

The image features three overlapping circles. The top circle is blue and contains the text 'What's'. The middle circle is green and contains the text 'the'. The bottom circle is yellow and contains the text 'story?'. The circles overlap in a Venn diagram style, with the green circle overlapping both the blue and yellow circles.

What's

the

story?

Engelsk i Danmark

Dorte Lønsmann, Kamilla Kraft,
Janus Mortensen og Jacob Thøgersen

Til Bent Preisler, vores mentor og inspirationen til denne bog

Engelsk i Danmark

What's the story?

Dorte Lønsmann,
Kamilla Kraft,
Janus Mortensen
og Jacob Thøgersen

Aarhus Universitetsforlag

Engelsk i Danmark

© Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag 2024

Omslag, tilrettelægning og sats: Rikke Vagner

Forlagsredaktion: Henrik Jensen

Bogen er sat med Futura og Adobe Garamond

ISBN 978 87 7597 404 7 (trykt bog)

ISBN 978 87 7597 405 4 (e-pdf)

ISBN 978 87 7597 406 1 (epub)

ISBN 978 87 7597 619 5 (Open Access)

Aarhus Universitetsforlag

unipress.dk

Bogen er udgivet med støtte fra:

Carlsberg Mindelegat

Denne bog er udgivet under en Creative Commons-licens: Kreditering-Ikkekommerciel-Deling på samme vilkår 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

FAGFÆLLE-
BEDØMT

INDHOLD

Forord	9
KAPITEL 1	
Et sprogligt landskab i forandring	13
Enida-projektet	15
Engelsk i skolen	16
Engelsk i medierne	17
Engelsk på arbejdsmarkedet	20
Ikke enten-eller, men både-og	23
Engelsk i Danmark i dag	24
KAPITEL 2	
Hvordan blev engelsk et verdenssprog?	27
Oldengelsk i England	27
Vikingerne kommer	28
Normannernes indtog	29
Fra middelengelsk til moderne engelsk	30
Imperiet spreder sig	30
På bekostning af de lokale befolkninger	32
Engelsk som det globale samarbejdes sprog	34
Engelsk som ungdomskulturens sprog	36
Teknologiens rolle	37
Engelsk i verden i dag	39
Hvad mener vi, når vi siger 'engelsk'?	40
Engelsk som verdenssprog – i Danmark	42
Sproget spejler samfundets ændringer	43
KAPITEL 3	
Hvor meget bruges engelsk i Danmark i dag?	45
Engelsk i dansk	47

Engelsk i Danmark	48
Hvor meget har brugen af engelsk ændret sig?	50
Engelsk i medierne	52
Engelsk på arbejde	55
Engelsk med familie og venner	58
Engelsk i fritiden	60
En hverdag med dansk og engelsk	61

KAPITEL 4

Hvor gode er vi til engelsk i Danmark?	65
Danglish: Godt eller dårligt engelsk?	65
Engelsk i folkeskolen	66
Danskeres engelsk i internationale tests	68
Hvor gode er folk i Danmark til engelsk, når de selv skal sige det?	68
Hvordan har danskernes engelskkompetencer udviklet sig over tid?	70
Engelsk og alder	72
Engelsk og uddannelse	74
Hvor mange mennesker i Danmark oplever slet ikke at kunne engelsk?	76
De fleste i Danmark er ret gode til engelsk	78

KAPITEL 5

Hvad betyder engelsk for forskellige grupper af mennesker?	81
Kasper og Otto – to yderpoler i forholdet til engelsk	84
Alder er vigtigt, men ikke alt	85
Når dansk ikke rækker	86
Engelsk som sprog i dagligdagen	87
De unges sprog	88
Fællesskabets sprog	90
Engelsk som uvelkomment og bekymrende	93

Engelsk som nødvendigt på et mangfoldigt arbejdsmarked	95
Engelsk som en naturlig del af hverdagen og en barriere	97

KAPITEL 6

Engelsk i Danmark i fremtiden	99
Engelsk som et hverdagsprog i Danmark	99
Engelsk er vævet ind i samfundsforandringer	101
Engelsk som en standardforventning i Danmark	104
Engelsk i Danmark er mange ting	105
Engelsk i fremtidens uddannelsessystem	108
De andre sprog i uddannelsessystemet	110
Sproglig inklusion og eksklusion	111
Sprogvalg på arbejdsmarkedet	112
Engelsk i lovgivningen	113
Sproglig mangfoldighed og det danske demokrati	113
Engelsk er kommet for at blive	114

KILDER	115
NOTER	123
OM FORFATTERNE	123

FORORD

Denne bog bygger på et forskningsprojekt udført ved Københavns Universitet fra 2021 til 2025 under overskriften *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape*, i daglig tale Enida-projektet. Projektet har også en dansk titel, *Engelsk og globalisering i Danmark: Et sociolinguistisk landskab i forandring*.¹ For mange læsere er tilføjelsen af den danske titel måske ikke så vigtig. Den forskning, vi skriver om i de følgende kapitler, viser nemlig, at de fleste indbyggere i Danmark i dag oplever, at de er ret gode til engelsk. Tilhører man denne gruppe, er forskningsprojektets engelske titel formodentlig fuldt ud lige så forståelig – eller uforståelig – som dens danske modpart. Tilhører man til gengæld *ikke* denne gruppe (og det er faktisk tilfældet for et betragteligt antal mennesker i Danmark), eller har man det måske bare sådan, at man foretrækker dansk, selvom man også forstår engelsk, ja, så er den danske titel selvfølgelig helt på sin plads.

Uanset om vi tager udgangspunkt i den engelske eller danske projekttitel, er det dog passende at forklare, hvad vi egentlig mener med den. Sociolinguistikken er et område af videnskaben, der beskæftiger sig med sammenhængen mellem samfund og sprog. Som sociolinguister er vi interesserede i at forstå, hvordan menneskers sprog, sprogbrug og forestillinger om sprog afspejler det samfund, de lever i, og hvordan sprog samtidig bidrager til at opretholde – og nogle gange forandre – de sociale relationer, som samfundet bygger på. Når vi taler om *et sociolinguistisk landskab i forandring* i projektets titel, handler det således om, at det danske samfund står midt i en sproglig brydningstid og sådan set har gjort det længe.

Engelsk er i dag et meget udbredt og i det store hele upåfaldende sprog i Danmark – et hverdagsprog, om man vil. Dansk er fortsat det primære sprog i Danmark, men engelsk har fået en særlig rolle som et sprog, man som indbygger i Danmark kan forvente at

møde i sin hverdag, ligesom det også er et sprog, man som borger i Danmark forventes at mestre i større eller mindre grad.

Engelsk har ikke altid spillet denne rolle i Danmark, men det er en udvikling, som har været undervejs gennem længere tid. Forandringerne begynder for mere end 100 år siden, hvor engelsk ved indgangen til det 20. århundrede fik en mere fremtrædende rolle i det danske skolesystem, og det tager for alvor fart i tiden efter 2. Verdenskrig som følge af den politiske, økonomiske og kulturelle magt, som knytter sig til USA og Storbritannien, og som bliver uløseligt forbundet med det engelske sprog. I de seneste 20-30 år er udviklingen endnu en gang accelereret som følge af den moderne globalisering og de mange forskellige forandringsprocesser, som det begreb typisk bruges til at benævne, herunder øget international samhandel, nye betingelser for arbejde på tværs af landegrænser og fremkomsten af nye digitale teknologier, der har påvirket måden, vi kommunikerer på, hvem vi kommunikerer med, og hvad vi bruger vores tid på.

Den rolle, som engelsk spiller i Danmark i dag, er således et resultat af en sproglig udvikling, som afspejler store samfundsmæssige forandringer, og det er samtidig en sproglig udvikling, som medfører forandringer for de mennesker, som udgør det danske samfund. Med denne bog ønsker vi at fortælle historien om, hvordan engelsk har fået den rolle, det har, i det danske samfund, belyse, hvad den rolle består i, og invitere til en samtale om, hvilken betydning udviklingen har for mennesker, der bor i Danmark.

I det forskningsprojekt, som bogen bygger på, har vi på tre forskellige måder undersøgt, hvilken rolle engelsk spiller i Danmark i dag.

For det første har vi gennemført en spørgeskemaundersøgelse, hvor vi har spurgt deltagerne til deres brug af engelsk i hverdagen, deres kompetencer i engelsk og deres holdninger til engelsk. De 854 deltagere i spørgeskemaundersøgelsen blev udtrukket af Danmarks Statistik og udgør et repræsentativt udsnit af den danske befolkning. De fleste af spørgsmålene i undersøgelsen bygger på en tidligere undersøgelse,

som blev lavet af professor Bent Preisler fra Roskilde Universitet fra 1995 til 1996 og udgivet i bogen *Danskerne og det engelske sprog*. Vi kan derfor sammenligne vores resultater med resultaterne fra 1990'erne og se, hvordan forholdet til engelsk har ændret sig over tid.

For det andet har vi lavet en interviewundersøgelse, hvor vi har observeret og interviewet otte grupper med meget store forskelle i brug af og holdninger til engelsk. Vi har talt med børn, der spiller computerspil, rollespillere, hjemmeværnsfolk, pensionerede lærere og landmænd, minoritetskvinder, der laver frivilligt integrationsarbejde, voksne computerspillere og internationale ansatte i en dansk virksomhed.

For det tredje har vi observeret og optaget gymnasieelevers brug af engelsk, når de er sammen, både i klassen, uden for skolen og på sociale medier. Resultaterne af denne del af projektet behandles særskilt i Marianne Haugaard Skovs igangværende ph.d.-projekt, så derfor kommer vi kun ind på dem i begrænset omfang i denne bog. Projektgruppen omfattede ud over de fire forfattere og Marianne Haugaard Skov også Aisara Yessenova. De tanker, vi fremlægger i bogen, er blevet formet af de samtaler og diskussioner, vi har haft i projektgruppen, og vi vil gerne takke Marianne og Aisara for deres bidrag til denne proces, ligesom vi gerne vil takke dem for at give os tilladelse til at trække på eksempler fra deres feltarbejde. Fejl og mangler i den endelige tekst er alene vores ansvar.

Udover vores egne undersøgelser har vi også benyttet os af en række kilder. Fordi bogen her er en formidlende bog skrevet til et bredt publikum, har den ikke et noteapparat med henvisning til kilder, som forskningspublikationer typisk har. I stedet findes en liste over kilder bagerst i bogen.

Bogen bygger på et forskningsprojekt, men den er ikke henvendt til en snæver kreds af forskere. Vi håber tværtimod, at bogen vil interessere et bredt udsnit af den danske befolkning – fra gymnasieelever til folkepensionister, fra landmænd til baristaer og alt derimellem. Brugen af engelsk i Danmark er – *after all* – noget, der vedrører os alle.

KAPITEL 1

Et sprogligt landskab i forandring

70-årige Ilse er taget fra Vissenbjerg til København for at se dronningens smykker sammen med sin mand Ove. Da de har set smykkerne, går de ind på en restaurant i Nyhavn for at spise aftensmad. Her bliver de mødt af et menukort på engelsk og en tjener, der kun taler engelsk. Ilse bemærker, at det er lidt specielt at blive tiltalt på engelsk. Ove er slet ikke begejstret og foreslår, at de finder et andet sted at spise.

Caroline går i 1. g på et gymnasium på Sjælland. Når hun laver sin iskaffe hjemme i køkkenet, går der en lille indre monolog igennem hendes hoved på engelsk, ligesom når influencerne på YouTube viser deres hverdag: ”Then I pour in the ice cubes, and then I take the coffee.”

Viggo på 12 år sidder foran computeren og spiller Fortnite med sine venner. Mens han ivrigt trykker på mus og tastatur, siger han ind i headsettet: ”Ja, jeg har splash medic, så hvis du ser en eller anden frugt-ting – jeg searcher lige. Lad mig lige searche. Der er folk, der fighter i Faulty, nej, lidt uden for Faulty. Jeg er stacked på alt ud over medic. Der er en key herinde.”

Lars er landmand på Fyn. Han har arvet gården efter sin far, men i modsætning til i farens tid er ingen af hans ansatte født i Danmark. Den ene medhjælper er fra Brasilien, den anden er fra Polen. De taler en slags engelsk sammen, når de har brug for at koordinere arbejdet.

Vivi på 48 er på vej ned ad hovedgaden for at købe en ny jakke. Først går hun forbi Ostebørsen, og derefter den nye donutbutik ”Donut worry be happy”. Hun bliver lidt fristet af det store skilt med billeder af donuts og teksten ”Taste me!”, men hun går forbi, hen til tøjbutikken med de store ”SALE”-skilte hen over alle ruderne.

De fem vignetter ovenfor stammer fra det forskningsprojekt om engelsk i Danmark, *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape (Engelsk og globalisering i Danmark: Et sociolingvistisk landskab i forandring)*, som vi – bogens forfattere – har udført fra 2021 til 2025 på Københavns Universitet med støtte fra Danmarks Frie Forskningsfond.

Vi har taget os et par friheder i måden, historierne er fortalt på, men den pointe, de illustrerer, er til gengæld en meget præcis gengivelse af en af hovedpointerne i vores arbejde, nemlig at engelsk er blevet et hverdagsprog i Danmark – en uomgængelig del af samfundslivet, ligesom dansk.² Vi hører engelsk, når vi ser amerikanske film i fjernsynet eller lytter til musik i radioen. Vi læser engelsk, når vi er på internettet, eller når vi ser en reklame på siden af bussen. Mange taler engelsk med kolleger eller kunder, der ikke kan dansk, og ofte møder man engelsktalende personale i butikker og på restauranter. Mange af os skriver også jævnligt på engelsk, for eksempel når der komponeres e-mails eller efterlades kommentarer på Facebook eller YouTube. Kort sagt: Engelsk er *here, there and everywhere*.

Det har imidlertid ikke altid været sådan, og det er faktisk heller ikke sådan, man typisk tænker om Danmark som sprogsamfund. I modsætning til flersprogede lande som Canada eller Schweiz tænker man traditionelt på Danmark som et land, hvor alle taler et og samme sprog, dansk. Sådan har det dog aldrig været i praksis. For eksempel var tysk forvaltningsprog og militært kommandosprog indtil slutningen af det 18. århundrede. Også i dag bruges der dagligt *mange* forskellige sprog i Danmark – fra tysk til tyrkisk – i

flersprogede hjem, på arbejdspladser, i sundhedsvæsenet, i fritidsklubben og så videre. Når vi alligevel tænker på Danmark som et land, hvor alle taler dansk, skyldes det en meget stærk forestilling om en fælles national identitet, der er blevet bygget op igennem århundreder, og hvor netop det at tale et fælles sprog, dansk, er et fundamentalt element.

En central påstand i denne bog er, at denne opfattelse er forkert – eller i det mindste misvisende. Dansk er uden tvivl det dominerende sprog i Danmark, men det er bestemt ikke det eneste sprog, der anvendes. Mange af de andre sprog spiller kun en begrænset rolle i samfundet, idet de anvendes af bestemte grupper eller i bestemte situationer. Men sådan forholder det sig ikke for engelsk. Engelsk er et sprog, man principielt kan møde overalt i det danske samfund, og som alle i et vist omfang forventes at kunne. At et andet sprog end dansk har denne status i Danmark er nyt, og det er den historie, vi gerne vil fortælle.

Enida-projektet

Som nævnt i forordet består Enida-projektet af en spørgeskemaundersøgelse, hvor mere end 850 deltagere har svaret på spørgsmål om deres brug af engelsk, deres kompetencer i engelsk og deres holdning til engelsk. Vi har også lavet en interviewundersøgelse med en række grupper, der har meget forskellige forhold til det engelske sprog. Og så har vi observeret og optaget gymnasieelevers brug af engelsk. Tilsammen giver resultaterne fra de tre undersøgelser os et billede af engelsk i Danmark i dag.

På basis af disse undersøgelser argumenterer vi for, at det ikke længere giver mening at tænke på engelsk kun som et fremmedsprog i Danmark. Et fremmedsprog er et sprog, man lærer i skolen i en sammenhæng, hvor man ikke er omgivet af sproget til daglig. Når danske børn lærer tysk eller fransk i skolen, er det for de fleste et fremmedsprog. Lærer man et sprog som fremmedsprog, lærer man typisk at bruge det i skoler relevante sammenhænge, for eksempel

til at læse litteratur. I modsætning til sprog som tysk og fransk spiller engelsk en vigtig rolle bredt i det danske samfund i dag og er i praksis blevet et hverdagsprog. Men sådan har det som sagt ikke altid været. Det er tværtimod en situation, som har udviklet sig gradvist, hvilket man kan illustrere ved at se på udviklingen i dele af samfundet, som vi gør i det følgende: engelsk som skolefag, i medierne og på arbejdsmarkedet.

Engelsk i skolen

I dag lærer børn i den danske folkeskole engelsk, fra de er 6-7 år gamle, men tidligere var engelsk slet ikke at finde på skoleskemaet. Latin, græsk og hebraisk var de fremmedsprog, man mødte i skolen i tiden efter reformationen – hvis man var så heldig at gå i den såkaldte latinske skole. Dengang var fokus på at lære at læse teksterne, så man kunne forstå Biblen og kirkefædrene. I det 19. århundrede kom tysk og fransk til, og enkelte steder også engelsk. Latinske skoler var kun for drenge, men fra 1790'erne kom der pigeskoler til. Her var håndarbejde og religion centrale fag, men der blev også undervist i fremmedsprog såsom fransk. I 1870'erne erstattede svensk (og oldnordisk) hebraisk i latinske skolerne, og tysk blev obligatorisk for både drenge og piger i de københavnske folkeskoler. Med Folkeskoleloven fra 1903 blev engelsk et skolefag i mellemskolen på lige fod med tysk, men først i 1958 blev engelsk obligatorisk og da først fra 6. klasse. Siden da er engelskstarten med jævne mellemrum blevet rykket frem, indtil det i 2014 blev vedtaget at undervise i engelsk fra 1. klasses trin. I foråret 2024 blev det dog vedtaget at rykke engelskstarten til 2. klasse for at forkorte skoledagen for de mindste elever.

Når vi på denne måde ser på de forskellige fremmedsprogs rolle i skolen, bliver det tydeligt, at sprog afspejler samfundet. Når latin, græsk og hebraisk var de eneste fremmedsprog i flere århundreder, var det, fordi kirken spillede en meget central rolle i hverdagen i Danmark dengang, og latin, græsk og hebraisk var kirkens sprog. Svensk og oldnordisk (men ikke norsk, da man i 1900-tallet stadig

betragede dansk/norsk som ét sprog) blev indført på et tidspunkt, hvor skandinavismen stod stærkt. Men det er værd at bemærke, at både oldnordisk og svensk blev opfattet som en del af modersmålet, altså dansk, og dermed ikke som fremmedsprog. Ærindet var således ikke at dygtiggøre danske børn i endnu et fremmedsprog, men at styrke kendskabet til deres eget sprog på et tidspunkt, hvor man i Europa generelt var stærkt optaget af sammenhængen mellem sprog, folk og nation.

Først i det 20. århundrede kommer engelsk for alvor ind i billedet, og sammen med andre moderne europæiske sprog overtager engelsk pladsen fra latin, græsk og oldnordisk. Hvor sprogundervisningen før i tiden var religiøst betinget eller handlede om at forstå fortiden, blev der nu lagt vægt på sprog som en forudsætning for større samhandel og samarbejde med resten af verden.

Engelsk i 1. klasse – eller fra første år som pensionist

Da Janus' mormor og morfar i slutningen af 1980'erne solgte deres landbrugsejendom og gik på pension, begyndte Janus' mormor at gå til engelsk på den lokale aftenskole – med lektier og det hele. Hun var født i 1922 og havde ikke haft engelsk i skolen, men ville gerne lære sproget at kende, nu hun havde bedre tid til den slags.

Engelsk i medierne

Et andet sted, hvor det sproglige landskab har ændret sig, er i mediebildet. I 1980'erne var udbuddet af tv-kanaler begrænset til Danmarks Radios ene kanal, som hovedsageligt viste dansk indhold. Hvis man ville have et alternativ, kunne man i det sydlige

Danmark fange tyske tv-kanaler, på tysk. Hvis man voksede op i Københavnsområdet på samme tid, var alternativet svensk tv. Et nedslag i DR's programoversigt viser, at en lørdag i februar 1986 på Danmarks Radio bød på klassikerne *Sportslørdag*, *Nyheder fra Tekst-TV*, *Ugen der gik* og *Før søndagen*, men også en BBC-dokumentar om den britiske filosof og forfatter Francis Bacon, der dog havde været udsat for dansk bearbejdelse. Aftenprogrammet indledtes med den danske familieserie *Ludo*, efterfulgt af *TV-Avisen*, *Næste uges TV* og underholdningsprogrammet *Op i Anekdoten* med præsten Johannes Møllehave og digteren Benny Andersen. Efter en udsendelse om "Shu-bi-dua på vulkaner i Dyrehaven" (som programbeskrivelsen lyder), vistes et afsnit af den amerikanske serie *Miami-patruljen*. Derefter spillede Radioens Big Band fra Søpavillonen, og aftenen afsluttedes med et afsnit af den britiske serie *Halløj på Badehotellet*, inden man kl. 00.08 overgik til "godnatbillede".

En sammenligning med lørdagsprogrammet på DR1 i februar 2024 viser først og fremmest en betydelig udvidelse af sendefloden. I 1986 blev der sendt ca. 10 timers fjernsyn, hvor der nu sendes mere end 23 timer i døgnet. I løbet af de 23 timer blev der den lørdag plads til to svenske programmer, 12 afsnit af britiske, australske, canadiske og amerikanske dokumentarer og tv-serier, herunder den amerikanske udgave af *Gift ved første blik* og den australske krimiserie *Mord med miss Fisher*, men også mange dansksprogede programmer såsom *I hus til halsen*, *Søren Vesters Have*, *Din krop indefra* og et portræt af Dronning Mary. Aftenprogrammet bød på *I hjernen på stjernen* med Nicolaj Kopernikus, optakt til *Dansk Melodi Grand Prix* samt et afsnit af *Kriminalkommissær Barnaby*.

Ser man udelukkende på udbuddet på DR, er der således ikke sket de store forskydninger i forholdet mellem dansk og engelsk: Både i 1986 og 2024 bestod lørdagsprogrammet af en blanding af engelsksprogede dokumentarer og tv-serier på den ene side og danske produktioner på den anden. Når forholdet mellem danske og engelske programmer ikke har ændret sig mærkbart, har det måske

til dels at gøre med de *public service*-kontrakter, som styrer DR's og TV 2's virksomhed. I dem kræves det blandt andet, at *public service*-kanalerne skal understøtte indhold på dansk og afrapportere andelen af dansk- og skandinavisksproget indhold. Men der er alligevel sket meget, når vi kigger på det samlede medie billede. For i tillæg til DR1 (som jo i 1986 bare hed DR) kan man nu vælge mellem dusinvis af tv-kanaler, danske såvel som udenlandske, adskillige streamingtjenester med primært engelsksproget indhold, for slet ikke at tale om sociale medier som YouTube og TikTok, hvor alverdens materiale er tilgængeligt på mange forskellige sprog. Mange af de største danske YouTube-kanaler laver indhold på dansk, og på den måde findes dansk selvfølgelig også på de nye medier. Men TikTok og YouTube's indhold på dansk er en dråbe i havet i forhold til mængden af indhold på engelsk. Hvis dansk er fremtrædende på *public service*-kanalerne, er dansk marginalt på sociale medier. I det samlede medie billede i 2024 fylder engelsk således betragteligt mere, end det gjorde i 1980'ernes programflade på Danmarks Radio.

Ligesom udvalget af fremmedsprog i skolen har ændret sig gennem tiden i takt med samfundsudviklingen, så hænger den ændrede rolle for engelsk i medie billedet også sammen med samfundsmæssige forandringer. Den teknologiske udvikling har betydet, at først computere, dernæst internet og endelig smartphones er blevet allemandseje. Og i takt med den udvikling er medie billedet i Danmark i høj grad blevet mere internationalt, og i endnu højere grad præget af valgfrihed. I 1986 så alle det samme i fjernsynet (medmindre man så svensk eller tysk tv). Det var fortrinsvis på dansk eller tilpasset det danske marked. I 2024 ser vi hver især, hvad der passer os. Nogle ser stadig mest fjernsyn på dansk eller med danske undertekster, mens andre vælger engelsksproget materiale på Netflix eller YouTube.

Nye tider og nye tilbud

I 1986 var Dortes mor 35. Når hun satte sig ned efter en lang dag for at se fjernsyn, bød programmet på Danmarks Radio på en god blanding af dansksproget underholdning og film på enten dansk eller engelsk. Hvis der ikke lige var noget godt på programmet, slog hun over på tysk tv og så et afsnit af kriminalserien *Der Alte*. I 2024, når Dortes mor på nu 73 tænder for fjernsynet, er der mange flere kanaler at vælge imellem. Men hun ser stadig en blanding af danske programmer og engelsksprogede programmer med undertekster. Dog ikke så tit noget på tysk. Og hun tænder faktisk stadig for fjernsynet hver dag. Det gør Dortes teenage-søn ikke. Han har slet ikke adgang til flow-tv. Han ser Netflix eller YouTube, og her er størstedelen af udvalget på engelsk.

Engelsk på arbejdsmarkedet

Arbejdsmarkedet er et tredje område, hvor det er tydeligt, at engelsk spiller en anden rolle i dag end førhen. I det 20. århundrede var fremmedsprog, herunder engelsk, hovedsageligt noget, som medarbejdere inden for salg eller diplomati beskæftigede sig med. I dag bruges engelsk dagligt på mange arbejdspladser, også internt blandt medarbejdere i Danmark. De sidste tre årtier har man talt om brugen af engelsk som koncernsprog i danske virksomheder. Og selvom det er uklart, hvad ordet 'koncernsprog' præcist dækker over, er tendensen klar: Undersøgelser fra Dansk Industri bekræfter, at et stort antal af deres medlemmer har engelsk som koncernsprog. I 2016 sagde 60 % af Dansk Industris internationalt orienterede medlemmer, at de havde engelsk som koncernsprog.

Vi kan se samme tendens, hvis vi sammenligner jobannoncer fra to forskellige tidsperioder. I løbet af to uger i september 1975 blev der i alt indrykket 55 jobannoncer i fagbladet *Ingeniøren*. De er alle forfattet på dansk. I 12 af annoncerne er der krav om sprogkompetencer. Ni annoncer har krav om engelskkundskaber – herunder en stilling som bygningsingeniør i Kenya – fem har krav om tysk, tre om fransk, mens en enkelt nævner spansk. De fleste af de annoncer stiller krav om kundskaber i flere sprog, som for eksempel i den følgende: ”Virkelig kendskab til fransk i tale og skrift en betingelse. Kendskab til engelsk en nødvendighed og kendskab til tysk eller spansk en fordel.” De resterende 43 nævner ikke sprog, men det må antages, at dansk forudsættes, da annoncerne er på dansk og arbejdsstedet i Danmark.

I dag slås der ikke længere jobannoncer med fuld tekst op i *Ingeniøren*, men man kan sammenligne med jobannoncerne for ingeniører på jobindex.dk. I september 2023 var der 393 annoncer, der søgte efter ”ingeniører”, alle på dansk. Men der var næsten lige så mange annoncer, nemlig 336, der søgte efter en ”engineer”. Annoncer i den sidste kategori er overvejende (men ikke udelukkende) på engelsk. Når vi ser nærmere på annoncerne, er der i de engelsksprogede annoncer bemærkninger om, at ”It is essential that you are fluent in English both verbally and in writing” (”Det er essentielt, at du er flydende på engelsk i tale og skrift”), og at ”Danish language is not a requirement” (”Dansk sprog er ikke et krav”). En enkelt annonce har krav om, at man skal være flydende på norsk såvel som engelsk. Det forventes altså, at man kan engelsk – men ikke nødvendigvis dansk. I de dansksprogede annoncer finder vi i nogle af dem krav om, at ansøgere skal ”beherske engelsk i skrift og tale”, ofte med henvisning til at virksomheden er ”en international organisation”. I de fleste nævnes sprog ikke. Selv i annoncer på dansk uden krav om engelskkundskaber er det dog klart, at engelsk bruges dagligt i virksomheden, for eksempel når man ved spørgsmål kan kontakte virksomhedens ”Production Leader” eller ”Interim Factory Manager”, eller når virksomhedens motto er ”Protect what’s good”.

Sammenligningen af jobannoncer fra de to perioder viser to ting. For det første at det i løbet af de sidste 50 år er blevet almindeligt at annoncere på engelsk for stillinger i Danmark. For det andet at engelsk i dag efterspørges direkte i mange annoncer, mens andre sprog end dansk og engelsk stort set ikke nævnes. Og hvor dansk i 1975 var en selvfølge, er det ikke længere tilfældet. Tværtimod er dansk i nogle tilfælde slet ikke nødvendigt for at få et job i Danmark.

De ændringer, der er sket i brugen af engelsk til jobannoncer og i krav om sprogkompetencer til for eksempel ingeniørstillinger, afspejler flere store samfundsmæssige ændringer. For det første er det danske samfund og arbejdsmarked blevet kulturelt og sprogligt mangfoldigt de sidste 50 år på en måde, det ikke har været tidligere. Arbejdsmarkedet består i dag af mennesker, der er opvokset i mange forskellige lande og med mange forskellige sprog. Den mangfoldighed påvirker selvfølgelig den måde, man kommunikerer på ude på arbejdspladserne. For det andet er mange virksomheder og organisationer i dag globale med datterselskaber i andre lande, outsourcing af opgaver til medarbejdere i andre verdensdele og handel med store dele af verden. Det betyder, at man på danske arbejdspladser dagligt har behov for at kommunikere med folk med andre sproglige baggrunde end dansk. For det tredje har de senere års teknologiske landvindinger betydet, at man på mange arbejdspladser kommunikerer på nye måder. Engang afholdt man møder ansigt til ansigt. Og hvis man skulle mødes med en tysk kunde, rejste man til Tyskland. I dag kan man nemt afholde videomøder og tale med kolleger og kunder i andre lande på den måde.

De samfundsmæssige ændringer har betydet, at hvor dansk før var det naturlige sprog på stort set alle arbejdspladser i Danmark, spiller engelsk nu en rolle mange steder, både på arbejdspladser, hvor medarbejderne ikke kan (særlig meget) dansk, og på dem, hvor kunder og samarbejdspartnere ikke taler dansk.

Ikke enten-eller, men både-og

Samfundet har ændret sig i takt med globaliseringen, og dermed har det sproglige landskab i Danmark ændret sig markant. I mange sammenhænge har vi brug for andre sprog end dansk, og engelsk udgør ofte alternativet. På arbejdsmarkedet såvel som i mediebilletter har engelsk således i stigende grad taget over, hvor andre fremmedsprog – især tysk og fransk – før spillede vigtige roller.

Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at engelsk ikke bruges lige meget alle steder. Hvis man for eksempel ser på jobannoncer inden for ”Pleje og omsorg” på jobindex.dk, er de alle på dansk. Og ingen af annoncerne har krav om engelsk, mens enkelte eksplicit kræver, at man skal tale godt dansk.

Så selvom engelsk fylder meget visse steder på det danske arbejdsmarked, er det altså langt fra alle steder. På samme måde er der store forskelle på, hvilke medier vi forbruger, og hvilke sprog disse medier bruger. Mens nogle mennesker foretrækker dansksprogede tv-programmer på DR eller TV 2, ser andre næsten udelukkende engelsksprogede serier og film på for eksempel Disney+ og Max. Mens engelsk er et hverdagsprog for nogle, er det stadig en sjælden gæst for andre. Det er altså ikke sådan, at engelsk har overtaget fra dansk. Det er både-og snarere end enten-eller.

Der er også store forskelle på det engelsk, der bruges i Danmark. I skolen lærer børn engelsk som et fremmedsprog og bliver målt på, hvor godt og korrekt de taler og skriver engelsk. Men som de fem vignetter i begyndelsen af kapitlet illustrerer, bruger især unge mennesker også engelsk på helt andre måder, end de har lært i skolen. Engelsk i computerspil og på sociale medier ligner sjældent det engelsk, der står i lærebogen.

Samtidig er der forskel på, hvor meget engelsk man kan. Mens nogle mennesker i Danmark har et rigt og varieret engelsk, har andre færre muligheder for at udtrykke sig. Danskere i alle aldre taler engelsk med forskellige accenter, med amerikansk, australsk eller dansk udtale, og på måder, der ligger mere eller mindre tæt

på engelsk i for eksempel Storbritannien eller USA. Så når vi taler om engelsk i Danmark, taler vi i virkeligheden om mange forskellige måder at bruge engelsk på, fra det formfuldendte britiske engelsk, man hører i *Barnaby*, over de 12-åriges gamersprog og til et tilpasset kontaktsprog blandt folk fra forskellige lande, som når kolleger fra Mexico, Italien, Tyskland og Danmark taler sammen i frokostpausen.

Engelsk i Danmark i dag

Så hvilken rolle spiller engelsk i Danmark i dag? Hvor meget engelsk bruger vi egentlig? Hvor gode er vi til engelsk? Hvordan er engelsk kommet til at spille den rolle, det gør i dag? Og hvad tænker folk i Danmark om, at engelsk er blevet en del af hverdagen? Det er spørgsmål som disse, vi behandler i resten af denne bog. I kapitel 2 undersøger vi, hvordan engelsk har fået status som verdenssprog. Her fortæller vi historien om, hvordan engelsk spredtes over det meste af verden, men vi stiller også spørgsmålstejn ved, om engelsk virkelig er et verdenssprog, og hvad det i så fald vil sige. I kapitel 3 ser vi på, hvor ofte folk i Danmark møder engelsk i hverdagen. Vi undersøger, hvor danskerne støder på engelsk, og hvordan de selv bruger det. Kapitel 4 handler om danskernes engelskkompetencer. Man hører tit, at danskere er rigtig gode til engelsk, men hvad siger de selv? Og hvilke forskelle er der mellem forskellige befolkningsgrupper? Spiller alder en rolle, eller uddannelse? Det finder vi ud af i kapitel 4. I kapitel 5 undersøger vi, hvad engelsk betyder for forskellige grupper i det danske samfund. For mange opleves engelsk som en naturlig og upåfaldende del af hverdagen. Andre har ganske andre oplevelser og langt mindre positive opfattelser.

I bogens sidste kapitel ser vi fremad og diskuterer, hvilken rolle engelsk kan forventes at komme til at spille i Danmark i fremtiden. Vi argumenterer for, at det ikke længere giver mening at tænke på engelsk kun som et fremmedsprog. Engelsk er i praksis blevet et hverdagsprog i Danmark, og det betyder, at vi bliver nødt til

tage forestillingen om Danmark som et etsyroget samfund op til genovervejelse. Men vores historie begynder et helt andet sted, nemlig på De Britiske Øer omkring år 450.

KAPITEL 2

Hvordan blev engelsk et verdenssprog?

For at forstå den rolle, engelsk spiller i verden og i Danmark i dag, er det nødvendigt at gå tilbage i tiden og se på den historiske udvikling. Udbredelsen af engelsk hænger nemlig tæt sammen med tidligere tiders samfundsmæssige omvæltninger. Som vi skal se, er historien om engelsk som verdenssprog tæt vævet sammen med erobringer og opfindelser, samhandel og sammenhold, migration og medier.

Oldengelsk i England

Historien begynder på De Britiske Øer omkring år 450. Dengang var der endnu ikke noget, der hed England, og der blev heller ikke talt nogen former for engelsk. Derimod blev der talt forskellige varianter af keltiske sprog, nemlig irsk, walisisk og britisk. Romerne havde i år 410 efter flere hundrede års besættelse forladt området, der senere blev til England, men deres latin blev også stadig brugt. I løbet af de næste hundrede år skete der dog noget, der forandrede samfundet, og også sproget på De Britiske Øer. Det var samtidig begyndelsen på det engelske sprog.

Tre germanske stammer, juterne, anglerne og sakserne, fra hvad der nu er Jylland og det nordlige Tyskland, krydsede Nordsøen og invaderede det nuværende England. Og de tog deres sprog med sig. I starten prøvede de oprindelige keltiske folk at bekæmpe de invaderende germanere, men omkring år 600 var slaget ved at være tabt. Juterne, anglerne og sakserne bosatte sig i store dele af landet og udkonkurrerede den keltiske befolkning, der fortrak til Skotland og Wales. Den østlige del af landet, hvor anglerne bosatte sig, blev kaldt Englalund og deres sprog englisc, det, vi i dag kalder angelsaksisk eller oldengelsk.

Engelsk dengang var ganske anderledes end det engelsk, vi kender i dag, og det lød givetvis også helt anderledes. Der findes selvfølgelig ingen lydoptagelser fra denne periode, men der er heldigvis overleveret skriftlige kilder, som viser, hvordan oldengelsk så ud. En af disse kilder er Den Angelsaksiske Krønike, som blev påbegyndt i slutningen af 800-tallet. I den fortælles år for år om de vigtigste begivenheder fra Jesu fødsel og frem til midten af det 12. århundrede. I år 787 står der for første gang noget om vikingerne, nemlig at "Her nam Breohtric cining Offan dohter Eadburge. on his dagum comon ærest .iii. scipu Norðmanna of Hereðalanda." Oversat til nudansk: "Her ægtede Kong Breohtric Offas datter Eadburg, og i hans tid kom for første gang tre skibe med nordmænd fra Hardanger." Historien fortsætter med, at de nyankomne slog fogeden ihjel, og slutter: "Det var de første skibe med danske mænd, som angreb England." Udover at vi kan se, at danskere og nordmænd gik ud på ét dengang, bemærker vi også, at der umiddelbart ikke er mange lighedspunkter med det engelsk, vi kender i dag, og så alligevel. Enkelte ord er de samme, for eksempel 'his', mens andre ligner, for eksempel 'landa' (land) og 'dohter' (daughter), hvor det mest er stavemåden, der har ændret sig.

Vikingerne kommer

Fra det 8. århundrede ankom danerne – vikingerne – i stor stil til De Britiske Øer. I starten kom de for at hærge og plyndre, men senere slog de sig også ned. Danernes indflydelse nåede sit højdepunkt i 1016, da Knud den Store erobrede en stor del af landet og sikrede sig fred ved at gifte sig med den afdøde angelsaksiske konges enke, Emma. Vikingerne bragte det oldnordiske sprog med sig, og den indflydelse ses også i dag i det engelske sprog. Ord som 'knife', 'egg', 'they' og 'law' menes at komme fra oldnordisk, som sammen med 'gammeldansk' bruges om det sprog, der taltes i vikingetiden og den tidligere middelalder, det vil sige ca. 800-1100, i det område, vi i dag kalder Danmark.

Danerne fik introduceret en hel del juridiske termer, hvilket tyder på, at de bragte et helt nyt retssystem med sig. En del engelske stednavne bærer også præg af danernes tilstedeværelse, såsom de mange byer, der ender på '-by' eller '-thorpe', for eksempel Derby og Scunthorpe. I det store og hele påvirkede vikingernes sprog dog ikke det oldengelske i større grad. Men det gjorde de næste erobrerer.

Normannernes indtog

Den næste store ændring i det engelske sprog blev forårsaget af en ny invasion, denne gang fra det nordlige Frankrig. Normannerne med Vilhelm Erobreren i spidsen besejrede den engelske kong Harald i 1066, og Vilhelm blev kronet til konge. Normannernes indtog betød, at der kom et stort antal normanniske riddere til De Britiske Øer, at der blev bygget borge, kirker og katedraler, og det betød også, at sproget ændrede sig markant. Normannerne talte en forløber til det, der senere blev fransk, og som den nye magtelite påvirkede de i høj grad det oldengelske sprog, som stadig blev brugt af jævne folk. Man kan tydeligt se på de ord, der kom ind i engelsk fra fransk, at normannerne tilhørte den herskende klasse. Mange af de nye franske ord havde at gøre med det nye sociale hierarki, såsom 'prince' og 'baron', eller med militæret, såsom 'war' og 'soldier'. Mange juridiske termer kom også ind fra fransk, inklusive 'judge' og 'crime', og dengang som nu var Frankrig modens centrum, så ord som 'dress' og 'costume' kom også fra fransk ind i engelsk i denne periode. Man kan fra disse (og mange andre) eksempler se, at normannerne var magtfulde og indflydelsesrige i mange områder af samfundet. Den sproglige indflydelse var så stor, at man inden for sprogforskningen ikke længere kalder sproget fra omkring år 1100 oldengelsk, men i stedet taler om middelengelsk, altså en ny variant af engelsk.

Fra middelengelsk til moderne engelsk

I de følgende århundreder spredtes det engelske sprog inden for De Britiske Øer, først til Skotland og Wales og senere til Irland. Samtidig blev sproget ved med at ændre sig, især udtalen. En ny opfindelse fik også konsekvenser for udviklingen. Trykkekunsten kom til England i slutningen af det 15. århundrede og gjorde det praktisk at vælge én bestemt dialekt til de første trykte bøger. Valget faldt på den dialekt, der blev talt omkring London, og hermed begyndte det engelske sprog at finde en mere fast form, end det før havde haft. I Danmark ser vi en lignende udvikling, og det er derfor, vi alle sammen skriver (men ikke nødvendigvis taler) en variant af dansk, som har sin oprindelse omkring København. Der blev stadig talt mange forskellige dialekter i England, men skriftsproget blev ensartet. Omkring år 1600 havde sproget ændret sig så meget fra middelengelsk, at man fra det tidspunkt anser det for endnu en ny variant, nemlig moderne engelsk.

Imperiet spreder sig

På dette tidspunkt blev engelsk stadig kun talt på De Britiske Øer. Det skulle dog snart ændre sig, da englænderne begyndte at udforske og senere kolonisere store dele af resten af verden. I år 1600 begyndte Det Britiske Ostindiske Kompagni at etablere handelsstationer i Indien. Udover at handle med te og krydderier vandt kompagniet efter flere krige i det 18. og 19. århundrede større og større politisk indflydelse, ikke mindst på grund af deres store private hær. Efter et oprør overgik kontrollen med Indien i 1857 til den britiske stat, og Indien blev en britisk koloni. Engelsk blev fortrinsvis brugt af de englændere, der opholdt sig i Indien, men gradvist også i det indiske uddannelsessystem, det vil sige som et mere lokalt forankret sprog, men også et sprog, der skabte lagdelinger i det indiske samfund, hvor engelsk blev knyttet til privilegier såsom at kunne få en uddannelse. Foruden at være kolonisternes sprog blev engelsk dermed også de privilegeredes

sprog. I dag er hindi det mest udbredte sprog i Indien og har status af officielt sprog, men engelsk bruges stadig i retssystemet, den offentlige administration, uddannelsessystemet og medierne. Engelsk som kolonitidens og efterfølgende elitens sprog er fortsat en vigtig del af fortællingen om landet. Eksempelvis har Indiens premierminister, Narendra Modi, i forbindelse med landets Uddannelsesstrategi 2020 advokeret for mere hindi i uddannelsessystemet med argumenter om, at engelsk hæmmer den store landlige og ikke-engelsktalende befolknings muligheder for at tage uddannelser.

I 1584 blev den første ekspedition til Amerika udsendt, og i 1607 blev den første faste bosættelse etableret i Chesapeake Bay. Kolonisterne kaldte den Jamestown efter den engelske kong James I (på dansk Jakob 1. Stuart). I 1620 ankom pilgrimmene, medlemmer af den puritanske bevægelse i England, og slog sig ned længere nordpå i det, der nu er Massachusetts. Allerede 20 år senere var der 25.000 engelske kolonister i området, og det tal blev ved med at stige i de følgende år. Der kom også kolonister til Amerika fra andre europæiske lande, fortrinsvis fra Frankrig og Spanien, men også fra Holland. Da USA blev selvstændigt i 1776, var engelsk dog etableret som sproget i De Forenede Stater, og migranter med andre sproglige baggrunde lærte i løbet af få generationer at tale engelsk. Det gjaldt også de ca. 335.000 danskere, der udvandrede til Nordamerika i det 19. og starten af det 20. århundrede. I dag er USA fortsat *de facto* et flersproget samfund, men engelsk spiller en dominerende rolle.

I løbet af 1600-tallet blev der etableret britiske kolonier mange andre steder på de amerikanske kontinenter, blandt andet på Bermuda, Jamaica, Barbados og i Nova Scotia i Canada. I 1862 blev Britisk Honduras, i dag Belize, en britisk koloni. Engelsk tales stadig i områderne i dag, og engelsk er de fleste steder det officielle sprog, blandt andet i Belize, Jamaica og Barbados. Som i andre tidligere kolonier er engelsk også her blevet knyttet til den mest indflydelsesrige del af befolkningen.

Briterne holdt sig ikke til Indien og Amerika. I 1661 etableredes den første britiske bosættelse i Afrika, og i de kommende århundreder fulgte flere efter, blandt andet i Sierra Leone, Sydafrika, Gambia og Nigeria. I 1850 overtog briterne Ghana fra Danmark, der indtil da havde haft forter på Guldkysten. Engelsk fik også indflydelse i Liberia, som i modsætning til resten af Afrika ikke har været underlagt nogen kolonimagt, men blev grundlagt som en republik for tidligere slavegjorte mennesker i 1822. I dag tales engelsk stadig i store dele af Afrika, ofte som ét sprog blandt mange andre. Engelsk har mange steder prestige i uddannelsessystemet, hvor det kobles med økonomiske muligheder på arbejdsmarkedet. Ydermere kan engelsk have den fordel, at det ikke tilhører nogen bestemt etnisk gruppe. Dog kan engelsk langt fra siges at være uproblematisk i Afrika, da det er stærkt knyttet til kolonialisme og dermed også er et symbol på undertrykkelse og diskrimination.

Briterne nåede også helt om på den anden side af kloden. Det første britiske skib anført af kaptajn James Cook kom til Australien i 1770, og i 1788 blev Australien en britisk straffekoloni. I 1802 kom Ceylon (det nuværende Sri Lanka) under britisk styre, i 1840 fulgte New Zealand efter, og i 1841 Hongkong, som blev lejet af Kina. I alle disse områder er engelsk i dag et officielt sprog, i nogle tilfælde ved siden af andre sprog.

Vi kan altså opsummerende sige, at det engelske sprogs spredning – historisk såvel som i dag – er forankret i sociale og politiske forhold, der ofte skaber både forskelle og hierarkier mellem de lokale sprog og engelsk såvel som mellem forskellige befolkningsgrupper.

På bekostning af de lokale befolkninger

Udbredelsen af Det Britiske Imperium skete på bekostning af lokale befolkninger. I for eksempel Indien og Afrika levede koloniherrerne side om side med den lokale befolkning, som fik status af andenrangsborgere. I andre tilfælde blev den lokale befolkning tvangsforflyttet til særlige territorier og mere eller mindre udryddet.

Det skete både i USA og Australien, hvorfor det engelske sprog også i særlig grad kom til at dominere her. Briterne og de andre europæiske kolonimagter retfærdiggjorde på forskellige måder deres indtrængen. I USA var det ideen om 'manifest destiny', altså ideen om, at kolonisering af mere og mere land mod vest var uundgåelig eller ligefrem en gudgiven ret og pligt. De europæiske migranter og deres efterkommere så det som deres pligt at udnytte landet ved at bosætte sig og opdyrke det, i modsætning til de indfødte amerikanere, som typisk levede af jagt og derfor lod landet stå uberørt hen. Samtidig troede de europæiske amerikanere fuldt og fast på deres egen kulturelle overlegenhed, og tanken var, at man gjorde de oprindelige folk en tjeneste ved at sørge for, at de blev mere civiliserede. I Australien retfærdiggjorde man koloniseringen af landet ved brug af det juridiske begreb 'terra nullius', altså ideen om, at Australien var ingens land, før briterne ankom. Ligesom med den oprindelige befolkning i USA var en del af problemet i Australien, at man ikke anså aboriginernes måde at leve på for at være civiliseret. Fordi de ikke dyrkede jorden eller havde faste bosættelser på samme måde som europæerne, mente man ikke, at de havde ret til jorden. Og når jorden ikke tilhørte nogen, kunne briterne jo lige så godt tage den.

Mødet med folk fra andre dele af verden påvirkede også europæernes forståelse af menneskeheden. Kontakten med mennesker med forskellige hudfarver gav anledning til spekulationer over forskellige racer, og i det 18. og 19. århundrede blev raceteori, specifikt om den hvide races overlegenhed over andre racer, brugt til at retfærdiggøre koloniseringen af Afrika såvel som industrien omkring tilfangetagelsen af mennesker, som boede i området, før englænderne kom til landet, og brugen af dem som arbejdskraft i kolonier i Vestindien og Amerika.

Sprog var en central bestanddel af både kolonisering og race-tænkning. I Indien udbredte den britiske kolonimagt engelsk til en begrænset gruppe af indere, der ikke blot skulle bruge engelsk til at fungere som bindeled mellem de engelsktalende koloniherrer

og lokalbefolkningen, men også skulle blive som briter i tanke og tale. Her blev det engelske sprog altså et vigtigt værktøj til at styre kolonistaten såvel som de lokales tankegang og adfærd.

Da Storbritannien begyndte at miste fodfæste som kolonimagt, blev engelsksprogede uddannelser i de tidligere kolonier en vigtig måde at bevare britisk kulturel indflydelse på. Det engelske sprogs status i uddannelsessystemet er i mange tilfælde blevet opretholdt af lokale regeringer, fordi engelsk også er blevet den globale kapitalismes sprog og dermed ses som en økonomisk fordel. Samtidig arbejder mange af disse lande på at gøre sig mere uafhængige af det engelske sprog såvel som af den symbolske og kulturelle dominans, sproget repræsenterer. I Sydafrika har man siden 1996 forsøgt at fremme afrikanske sprog i uddannelsessystemet, men engelsk og afrikaans, de gamle kolonisprog, er fortsat dominerende.

De ovenstående fortællinger om Det Britiske Imperiums og det engelske sprogs udbredelse er ikke en udtømmende liste over alle kolonier og territorier, men de viser, at Det Britiske Imperium spillede en helt central rolle i at sprede engelsk over hele verden, ofte med ganske grusomme midler. Engelsk har dog aldrig været det eneste sprog, der blev brugt i imperiet. Der blev i alle kolonierne talt flere sprog, og engelsk fungerede side om side med lokale sprog, dog aldrig sidestillet. Engelsk spillede for eksempel alle steder en central rolle som administrationsprog. I nogle kolonier blev engelsk efterhånden det dominerende sprog, blandt andet i Nordamerika, i Australien og i New Zealand. I andre tidligere kolonier, hvor den oprindelige befolkning stadig udgør størstedelen af befolkningen, for eksempel i Sri Lanka, har kun en mindre del af befolkningen engelsk som førstesprog, mens det stadig bruges i retssystemet og i uddannelsessystemet.

Engelsk som det globale samarbejdes sprog

I løbet af det 20. århundrede gik Det Britiske Imperium i opløsning, og de tidligere kolonier blev én efter én til selvstændige nationer. Men

det betød ikke, at engelsk fik en mindre rolle i verden, snarere tværtimod. For det første betød århundreders kolonisering, at engelsk var blevet etableret i de områder rundt omkring i verden, der nu fik deres selvstændighed – især blandt eliten, der var uddannet på engelsk, til tider i England. For det andet voksede en ny stormagt, USA, frem, og her var engelsk også det dominerende sprog. For det tredje gjorde nye teknologiske fremskridt det muligt i langt større grad end før at kommunikere på tværs af nationale grænser – og også her kom engelsk til at spille en stor rolle.

Allerede efter 1. Verdenskrig opstod Folkeforbundet, en sammenslutning af lande, der havde til formål at sikre fred og fremme internationalt samarbejde. Som 2. Verdenskrig viste, lykkedes det ikke i første forsøg, og i 1945 blev De Forenede Nationer (FN) grundlagt i stedet, også med det formål at bevare fred gennem internationalt samarbejde. FN har i dag 193 medlemslande og seks officielle sprog: arabisk, engelsk, fransk, kinesisk, russisk og spansk. Alle seks sprog bruges i FN's generalforsamling, men engelsk spiller en langt større rolle end de andre sprog og bruges i dag i over halvdelen af talerne i generalforsamlingen.

I Europa oprettede Frankrig, Holland, Belgien, Luxembourg, Vesttyskland og Italien i 1952 Kul- og Stålungionen, fortrinsvis som et handelssamarbejde, men også med et fredsbevarende sigte. I 1958 blev samarbejdet med Romtraktaten udvidet til Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, som med Maastrichttraktaten fra 1993 blev til Den Europæiske Union. Fra starten var fransk, hollandsk, italiensk og tysk ligestillede som officielle sprog og arbejdssprog, og princippet om, at alle medlemslandes sprog er officielt ligestillede, fungerer stadig i dag. I 2024 er der således 24 officielle sprog i EU. I praksis bruges dog fortrinsvis engelsk og fransk som arbejdssprog. Størstedelen af alle skriftlige dokumenter i EU forfattes på engelsk, og i Europa-Parlamentet bruges fortrinsvis engelsk.

I modsætning til den flersprogethed, der præger FN og EU, er engelsk i mange internationale sammenslutninger det eneste arbejds- sprog eller officielle sprog. Når G20-landene mødes for at diskutere

verdensøkonomien, foregår det på engelsk. Når der diskuteres forsvarsstrategi i NATO, er det på engelsk, og når ASEAN-landene i sammenslutningen af sydøstasiatiske lande forhandler handelsaftaler på plads, er det også på engelsk. Men engelsk er ikke lige vigtigt alle steder. I MERCOSUR, handelssammenslutningen af 11 sydamerikanske lande, er spansk, portugisisk og guaraní de officielle sprog.

Dengang engelsk var et fremmedsprog – og et fremmed sprog

I 1935, da Dortes bedstefar rejste til England for at arbejde på en gård, medbragte han sin cykel, sin kuffert og sin erfaring fra landbruget. Han medbragte ikke de store engelskkundskaber. Det var ikke noget, han havde lært i skolen, og det var ikke noget, man stødte på i hverdagen i Danmark. Engelsk var et fremmedsprog, man brugte til at kommunikere med folk i engelsktalende lande. Så Dortes bedstefar begyndte først at lære engelsk, da han steg af toget på Liverpool Street Station i London og på sin cykel satte kursen mod den engelske gård, hvor han skulle tilbringe de næste mange måneder.

Engelsk som ungdomskulturens sprog

USA var allerede begyndt at udfordre Storbritanniens position i verden i starten af det 20. århundrede, og efter 2. Verdenskrig var USA's rolle som den vestlige verdens stormagt indiskutabel. I lighed med Det Britiske Imperium var denne position i høj grad baseret på militær magt, som også viste sig ved tilstedeværelsen af amerikanske militærbaser i Europa. Men når det kom til udbredelsen af engelsk, spillede den kulturelle indflydelse en lige så stor rolle.

USA blev nemlig en dominerende faktor i verden med hensyn til film og populærmusik. Hvor engelsk før var blevet spredt gennem handel og Det Britiske Imperiums militære magt, fulgte engelsk fra 1950'erne i høj grad med de kulturelle strømme, der opstod og spredtes verden over.

Et nyt og vigtigt fænomen i den forbindelse var fremkomsten af en decideret ungdomskultur. Som følge af øget økonomisk velstand opstod ungdommen som en ny og idealiseret kategori på tværs af sociale skel. Hvor man før gik fra barn til voksen, kom der nu en livsperiode, hvor man var ung. Og med ungdommen fulgte en egen kultur. Man så for første gang globale musikfænomener som Elvis Presley i 1950'erne og The Beatles og The Rolling Stones i 1960'erne, hvis musik spredte sig verden over fra udgangspunktet i USA og Storbritannien, mens filmstjerner som Marlon Brando, James Dean og Marilyn Monroe var ungdomsidoler langt uden for USA's grænser. Med disse fænomener fulgte ikke kun sproget, men også en måde at forstå sig selv på som ung, hvad enten det var som *greaser*, som *surfer* eller som *hippie* – eller senere som *skater*, *punker* eller *hiphopper*. De første og største pop- og filmstjerner kom fra engelsktalende lande, og inden længe blev engelsksprogede film vist verden over, og engelsk var blevet det sprog, man skulle synge på for at slå igennem internationalt.

Teknologiens rolle

Udbredelsen af engelsk gennem den nye globale ungdomskultur gik hånd i hånd med nye teknologiske landvindinger. Opfindelsen og udbredelsen af først radioen, så biografer og senere tv'et gjorde det muligt at sprede musik og film i langt større grad, end det før havde været muligt. De nye opfindelser gjorde, at folk hyppigere end før delte kulturelle oplevelser på tværs af landegrænser, og den nye teknologi medvirkede på den måde til skabelsen af globale kulturelle fænomener.

Mens radio, tv og film fortsat spillede en stor rolle i anden halvdel af det 20. århundrede, kom nye opfindelser til, som ændrede

hverdagen for stort set alle mennesker. Computeren begyndte at gøre sit indtog i private hjem i 1980'erne, men kom for alvor ind i hverdagen i 1990'erne. I 2000'erne fik næsten alle internet og mobiltelefoner, og i dag har stort set alle i vores del af verden en mini-computer i lommen i form af en smartphone. Og endnu en gang er den nye teknologi tæt forbundet med det engelske sprog. Vi 'printer' dokumenter og sender 'e-mails' (selvom man forsøgte at indføre det danske 'e-post', vandt det aldrig rigtig indpas, i modsætning til i vores naboland Norge). Vi sender sms'er uden at tænke over, at sms står for *Short Message Service*, og i mange tilfælde er det nødvendigt at sætte sig ind i de engelske termer for at forstå nye computerprogrammer.

Men én ting er engelske termer for ny teknologi. Af endnu større betydning for det engelske sprogs udbredelse er muligheden for nemt og hurtigt at kommunikere på tværs af hele verden. Den teknologi, der i dag ligger til grund for internettet, blev opfundet i 1969 i det amerikanske forsvarsministerium, og i 1970'erne og 1980'erne blev teknologien brugt til at kommunikere mellem forskere på amerikanske og europæiske universiteter og internt i det amerikanske militær. De standarder, der bruges på internettet i dag, blev udviklet på forskningscentret CERN i Schweiz i løbet af 1980'erne og gjort offentligt tilgængelige i 1991. Dermed var internettet skabt i en form, som begyndte at ligne den, vi kender i dag.

Internettets udbredelse hænger uløseligt sammen med det engelske sprog. Fordi internettet tog sin begyndelse i USA, var sproget fra starten engelsk. Og i dag anslås det, at over halvdelen af indholdet på internettet er på engelsk. Derudover giver teknologien i sig selv folk fra hele verden adgang til det engelsksprogede indhold. Hvor man før internettets udbredelse så og læste de nyheder, der blev formidlet i de danske medier, er der i dag let adgang til aviser og nyhedsudsendelser og mange andre typer af information på mange forskellige sprog, men altså først og fremmest engelsk.

I det 21. århundrede er smartphones, sociale medier og videotjenester som Facebook, Instagram, YouTube, Snapchat og TikTok

essentielle for udbredelsen af globale kulturelle strømninger. Og også her indtager engelsk en nøglerolle. Selvom der bliver brugt mange forskellige sprog på alle disse platforme, er en stor del af indholdet på engelsk. Og igen gør teknologien, at mennesker fra hele verden har adgang til det. Især blandt unge mennesker er engelsksproget indhold på eksempelvis YouTube og TikTok en naturlig del af hverdagen, og også noget, man i en vis grad bliver nødt til at forholde sig til for at være en del af fællesskabet. Her er det værd at bemærke, at unge ikke bare er *forbrugere* af engelsksproget medieindhold, mange er også selv *producenter*, enten i form af egne videoer og tekster, eller i form af kommentarer til andres.

Engelsk i verden i dag

Vi har nu set, hvordan engelsk har udviklet sig til at være det sprog, vi kender i dag. Og vi har set, hvordan det engelske sprog blev spredt verden over, først gennem militær magt og kolonisering og senere gennem kulturelle strømninger og teknologiske nybrud. Men hvordan ser det så ud med engelsk i verden i dag?

Det er ikke nemt at beregne, hvor mange mennesker i verden der taler engelsk. For hvad vil det sige at tale engelsk? Hvornår tæller man med? De fleste kan nok blive enige om, at en indfødt brite, der kun taler engelsk og ikke andre sprog, tæller med. Men hvad med en amerikaner, der taler spansk med familien og bruger engelsk i skolen? Hvad med en indbygger i Malaysia, der taler malaysisk engelsk? Hvad med en bulgarer, der har lært engelsk i skolen og kan føre simple samtaler på engelsk? Hvad med en fra Nigeria, der taler nigeriansk engelsk som sit femte sprog? Tæller de alle med, når vi tæller, hvor mange der taler engelsk?

En metode, man kan bruge til at finde frem til antallet af engelsktalende, er at begynde med at tælle de lande, hvor engelsk er hovedsproget, og så lægge antallet af indbyggere sammen. Så lander man et sted omkring 500 millioner talere af engelsk. Men så er der også de lande, hvor engelsk er et af flere sprog, for eksempel Indien,

Singapore og Sydafrika. Selvom det kun er en mindre del af Indiens befolkning, der taler engelsk, svarer det stadig til omkring 200 millioner mennesker. I Nigeria anslås det, at 30 % af befolkningen eller 60 millioner mennesker taler engelsk. Hvis man regner alle de lande med, hvor engelsk er førstesprog for en del af befolkningen, kan man lægge nogle hundrede millioner til de 500 millioner, vi nævnte før. Dertil kommer lande som Danmark, Sverige, Norge og Holland, hvor engelsk læres i skolen og fra medierne, og tales godt af store dele af befolkningen. Endelig er der lande som Spanien, Rumænien og Ukraine, hvor engelsk er et fremmedsprog, og hvor nogle mennesker behersker engelsk i en vis grad. Hvis man også tæller mennesker i de to sidste kategorier med, bliver antallet af engelsktalende langt højere. De nyeste estimater anslår, at der er omkring 1,5 milliarder mennesker i verden, der taler engelsk. Men der er otte milliarder mennesker i verden. Så selvom der er mange, der taler engelsk, er der altså langt, langt flere, der ikke gør.

Det er også værd at huske, at der er stor forskel på, hvor godt folk taler engelsk. Bare i Europa er der store udsving. I den store europæiske undersøgelse *Europeans and their languages*, som blev gennemført i 2023, svarer 90 % af danskerne og 91 % af svenskerne, at de kan føre en samtale på engelsk, mens kun 25 % af rumænerne og 34 % af italienerne svarer det samme. Og mens 49 % af de danskere og 50 % af de svenskere, der kan engelsk, svarer, at deres engelsk er rigtig godt, gør det samme sig kun gældende for 17 % af franskmændene og 13 % af polakkerne.

Hvad mener vi, når vi siger 'engelsk'?

Når vi taler om engelsk som et verdenssprog, er det også nødvendigt at overveje, hvad vi egentligt mener, når vi siger 'engelsk'. For engelsk er ikke længere én ting. Der er mange slags engelsk, og engelsk ser ud og lyder på mange forskellige måder rundt omkring i verden. Der er små forskelle på det engelsk, der tales i USA, i Storbritannien, i Irland, i New Zealand og i andre primært engelsktalende lande.

Det er hovedsagelig forskelle i udtale, men også i ordforrådet. Nogle gange er der tale om forskellige ord for den samme ting. En køletaske eller køleboks kan for eksempel hedde en 'cooler' i Storbritannien, en 'coolbox' i USA, en 'chilly bin' i New Zealand og en 'Esky' i Australien. Andre gange er der tale om ord, der kun findes i én variant af engelsk, fordi de beskriver fænomener, der knytter sig til et bestemt geografisk område, for eksempel 'bach' for en særlig slags newzealandsk sommerhus.

Andre steder i verden er der opstået blandede sprog, såkaldte pidgin- og kreolsprog, for eksempel der hvor slavegjorte mennesker med forskellige sproglige baggrunde blev bragt sammen. Her var engelsk ét sprogligt element blandt flere i det, der udviklede sig til en ny sproglig variant. Og alle steder blev det engelske sprog påvirket af lokale sprog og omstændigheder.

Når det kommer til udtale, er der derfor i dag store geografiske forskelle. Australsk engelsk lyder helt anderledes end jamaicansk kreolengelsk, indisk engelsk adskiller sig en del fra det engelsk, man hører i Skotland, og nigeriansk engelsk lyder forskelligt fra malaysisk engelsk. Når engelsk bliver brugt i Danmark, lyder det heller ikke altid, ligesom det gør i andre engelsktalende lande – selvom der ofte er en forventning om, at danskere skal tale engelsk som briter eller amerikanere. Mange steder er det lokale engelske sprog blandet med de andre sprog, der bruges i området, for eksempel hindi i Indien og maori i New Zealand. Når engelsk bruges i Danmark, er det ofte også i en blanding med dansk, som når den lokale bæredygtige café på Amager kalder sig "Konsjös" (udtales som det engelske 'conscious'), når en københavnsk bar reklamerer med fire "jægerbombs" for 100 kr., og når en 12-årig Fortnite-spiller siger "Jeg er stacked på alt ud over medic." Man kunne måske spørge, om det overhovedet er engelske ord, der bruges i alle disse tilfælde. Man kan i hvert fald sige, at engelsk bruges på mange forskellige måder over hele verden.

Engelsk som verdenssprog – i Danmark

I løbet af kapitlet har vi set, at engelsk er blevet spredt gennem kolonisering, handel, teknologiske landvindinger og kulturelle strømme til store dele af verden. Vi har også set, at engelsk i dag bruges mange steder, af rigtig mange mennesker og på mange forskellige måder. Men spørgsmålet er, om engelsk *er* et verdenssprog?

Engelsk er et verdenssprog i den forstand, at forskellige former for engelsk bruges i mange forskellige dele af verden enten som førstesprog eller som et af flere sprog, man taler. Men engelsk er ikke det eneste sprog, der bruges af mange mennesker over store dele af verden. Kinesisk (pǔtōnghuà) er verdens næststørste sprog med 1,1 milliarder talere, og derefter kommer hindi med 600 millioner. Spansk og fransk tales af henholdsvis 559 og 310 millioner mennesker, og bruges i store dele af verden både som førstesprog og som kontaktsprog mellem talere af andre sprog, ligesom arabisk er et stort sprog med 274 millioner talere, fordelt på mange forskellige varianter. Andre sprog end engelsk er altså fortsat vigtige mange steder i verden. Men engelsk er et verdenssprog forstået på den måde, at det med 1,5 milliarder talere bruges af rigtig mange mennesker, og på den måde at det ofte bruges til at kommunikere på tværs af sproglige skel, eksempelvis når en dansker taler engelsk med en ukrainier. I den forstand adskiller engelsk sig fra de andre store sprog.

Som nævnt tidligere findes der mange slags engelsk, så på mange måder giver det bedre mening at tale om engelsk som en ressource, som folk over store dele af verden trækker på i forskellige grader og på forskellige måder. Og selvom engelsk kan siges at være et verdenssprog, er det langt fra alle i verden, der bruger engelsk. Så når vi taler om engelsk som verdenssprog, er det vigtigt at huske, at engelsk måske nok føles som et verdenssprog i Danmark, men at det ikke er det alle steder. For mange – men ikke alle – danskere er engelsk det oplagte sprog til at kommunikere på tværs af landegrænser, men vi skal ikke bevæge os langt uden for Danmarks grænser, før engelsk er langt mindre brugbart, simpelthen fordi folk der har nogle andre sproglige kompetencer.

Sproget spejler samfundets ændringer

Gennemgangen af det engelske sprogs historie og udvikling viser, at vi kan bruge udviklinger i det sproglige landskab som en spejling af samfundsmæssige forandringer. Historien om det engelske sprog er også en historie om invasioner, krige, migration og kolonisering, og det er en historie om skiftende politisk, økonomisk og kulturel magt. På den måde er sproget et godt sted at starte, hvis vi gerne vil forstå, hvordan verden forandrer sig.

I dagens Danmark handler mange af de store forandringer om globalisering på forskellig vis, for eksempel når det kommer til migration og nye teknologiske muligheder. På forskellige måder har samfundet åbnet sig mod omverdenen, og vi er blevet flettet tættere sammen med andre mennesker over store afstande. Ved at se på brugen af engelsk kan vi få en bedre forståelse af, hvordan det danske samfund er i forandring. Vi kan begynde at se konturerne af en ny forståelse af, hvad det danske samfund er, og hvad det vil sige at være borger i Danmark. Det vender vi tilbage til i kapitel 6. I det næste kapitel ser vi på det engelske sprogs tilstedeværelse i Danmark.

Hvor meget bruges engelsk i Danmark i dag?

Engelsk synes at spille en større og større rolle i vores hverdag, men hvor meget bruges engelsk rent faktisk i Danmark i dag, og hvad bruges det til? Vi har i en spørgeskemaundersøgelse spurgt 854 indbyggere i Danmark over 16 år om deres kontakt med engelsk, og i dette kapitel præsenterer vi resultaterne af den undersøgelse, som vi også har beskrevet i forordet og kapitel 1. Undersøgelsen er baseret på en stikprøve, der er designet til at være repræsentativ for befolkningen som helhed. Deltagernes svar er altså, så godt som man kan skaffe det, et billede af brugen af engelsk blandt *alle* indbyggere i Danmark i starten af 2020'erne. Uden at afsløre for meget fra starten kan vi sige, at engelsk for mange danskere er til stede i rigtig mange aspekter af hverdagen. Engelsk bruges, hvad enten man arbejder i butik eller på kontor, på byggeplads eller i IT-virksomhed. Engelsk bruges, når man streamer film og tv-serier, når man lytter til musik, og når man ser reklamer. Engelsk bruges også, når man taler med venner og familie, og engelsk bruges til et væld af forskellige fritidsinteresser, fra computerspil til armlægning og lystfiskeri.

En note om stikprøver og generaliserbarhed:

I afsnittene, der handler om spørgeskemaundersøgelsen, skriver vi for eksempel ”de fleste danskere rapporterer” eller ”yngre danskere siger”. Det betyder selvfølgelig ikke, at vi har spurgt *alle* danskere; det ville ikke være praktisk muligt. I stedet har vi brugt en såkaldt ’tilfældig stikprøve’. Man kan

sammenligne det med, at hvis vi vil måle iltindholdet i de indre danske farvande, så kan vi ikke tømme alt vand ud af farvandene og måle det. Vi må tage nogle stikprøver og slutte os til, hvordan det ser ud i farvandene som helhed.

'Tilfældig' henviser til, at sandsynligheden for, at den enkelte dansker bliver udvalgt, er tilfældig. Ligesom i en simpel lodtrækning har alle lige stor chance for at blive udtrukket. En 'tilfældig stikprøve' er dermed alt andet end 'tilfældig', hvis man med 'tilfældig' mener, at man spørger mennesker på gaden eller mennesker, der svarer på ens Facebook-opslag. Sandsynligheden for, at mennesker, man møder på gaden, er 'et tilfældigt udsnit', er forsvindende lille – de er for eksempel alle på samme sted den dag, spørgsmålet bliver stillet. Der er faktisk få steder, hvor man kan lave en 'lodtrækning' og være sikker på, at alle har lige stor chance for at blive udtrukket. CPR-registret er en af de meget få lister, hvorpå alle danskere er opført. Danmarks Statistik har adgang til at trække information fra denne liste, og det er derfor, vi har samarbejdet med Danmarks Statistik om udvælgelsen af vores (omhyggeligt udvalgte) 'tilfældige' stikprøve.

Alle med CPR-nummer har haft mulighed for at deltage, ikke kun danske statsborgere. Spørgeskemaet er dog (kun) på dansk, så man har kun kunnet svare, hvis man kan læse dansk. Ca. 5 % svarer, at de bruger et andet sprog end dansk i hjemmet, men det behøver jo ikke at betyde, at de ikke også taler dansk. Nogle få deltagere har skrevet svar på engelsk.

Man kunne forestille sig, at der var en simpel sammenhæng mellem størrelsen på 'populationen', man gerne vil undersøge (altså her alle danskere), og størrelsen på stikprøven. At man for eksempel ville få et pålideligt resultat ved at spørge 1 % eller 10 % af befolkningen. Men matematikken viser, at pålideligheden mere hænger sammen med variation inden for stikprøven end med størrelsen. I praksis viser det sig, at stikprøver på ca. 1.000 mennesker giver en rimelig god forudsigelseskraft – og for eksempel til valgforskning bruger man derfor stikprøver i den størrelsesorden. Da en del mennesker, som man spørger, vælger ikke at svare, er det derfor normalt at kontakte 2.000-2.500 mennesker. Det er også, hvad vi (med hjælp fra Danmarks Statistik) har gjort. Af de 2.500 svarede ca. 850 tilbage. Det er lidt færre, end vi kunne ønske, men det er stadig en velkontrolleret stikprøve i størrelsesorden som dem, der bruges til valgforskning. Vi kan derfor med en vis forsigtighed slutte os til, hvordan 'danskerne som helhed' ville have svaret, hvis det nu faktisk *var* muligt at spørge dem alle sammen.

Engelsk i dansk

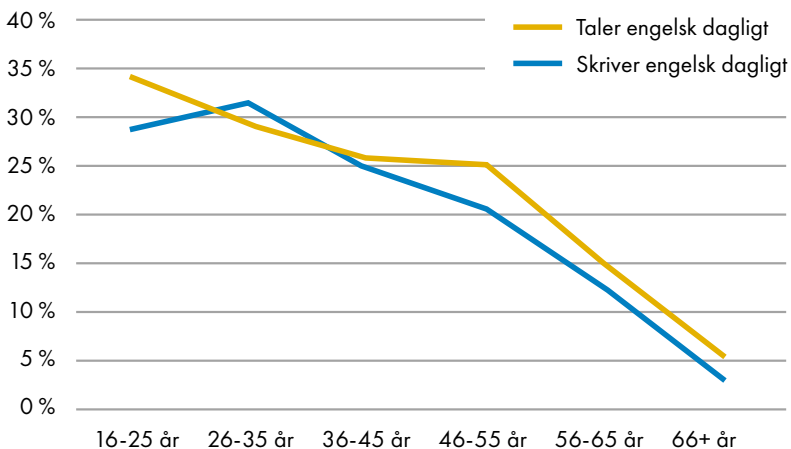
I Danmark møder man undertiden den holdning, at engelsk er i færd med at korrumpere det danske sprog. Det er uden tvivl rigtigt, at der bruges mange låneord fra engelsk i dansk, men forestillingen om, hvor meget engelsk fylder, har vist sig at være overdrevet i forhold til det billede, der træder frem, når man tager de sprogvidenskabelige briller på og tæller efter. En række undersøgelser udført af forskere fra Københavns Universitet og Dansk Sprognævn i starten af 2020'erne viser, at engelske lån kun fylder ganske lidt i sproget generelt. Andelen af engelsk i skriftlige kilder blev også undersøgt

både i starten af 2000'erne og igen sidst i 2010'erne. Resultaterne var stort set de samme: I avisartikler udgør engelske lån ca. 0,5 % af ordene, og i ugeblade 1 %. Når man ser på talesprog, er billedet det samme. En undersøgelse af sproget i en række tv- og radioprogrammer finder, at engelske lån udgør ca. 1 % af det samlede antal ord. I den danske version af reality-programmet *Ex on the Beach*, som er populært blandt de yngre seere, er tallet lidt højere, nemlig ca. 1,5 %. Engelske ord er altså i praksis mindre hyppige i dansk, end mange tror, men de engelske ord påkalder sig megen opmærksomhed, og det kan formentlig være med til at forklare, både hvorfor deres hyppighed overvurderes, og hvorfor de bruges *in the first place*.

Engelsk i Danmark

Når vi ændrer fokus fra engelsk *i dansk* til engelsk *i Danmark*, ser det med hyppigheden anderledes ud. Engelske ord fylder for eksempel i gadebilledet. En undersøgelse fra 2022 af butiksnævne i København, Aalborg, Slagelse og Bogenise viser, at 24 % af butikkerne havde engelske navne, dog med en vis variation fra by til by: I Slagelse var det 37 % af butiksnavnene, der var på engelsk, i Bogenise kun 3 %.

Vores egen spørgeskemaundersøgelse viser, at 83 % af befolkningen siger, at de *hører* engelsk mindst en gang om ugen, mens tallet er hele 90 % for dem under 25 år. 69 % af befolkningen siger, at de *ser* engelsk på skrift mindst en gang om ugen. Igen er der en betydelig aldersforskel. Hele 93 % af de helt unge under 25 år siger, at de ser engelsk dagligt. Hvis vi ser på, hvor ofte folk bruger engelsk *produktivt*, det vil sige enten taler eller skriver engelsk, er tallene noget mindre. 18 % siger, at de taler engelsk hver dag, mens 84 % taler engelsk mindst en gang om året. 16 % skriver engelsk hver dag, mens 18 % aldrig skriver engelsk. Der er en meget klar sammenhæng mellem alder og brug af engelsk i hverdagen, især når det kommer til den produktive brug af engelsk. Det er de unge, der siger, at de taler og skriver engelsk mest, som det fremgår af figur 3.1.

Figur 3.1 Hvor mange siger, at de skriver og taler engelsk dagligt inden for forskellige aldersgrupper?

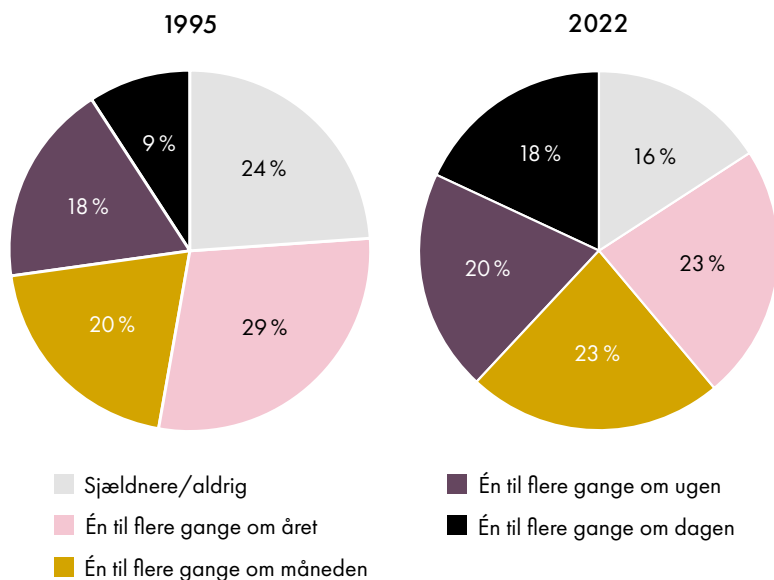
Figuren viser andelen, der siger, at de taler og skriver engelsk hver dag, op ad y-aksen. Hen ad x-aksen står aldersgrupper i 10-års-intervaller. Den gule linje viser andelen, der siger, at de *taler* engelsk dagligt, den blå viser andelen, der siger, at de *skriver* engelsk dagligt. Andelen af unge mellem 16 og 25, der siger, at de *taler* engelsk hver dag, er 34 %; andelen af ældre over 65 er 6 %. Den samme tendens gælder med hensyn til at *skrive* engelsk hver dag, selvom der faktisk er flest af de 26-35-årige (= de yngre erhvervsaktive), der siger, at de skriver dagligt.

Hvis vi ser på, hvordan tallene fordeler sig efter uddannelse, er der nogle klare forskelle. Generelt er det sådan, at jo højere uddannelse man har, jo oftere skriver man engelsk. Undersøgelsen viser, at 7 % af den gruppe, der har grundskolen som deres højeste uddannelse, siger, at de skriver engelsk hver dag. Til sammenligning siger 19 % af dem, der har en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse som deres højeste uddannelse, at de skriver engelsk hver dag, mens det samme gælder for 31 % af dem, der har en lang videregående uddannelse.

Overraskende nok er det kun 6 % af dem, der har en kort videregående uddannelse, og 13 % af dem, der har en mellemlang videregående uddannelse, der siger, at de skriver engelsk hver dag. Her er der altså et brud på mønsteret, at længere uddannelse hænger sammen med mere engelskbrug. Her gælder det nemlig, at engelskbruget for dem med en kortere videregående uddannelse ligner engelskbruget blandt dem med de korteste uddannelser.

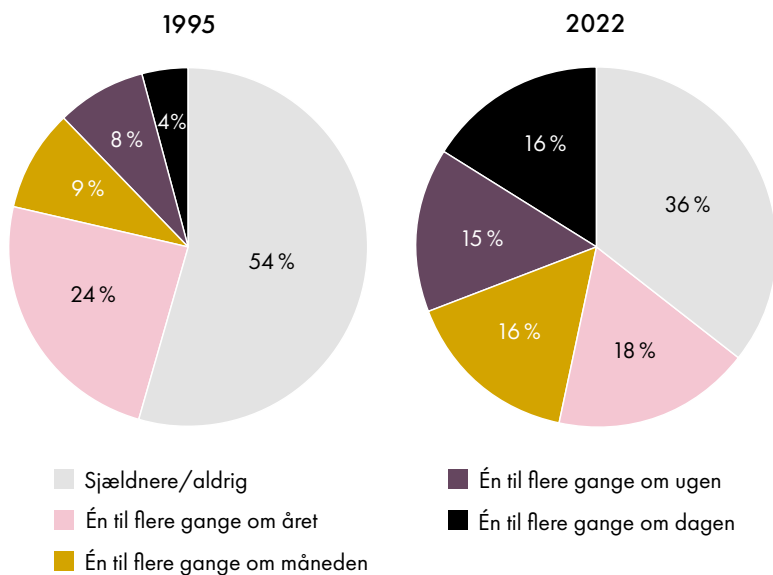
Hvor meget har bruget af engelsk ændret sig?

Engelsk er mere udbredt i Danmark i dag, end det var for bare 25-30 år siden. Det kan vi se, når vi sammenligner resultaterne af vores undersøgelse med Bent Preislers tilsvarende undersøgelse fra 1995, der stillede præcis de samme spørgsmål. Det er især den produktive brug af engelsk, som er steget markant, altså det at tale og skrive engelsk.

Figur 3.2 Sammenligning af, hvor mange der sagde, at de talte engelsk hvor ofte i 1995 og 2022

Vores undersøgelse viser, at 18 % siger, at de *taler* engelsk hver dag, og 16 %, at de *skriver* engelsk hver dag. Den tilsvarende andel, der sagde, at de talte og skrev engelsk hver dag, var i 1995 henholdsvis 9 % og 4 %. Over en ca. 30-årig periode er det altså omtrent dobbelt så mange, der angiver at tale engelsk hver dag, og fire gange så mange, der angiver at skrive engelsk hver dag.

Figur 3.3 Sammenligning af, hvor mange der sagde, at de skrev engelsk hvor ofte i 1995 og 2022

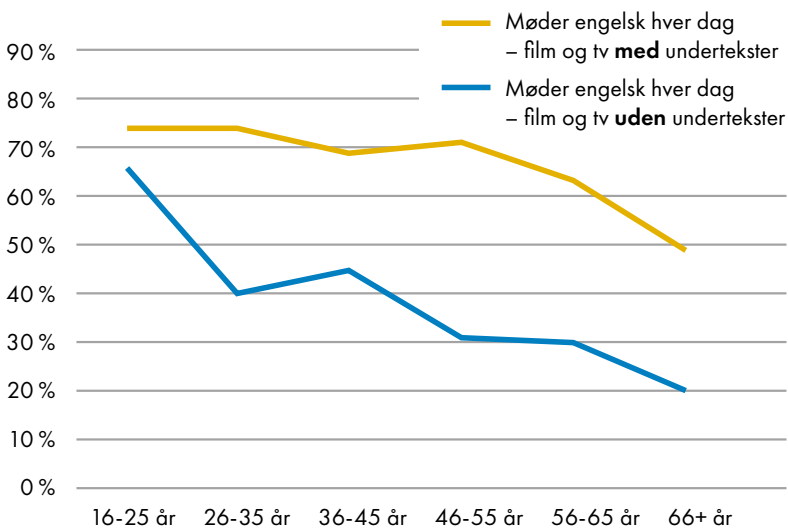
Når vi i stedet spørger, hvor tit man *ser* engelsk, er resultatet et andet: Det var omtrent lige så mange, der dagligt så engelsk på skrift i 1995, som der er i dag, 35 % i 1995 mod 39 % i dag. Men mest overraskende er måske, hvor mange der siger, at de *hører* engelsk hver dag. Her er antallet nemlig *faldet*, fra 80 % i 1995 til 60 % i 2022. Er det mon, fordi tilstedeværelsen af talt engelsk i Danmark rent faktisk er blevet mindre? Hører man mindre engelsksproget

musik og ser mindre engelsksproget tv (hvad enten det er flow-tv eller streaming) i dag? Når det gælder musik, er det måske tilfældet. Dansksproget popmusik fylder faktisk mere på hitlisterne i 2020'erne, end det gjorde i 1990'erne. Men når det kommer til engelsksproget tv, virker det ikke sandsynligt, at mødet med engelsk er blevet mindre hyppigt. Der er da også flere i 2022, der svarer, at de hyppigt møder engelsk i tv (og streaming) både med og uden undertekster. En forklaring på faldet i, hvor ofte deltagerne siger, de hører engelsk, kan være, at folk i dag lægger noget andet i spørgsmålet om at "høre engelsk". Måske tænker man på situationer, hvor man faktisk lytter til engelsk for at forstå det (for eksempel hvis man taler med en anden på engelsk, ser tv uden danske undertekster eller lytter til podcasts på engelsk), og ikke på situationer, hvor man mere tilfældigt støder på engelsk, for eksempel i en popsang på P3.

Kun ganske få medlemmer af befolkningen siger, at de aldrig hører, ser, taler eller skriver engelsk, nemlig 0,7 %. De fleste af dem er over 60 år, men der er også helt unge iblandt dem. Det kan lyde mærkeligt, at der er nogen i det danske samfund i dag, der aldrig nogensinde støder på engelsk. Tidligere undersøgelser har dog vist, at dem uden engelskkompetencer har en tendens til at ignorere engelsk, når de møder det i hverdagen. Hvis man ikke forstår det, registrerer man det simpelthen ikke.

Engelsk i medierne

Et af de steder, engelsk fylder meget i danskernes hverdag, er på forskellige medier. I vores undersøgelse siger omkring 50 %, at de møder engelsk mindst en gang om ugen i reklamer på tv eller internettet, mens 30 % siger, at de ugentligt lytter til engelsksprogede podcasts eller lydbøger. Engelsk optræder dog især i kategorierne musiktekster og film, serier og tv *med* danske undertekster. Overordnet er det omkring 60 %, der siger, at de oplever engelsk dagligt i disse situationer, flere blandt de unge (omkring 80 %), og færre blandt de ældre. Tallene for at se tv *med* undertekster fremgår af den gule linje i figur 3.4.

Figur 3.4 Hvor mange siger, at de ser engelsksproget tv med og uden danske undertekster inden for forskellige aldersgrupper?

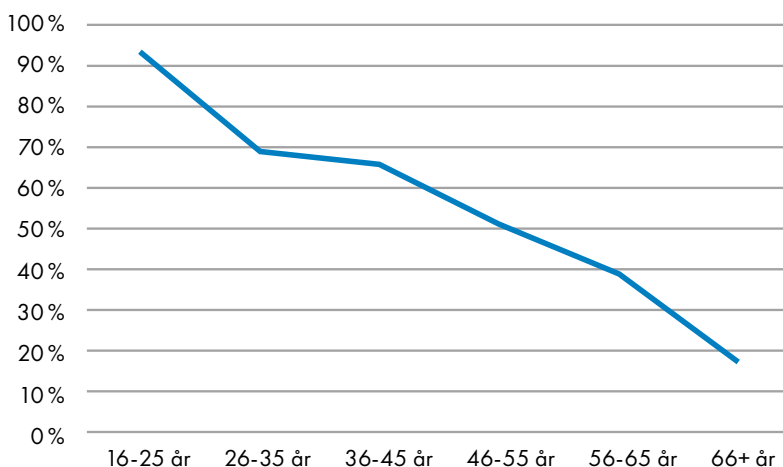
Blandt de unge er det også meget almindeligt at se film, serier og tv *uden* danske undertekster, hvilket fremgår af den blå linje i figur 3.4. 66 % under 25 år siger, at de dagligt støder på engelsk i den situation. Blandt de ældste er det kun 20 %. Her kan man virkelig tale om, at medielandskabet er blevet generationsopdelt. Vi fortalte i kapitel 1 om monopoltiden for radio og tv, dengang hvor dansk tv var én kanal, som man enten så eller ikke så – hvis man altså ikke så nabolands-tv som tysk eller svensk tv. I dag er markedet for tv og lignende audiovisuelle medier helt anderledes fragmenteret. Har man tv, har man typisk adgang til en mængde udenlandske kanaler, og selvom man ikke har tv, så har mange abonnement på forskellige streamingtjenester, der blandt andet kan tilgås via computer. Ifølge Danmarks Statistik havde 65 % af danskerne set film eller tv via betalingstjenester i 4. kvartal 2021, og 33 % havde set gratis streamet indhold fra for eksempel DR eller Filmstriben. De fleste har også en telefon med internetforbindelse og adgang

til et nærmest uendeligt udvalg af underholdning. Ifølge samme undersøgelse fra Danmarks Statistik var det i samme kvartal ca. 20 %, der havde set film og tv via smartphone.

Svarene i vores undersøgelse viser, at de medier, som de yngste og de ældste bruger, er vidt forskellige – og på forskellige sprog. Det er også tydeligt, at computere og internettet sætter deres aftryk på kontakten til engelsk. Over 80 % af unge under 25 siger, at de møder engelsk i computerprogrammer og apps hver dag, mens det samme gælder for omkring 50 % af folk mellem 26 og 55.

Når det kommer til sociale medier, er aldersforskellene endnu større. 93 % af de yngste siger, at de dagligt møder engelsk på sociale medier som Instagram, Twitter og Snapchat. Blandt de ældste på 66 år og over er det 17 %. Det er dog interessant at bemærke, at mødet med engelsk på de sociale medier ikke kun er forbeholdt de helt unge. I gruppen på 26-35 år er det ca. 70 %, der siger, at de dagligt møder engelsk på sociale medier, i gruppen på 46-55 år er det 51 %, og i gruppen på 56-65 år er det ca. 40 %, som det fremgår af figur 3.5. Herefter falder det så forholdsvis markant. Pointen er klar: Mødet med engelsk er for mange tæt knyttet til brugen af nye kommunikationsteknologier og særligt sociale medier.

De store aldersforskelle, hvad angår det daglige møde med engelsk, handler både om, *hvor meget tid* man bruger på forskellige medier (for eksempel kan man kun opleve engelsk på Facebook hver dag, hvis man bruger Facebook hver dag), og *hvilke* medier man bruger. Ikke overraskende møder man oftere engelsk i forbindelse med internationale mediekoncerner som Meta/Facebook og Google/YouTube end i forbindelse med nationale mediekoncerner som Danmarks Radio eller TV 2, der, som vi så i sammenligningen af tv-oversigter fra henholdsvis 1980'erne og 2020'erne i kapitel 1, ikke er blevet betragteligt mere engelsksprogede siden 1980'erne. I stedet ser vi et opdelt medielandskab, som også er sprogligt opdelt. De ældre forbruger i højere grad nationale, licensbetalte medier, på dansk; de yngre forbruger i højere grad internationale, internetbaserede medier, og i høj grad på engelsk. Eller med andre ord: De ældre ser DR og

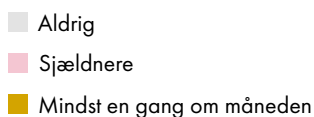
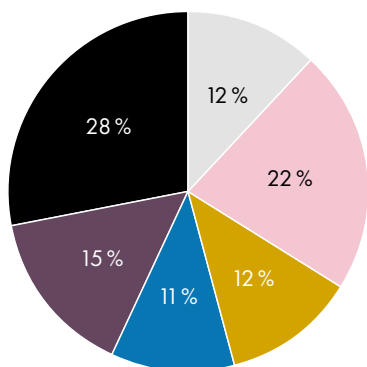
Figur 3.5 Hvor mange siger, at de møder engelsk dagligt på sociale medier inden for forskellige aldersgrupper?

TV 2, som ikke er blevet mere engelsksprogede, mens de yngre er på TikTok og YouTube, hvor engelsk ikke er til at komme uden om.

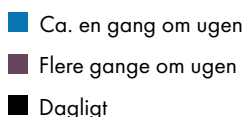
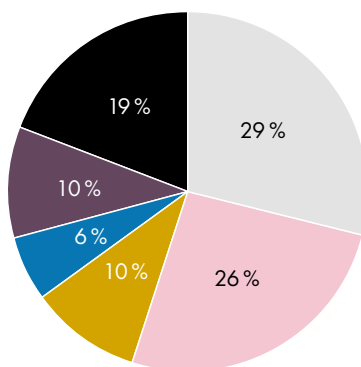
Engelsk på arbejde

Et andet sted, hvor danskerne ofte støder på engelsk, er på arbejde. I arbejdstiden oplever man især, at man støder på engelsk på skrift. Vores undersøgelse viser, at 28 % af den erhvervsaktive del af befolkningen siger, at de *læser* engelsk hver dag på deres arbejde, mens kun 12 % aldrig læser engelsk på arbejde. 19 % siger, at de dagligt *skriver* engelsk på deres arbejde, mens 29 % aldrig gør. 88 % siger, at de læser engelsk på arbejde i et eller andet omfang, og 71 % at de skriver engelsk i et vist omfang. Med andre ord siger langt størstedelen af de erhvervsaktive borgere i Danmark, at de bruger engelsk på skrift i større eller mindre omfang. Man må sige, at skriftlige kompetencer på engelsk er en nødvendighed for det store flertal på det danske arbejdsmarked.

Læser engelsk på arbejde

Skriver engelsk på arbejde

Figur 3.6 Hvor mange siger, at de læser og skriver engelsk hvor ofte på arbejde?

Andelen, der siger, at de bruger engelsk mundtligt (lytter til engelsk eller selv taler engelsk), er noget lavere, men stadig værd at bemærke. Ca. 15 % siger, at de lytter til eller taler engelsk dagligt, mens mere end 50 % siger, at de taler engelsk mindst en gang om måneden på deres arbejde.

Ikke overraskende er der en klar sammenhæng mellem engelskbrug på arbejde og uddannelsesniveau. Blandt dem, der har en lang videregående uddannelse, siger 51 %, at de læser engelsk dagligt, og 30-40 % at de taler, lytter eller skriver dagligt på deres arbejde. Blandt dem, der forlod uddannelsessystemet efter grundskolen, er det 18 %, der siger, at de læser engelsk dagligt på deres arbejde, mens ingen i den gruppe siger, at de taler, lytter eller skriver engelsk dagligt. Og omvendt: Det er kun 3 % af dem med en lang videregående uddannelse, som siger, at de *aldrig* læser engelsk på arbejde, mod

26 % af dem, der stoppede efter grundskolen. De højtuddannede skriver og taler også engelsk langt hyppigere end de øvrige. Omkring 40 % siger, at de skriver og taler engelsk på arbejde dagligt. For de kortest uddannede er det i størrelsesordenen 5 %.

Man kan konkludere, at langt de fleste, faktisk over 90 %, af de erhvervsaktive støder på engelsk af og til i forbindelse med deres arbejde, men vi kan også se, at engelsk hænger sammen med, hvilken type arbejde man har. Akademisk arbejde forudsætter næsten altid brug af engelsk, og engelsk bruges også ofte inden for salg, service og ledelse. Og mens 73 % af dem, der arbejder med IT, siger, at de bruger engelsk dagligt, er det samme kun tilfældet for 8 % af dem, der arbejder som pædagoger eller lærere.

Engelsk bruges mindst i sundheds- og plejesektoren. Her er det kun 4 %, der siger, at de bruger engelsk på daglig basis, og der er ingen af vores deltagere inden for sundheds- og plejesektoren, der siger, at de skriver engelsk på daglig basis. Vi kan i det hele taget se, at der er en stor forskel på at arbejde i den private og den offentlige sektor. Mens 60 % af dem, der arbejder i det private, siger, at de bruger engelsk på arbejde ofte, er det kun 29 % af dem, der arbejder i det offentlige. Den samme forskel ses, når vi spørger ind til brancher. Af dem, der arbejder inden for 'Offentlig administration, undervisning og sundhed', er det kun 14 %, der siger, at de bruger engelsk dagligt.

Det mest slående resultat er dog, at engelsk bruges i rigtig mange forskellige typer af jobs og af folk med mange forskellige uddannelser. Ledere og IT-medarbejdere, forskere og kommunikationskonsulenter siger, at de ofte bruger engelsk, men det gør landmænd, baristaer og kontorassistenter også. Engelsk bruges jævnligt af bygningsmalere, elektrikere, læger og rengøringsassistenter. Og selvom det kun er en gang imellem, bruges engelsk også af sygeplejersker, pædagoger, lagerarbejdere og buschauffører. Det er også slående, at der er stor spredning inden for det enkelte fag. Der er tømrere og salgsassistenter, der siger, at de bruger engelsk hver dag, men der er andre tømrere og salgsassistenter, der siger, at de aldrig bruger engelsk.

Når vi kan se, at engelsk bruges i så mange forskellige typer af jobs, af så mange forskellige professioner og på så mange forskellige arbejdspladser, er det tydeligt, at engelsk er blevet en uomgængelig del af danskernes arbejdsliv.

Engelsk med familie og venner

Nu har vi set, at engelsk for mange indbyggere i Danmark er en integreret del af arbejdslivet, ligesom engelsk optræder hyppigt i mediebilledet – særligt på sociale medier. Men engelsk spiller også en rolle i andre dele af hverdagen. Vores undersøgelse viser, at op imod halvdelen af befolkningen bruger engelsk med venner og familie. Vi ved ikke, om de mener engelske ord hist og her, eller om de har venner eller familie, som de taler udelukkende engelsk med. Men engelsk bruges i familier og vennegrupper landet over. Igen er der en tydelig aldersforskel. 71 % af unge under 25 år siger, at de bruger engelsk med venner og familie, og 29 % gør det dagligt. For ældre over 65 er tallet kun 35 % – men der er dog stadig mere end en tredjedel af de ældre, der bruger engelsk med familie og venner.

Vi har også spurgt undersøgelsens deltagere, om de bruger engelsk, når de mindre børn ikke skal kunne forstå, hvad der tales om. Det gør 46 % af de 26-45-årige, altså dem, der kan formodes selv at have små børn og dermed behovet for at kunne tale sammen, uden at børnene lytter med. Om børnene faktisk ikke forstår, hvad de voksne siger, når de taler med hinanden på engelsk som en formodet hemmelig kode, melder historien ikke noget om. Men engelsk er altså til stede i hjemmet, ikke kun i medierne, men også i samtaler med partneren, familien eller vennerne.

Engelsk er i det hele taget hyppigt brugt til at kommunikere med andre mennesker, der befinder sig i Danmark. Det siger nemlig hele 80 % af befolkningen, at de gør. Til sammenligning er der 67 %, der siger, at de bruger engelsk, når de kommunikerer med mennesker uden for Danmarks grænser. Der er altså flere, der bruger engelsk til at kommunikere med folk *inden* for Danmarks grænser end med

folk *uden for*. Det er faktisk et af de resultater, der har overrasket os mest i undersøgelsen, og en af grundene til, at vi argumenterer for, at vi skal forstå engelsk som noget andet end et fremmedsprog i Danmark i dag. Engelsk er ikke kun et sprog, man lærer i skolen med henblik på at bruge det til at kommunikere med folk i andre lande. For mange er engelsk et sprog, de bruger i hverdagen i Danmark. Igen er det klart, at der er aldersforskelle, der spiller ind, men det er ikke kun de helt unge, der bruger engelsk med andre inden for landets grænser. 48 % af de 16-25-årige siger, at de kommunikerer med folk i Danmark på engelsk mindst en gang om ugen, men det gør også ca. 40 % af dem mellem 26 og 55 år. Herefter dykker andelen, så kun 28 % af de 56-65-årige og 10 % af dem over 65 siger, at de ugentligt bruger engelsk med andre inden for landets grænser. Det er værd at bemærke, at ca. 5 % af deltagerne i vores undersøgelse siger, at de primært bruger et andet sprog end dansk i hjemmet. For nogle af disse er engelsk hjemmesproget. Men denne lille gruppe er langt fra nok til at forklare, at et stort flertal af deltagerne siger, at de bruger engelsk inden for Danmarks grænser.

Engelsk i hverdagen

Når Jacob henter pakker hos GLS, foregår det på dansk: "hvad er de sidste fire cifre?". Hos PostNord går det meste på dansk, men nogle af tallene bliver bedst forstået på engelsk: "one, six, four, three". Hos DAO og Bring foregår det på engelsk: "could you say that in English, please?". Jacob har hørt enkelte ældre kunder mumle at "jeg troede, han kunne dansk", men for de fleste kunder virker det uproblematisk eller naturligt at tale engelsk – de taler jo heller ikke nødvendigvis selv dansk. Den britiske UPS-chauffør, der kommer forbi ind imellem, plejer at sludre lidt på engelsk – især når vejret er imod ham, eller dagen har været lang.

Engelsk i fritiden

Engelsk fylder også en del i folks fritidsinteresser. Undersøgelsen viser, at 27 % af befolkningen har en fritidsinteresse, hvor de bruger engelsk. Blandt de unge mellem 16 og 35 år gælder det for 40 %, mens 20 % af dem på 65 eller over siger, at de bruger engelsk i forbindelse med deres fritidsinteresser.

Ligesom med engelsk på arbejde tegner der sig her et billede af, at engelsk bruges inden for meget forskellige områder. Som man måske kunne forvente, nævner mange computerspil og programmering som fritidsinteresser, hvor de bruger engelsk. Det er måske heller ikke så overraskende, at engelsk bruges af dem, der rejser meget, læser engelsksproget skønlitteratur, taler med engelsktalende venner og familie, eller bruger tid i en teatergruppe, der opfører Shakespeare-stykker. Mere overraskende er det måske, at engelsk også bruges i en lang række sportsgrene. Golf, fodbold, tennis, bordtennis, dans, volleyball, fitness, dykning, zumba, armlægning, dart, gymnastik, ishockey, karate, klatring, løb, cykling, amerikansk fodbold, minigolf, motocross, skisport, snooker, basketball, yoga og pilates bliver alle nævnt. Nogle nævner for eksempel, at der er en holdkammerat på volleyholdet, der ikke taler dansk, eller at zumbainstruktøren er engelsktalende.

Engelsk bruges også, hvis man interesserer sig for musik (for eksempel nævnes guitar, gospelkor, korsang og jazzsang), eller hvis man interesserer sig for dyr og naturen, blandt andet i form af jagt, bushcraft, fugle, havebrug, lystfiskeri, lydighedsdressur af hunde og heste- og katteavl. ”Jeg kan godt lide jagt og våben, og der bliver brugt engelsk til beskrivelse af forskellige ting,” skriver en. ”Jeg kigger på fugle og følger med på engelske hjemmesider,” skriver en anden. En del nævner også biler og motorsport, hvor man for eksempel læser tekniske beskrivelser på engelsk, hvis man interesserer sig for engelske veteranmotorcykler eller amerikanske veteranbiler. Det er et godt eksempel på det fænomen, vi skrev om i kapitel 2: Det engelske sprog følger ofte med, når britisk eller amerikansk kultur eksporteres.

Nogle svarer, at de har fritidsinteresser, hvor de søger informationer online, såsom slægtsforskning, aktiespekulation og astronomi. ”Jeg søger info på engelsk, da det er meget lettere at få et ordentligt resultat,” som en skriver. Flere andre nævner onlinekurser på engelsk, YouTube-tutorials og engelsksprogede fora på nettet, hvor de søger informationer til mange forskellige fritidsinteresser.

Interessant nok nævner nogle også, at engelsk bruges til at lære andre sprog, for eksempel spansk eller koreansk på Duolingo med engelsk som referencesprog, eller som overgangssprog, når man underviser udlændinge i dansk. Endelig spiller engelsk også en rolle for dem, der interesserer sig for madlavning og håndarbejde, blandt andet fordi de bruger opskrifter og følger instruktioner på engelsk, inklusive til bagning, madlavning, ølbrygning, strikning, hækling, maling, patchwork og quiltning.

En hverdag med dansk og engelsk

Vi kan se fra ovenstående beskrivelser, at engelsk er massivt til stede i danskernes hverdag. Engelsk fylder ikke lige meget for alle, og bruges ikke lige tit af alle – især er der forskelle blandt forskellige aldersgrupper, både i mængden af engelsk, der bruges, og i situationerne, som engelsk bruges i. Men vi kan se, at engelsk er en del af hverdagen for folk i Danmark, hvad enten vi ser på arbejde eller afslapning, familien eller fritidsinteresser. Langt de fleste danskere støder på engelsk dagligt, især i musikteksster, i film og serier med og uden danske undertekster, på sociale medier og med venner og familie. Engelsk bruges af stort set alle på det danske arbejdsmarked. Der er store forskelle mellem brancher og typer af arbejde, men det er kun meget få erhvervsaktive, der aldrig bruger engelsk. Folk i Danmark skriver og taler selv engelsk i langt højere grad end før, så det er ikke bare mængden, men også måden at bruge engelsk på, der har ændret sig. Tidligere var det almindeligt, at man stødte på engelsk mere eller mindre passivt, når man så film med undertekster

eller hørte musik. I dag er man i højere grad aktiv bruger af engelsk, som man selv taler eller skriver, eller som man aktivt opsøger for at tilegne sig ny viden.

Mange af de steder, engelsk bruges i dag, spiller teknologier såsom computeren, smartphonen, internettet og sociale medier en central rolle. Når folk lytter til engelsk i amerikanske film, når de uploader TikTok-videoer på engelsk, når de skriver en e-mail på engelsk i arbejdstiden, eller når de ser en tutorial om ølbrygning på engelsk på YouTube, er det, fordi teknologien har åbnet op for at kommunikere med folk uden for Danmark – og her er sproget ofte engelsk. Når folk i vores undersøgelse svarer, at de taler engelsk med den spanske basketballtræner eller deres amerikanske svigerdatter, når tømreren siger, at han bruger engelsk på sit arbejde, eller når salgskonsulenten fortæller om at lytte til sin mexicanske kollega, der præsenterer på engelsk, så hænger det sammen med en anden type af samfundsændringer, nemlig at folk langt mere end før flytter sig over landegrænser, og at engelsk også i de situationer ofte er det sprog, man vælger at kommunikere på.

Nu har vi slået fast, at engelsk bruges af mange mennesker i Danmark og til mange forskellige formål. Men kan alle bruge engelsk uden problemer? Hvad siger folk i Danmark om deres egne engelskkompetencer? Det kigger vi på i næste kapitel.

Engelsk som et hverdagsprog

En lørdag i august 2024 er Janus sammen med sin familie på vej til 2x70 års fødselsdag i Kerteminde. På bagsædet begynder familiens ældste teenager at lægge makeup, mens hun leverer et humoristisk kommentarspor, der lyder noget i retning af 'Welcome to this make-up tutorial! First I apply my concealer.' Og så videre. Den lille performance vækker latter i hele bilen, for alle genkender den YouTube-genre, der parodieres.

Vel ankommet til festen i Kerteminde falder Janus i snak med en af de andre gæster; en kvinde som har drevet sin egen design- og hobbyforretning i Jylland siden 1989. I dag har forretningen også en online-shop, og indehaveren fortæller, at hun ofte modtager henvendelser fra udenlandske kunder på engelsk. Det er uproblematisk at læse de engelske e-mails, men indehaveren foretrækker at skrive sine svar på dansk og efterfølgende oversætte dem til engelsk ved hjælp af Google Translate. Oversættelserne bliver dog nøje tjekket efterfølgende, for det er ikke altid, maskinen har helt styr på fagterminologien.

Da festen er ved at ebbe ud, sidder Janus i en sofa og slapper af. Ved siden af ham sidder en af de andre festdeltagere, en dreng på 10-12 år, og hygger sig med sin telefon. Han fortæller, at han ser 'shorts' på YouTube og forklarer, at det er sjove videoer, som kan handle om alt muligt. Alle de eksempler, han deler med Janus, er på engelsk.

KAPITEL 4

Hvor gode er vi til engelsk i Danmark?

Dette kapitel handler om, hvor gode folk i Danmark er til engelsk. Engelsk er traditionelt blevet anset for et fremmedsprog i Danmark på linje med for eksempel fransk, tysk og russisk. Men er det rimeligt at sige, at engelsk er et fremmedsprog i Danmark i dag, når vi i foregående kapitel har set, at langt de fleste indbyggere støder på engelsk dagligt, og rigtig mange bruger engelsk aktivt i deres daglige liv? Er danskerne i virkeligheden så gode til engelsk, at det ikke giver mening at tale om engelsk som et fremmedsprog? Vi indleder kapitlet med at se på de nogle gange lidt modstridende opfattelser, der findes af danskernes engelsk. Dernæst ser vi på udviklingen i folkeskolen, og hvordan danskerne klarer sig i tests sammenlignet med andre lande. I resten af kapitlet fortæller vi om resultaterne fra vores egen spørgeskemaundersøgelse af danskernes engelsk-kompetencer. Her svarer vi på følgende spørgsmål: Hvor gode er folk i Danmark til engelsk, når de selv skal sige det? Hvordan har deres kompetencer udviklet sig over tid? Og hvor mange mennesker i Danmark oplever slet ikke at kunne engelsk?

Danlish: Godt eller dårligt engelsk?

Det danske forhold til det engelske sprog er præget af en sær dobbelthed. På den ene side er vi glade for at fortælle, at vi er de bedste – eller i hvert fald blandt de bedste – i verden til engelsk, og vi fortæller gerne, at i Danmark kan alle forstå engelsk og svare en turist på engelsk. På den anden side er vi hurtige til at slå andre oven i hovedet med de sprogfejl, de laver, eller når de taler engelsk med dansk accent – hvilket ofte bliver behandlet som et

tegn på sproglig inkompetence, og måske ligefrem inkompetence mere generelt (hvilket flere politikere har måttet sande, når de har kastet sig ud i at tale engelsk i medierne og ikke har fået gode udtalekarakterer i den offentlige debat).

Vi har endda et nedvurderende ord for engelsk med dansk-påvirkning, *danglish*. Jyllands-Posten kunne for eksempel i 2016 spørge: ”Taler du danglish? Disse engelskfejl begår vi” med eksempler som ”Can I borrow the toilet?” og ”Can you screw the music up?”, som beskrives som ”tåkrummende eksempler på dårligt engelsk”. Man kan næsten sige, at det danske forhold til engelsk kombinerer storhedsvanvid med et vist mindreværdskompleks, så man på samme tid kan mene, at mennesker i Danmark taler fantastisk godt engelsk og alt for dårligt engelsk.

Engelsk i folkeskolen

Begrebet *danglish* er interessant, fordi det siger noget om de forestillinger og fordomme, der findes om engelsk i Danmark, men det siger ikke så meget om, hvor gode – eller dårlige – folk i Danmark i virkeligheden er til engelsk, og om de overhovedet kan engelsk. Hvis man vil vide mere om det, kan man begynde med at se på folkeskolen. Størstedelen af den danske befolkning har været igennem en folkeskoleuddannelse, og de fleste i Danmark har derfor haft berøring med folkeskolens fremmedsprogsundervisning, herunder undervisning i engelsk.

Blandt de ældste generationer er der nogle, som ikke er blevet undervist i engelsk, men allerede i 1950’erne var engelsk etableret som obligatorisk fremmedsprog i folkeskolen. På den baggrund kan man sige, at så godt som alle, som har gået i skole efter 1960 (det vil sige mennesker, som er opvokset i Danmark, og som i dag er under 70 år), må have et vist kendskab til engelsk.

Som vi fortalte i kapitel 1, er engelsk i dag obligatorisk allerede fra 1. klasse (dog snart 2. klasse). Men der er ikke kun forskel på, *hvornår* man har lært engelsk, men også *hvad* man lærer, når vi

for eksempel sammenligner 1960 og 2024. I læreplanen for 1960 var der fokus på, at eleverne skulle ”forstå enkelt, tydeligt udtalt engelsk”, og ”at de inden for et begrænset ordforråd” skulle få ”en vis færdighed i at benytte sproget mundtligt og i beskedent omfang også skriftligt.” I den nyeste version fra 2019 skal eleverne ”udvikle sproglige, tekstmæssige og interkulturelle kompetencer, således at de kan anvende engelsk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv.” Det er tydeligt, at ambitionerne for det sproglige niveau er blevet højere, og det er også interessant at se, at eleverne nu forventes at skulle bruge engelsk både *i* og *uden for* Danmark, såvel nu som i fremtiden. Når man ser på udviklingen i engelskundervisning i folkeskolen, kan man altså sige, at flere lærer mere engelsk tidligere, men også at det er nogle andre og mere avancerede engelskkompetencer, de unge i dag forventes at få med fra skolen.

I en rapport fra Børne- og Undervisningsministeriet fra 2019 satte man sig for at undersøge ændringer i fagligheden for engelsk i gymnasieskolen. Sagt lidt firkantet ville man gerne vide, om undervisningen var blevet bedre eller dårligere over tid. Det siger sig selv, at man ikke bare kan sammenligne karaktergennemsnit fra 1980’erne og 2010’erne. Det er jo ikke de samme opgaver, eleverne har fået, og krav og forventninger til eleverne er også ændret (som vi lige så fra ”i beskedent omfang benytte sproget i skrift” til ”anvende engelsk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv”). I stedet undersøgte ekspertgruppen, hvordan opgavetyper og forventninger havde ændret sig, og de konkluderede, at engelsk havde udviklet sig fra et ”sprog- og kulturfag” til i højere grad at være et akademisk og samfundsorienteret fag. Man underviser altså ikke så meget i og tester heller ikke så meget grammatik og udtale, som man gjorde tidligere. Engelsk ses snarere som et kommunikationsmiddel og et sprog, man kan bruge til at lære om andre ting. Man antager altså et højere niveau af engelsk fra eleverne, hvor sproget er så velkendt, at det kan bruges til at diskutere andre emner. Engelsk er blevet et middel, ikke bare et mål.

Danskeres engelsk i internationale tests

En anden måde at undersøge, hvor gode danskere er til engelsk, og om de eventuelt er blevet bedre gennem tiden, er at se på internationale undersøgelser. Den internationale private sprogskole EF – Education First udgiver en årlig rapport, hvor den sammenligner testscorer fra ca. 100 lande på den samme engelsktest. Metoden er ikke uproblematisk. Det er ikke et bredt eller tilfældigt udsnit af et lands befolkning, som vælger at betale for at følge et engelskkursus, eller som tager en test. Det er nok snarere mennesker med et særligt behov for engelsk og en særlig interesse for at lære engelsk. Resultaterne i disse rapporter er derfor ikke nødvendigvis dækkende for *alle* danskere. Ikke desto mindre: Når rapporten udkommer, finder man som regel de danske testtagere i top-5 sammen med nordmænd, østrigere, hollændere og svenskere. Det trækker gerne avisoverskrifter, når Danmark bevæger sig to trin op eller ned ad listen, men det er nok mindre vigtigt, om man skal finde Danmark som nr. 1, 3 eller 5, og vigtigere, at de danske testtagere konsekvent er i den absolutte top blandt de ca. 100 lande, som er repræsenteret. Noget lignende viser resultaterne fra organisationen Educational Testing Services, som udvikler testen TOEFL (Test of English as a Foreign Language), der blandt andet bruges, når man søger optagelse på et engelsksproget universitet. Igen ligger de danske testtagere i gennemsnit som regel i top-5. Så man kan sige, at de danskere, der tager sådan en test, klarer sig bedre end testtagere med andre nationaliteter. Men det giver ikke nødvendigvis et særligt præcist billede af danskernes engelsk som helhed.

Hvor gode er folk i Danmark til engelsk, når de selv skal sige det?

Hvis man vil finde ud af, hvor gode danskerne som helhed er til engelsk, kan man også vælge at *spørge* et bredt udsnit af folk i Danmark. De er vel trods alt dem, som bedst ved, om de oplever problemer, eller de kan klare de opgaver, som de bliver stillet overfor, på engelsk. Og det har vi gjort i regi af det forskningsprojekt, vi

indledte bogen med at fortælle om, og som også var udgangspunkt for kapitel 3. De 854 repræsentative deltagere i vores undersøgelse blev blandt andet spurgt, i hvor høj grad de mente at være i stand til på engelsk at vise vej til den nærmeste bus og fortælle, hvor den kører hen. Vi stillede i alt syv spørgsmål, som dækker forskellige typer af engelskbrug, både mundtligt og skriftligt, og af forskellige sværhedsgrader. Tabel 4.1 viser de syv spørgsmål og fordelingen af svarene.

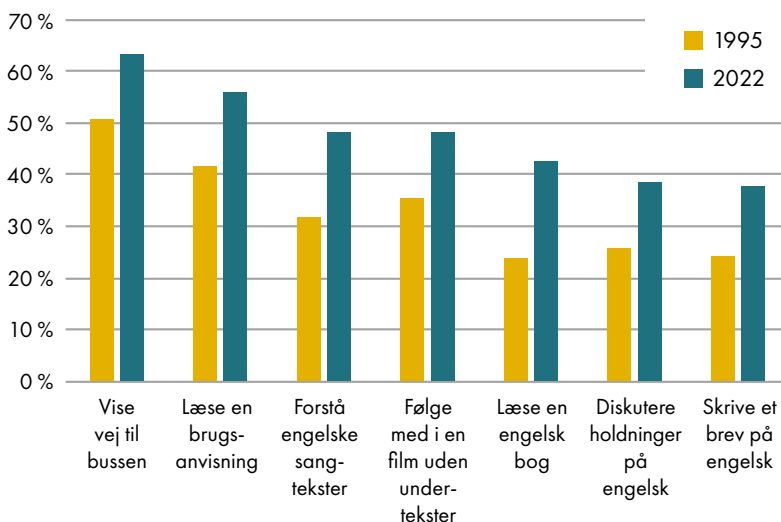
I hvor høj grad er du i stand til at ...	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke
vise vejen til den nærmeste bus og fortælle hvor den kører hen, på engelsk?	63 %	24 %	8 %	6 %
læse og forstå en kort brugsanvisning på engelsk?	55 %	29 %	9 %	6 %
følge med i de engelske sangtekster når du lytter til musik?	48 %	35 %	11 %	5 %
følge med i en engelsk film uden at kigge på de danske undertekster?	48 %	34 %	11 %	7 %
diskutere dine holdninger med engelsktalende?	38 %	34 %	17 %	11 %
læse og forstå en bog på engelsk?	43 %	31 %	15 %	12 %
skrive et brev på engelsk?	38 %	33 %	17 %	13 %

Tabel 4.1 Andelen, der mener, at de er i stand til at løse opgaver på engelsk

Der er mange tal her, men helt overordnet kan man se, at en meget stor del mener, at de kan løse opgaverne. Afhængigt af spørgsmålet mener mellem 87 % og 95 %, at de kan løse opgaven i en eller anden grad. Mellem 38 % og 63 % mener, at de ”i høj grad” kan løse opgaverne. Der er altså en stor andel af danskerne, der vurderer deres egne engelskkompetencer højt. Vi kan også se, at der er forskel på opgaverne. Forholdsvis flere mener, de kan vise vej til bussen, læse en brugsanvisning, følge med i sangtekster eller film på engelsk, mens lidt færre mener, at de kan diskutere holdninger, læse en bog eller skrive et brev på engelsk. Samlet set tegner tallene et billede af, at engelskkompetencer er bredt fordelt over en stor andel af befolkningen. Men de viser også, at der er en vis spredning: fra den ret store andel, der ”i høj grad” kan udføre alle opgaver, til et lille mindretal, der ”slet ikke” kan udføre nogen af dem. Vi vender tilbage til gruppen uden engelskkompetencer nedenfor, men først skal vi se på, om danskernes engelskkompetencer har ændret sig i løbet af de sidste 30 år. Er det nyt, at så mange mener, at de er så gode til engelsk?

Hvordan har danskernes engelskkompetencer udviklet sig over tid?

Som vi beskrev i kapitel 2, hænger udbredelsen af engelsk i høj grad sammen med samfundsændringer. Og der er ingen tvivl om, at det danske samfund har ændret sig markant i løbet af de seneste årtier, ikke mindst på grund af nye teknologiske landvindinger på kommunikationsområdet. Men har de ændringer betydet, at danskerne er blevet bedre til engelsk med tiden? Det kan vi faktisk give et bud på, da vores undersøgelse som tidligere nævnt er en gentagelse af en undersøgelse fra 1995 foretaget af Bent Preisler. I undersøgelsen fra 1995 vurderede deltagerne deres engelskkompetencer ud fra de samme syv spørgsmål, som vi har anvendt i vores undersøgelse. I grafen nedenfor sammenligner vi tallene for 1995 og 2022 for dem, der har svaret, at de ”i høj grad” kan udføre opgaverne.

Figur 4.1 Sammenligning af, hvor mange der i henholdsvis 1995 og 2022 svarer, at de i "høj grad" kan udføre forskellige opgaver på engelsk

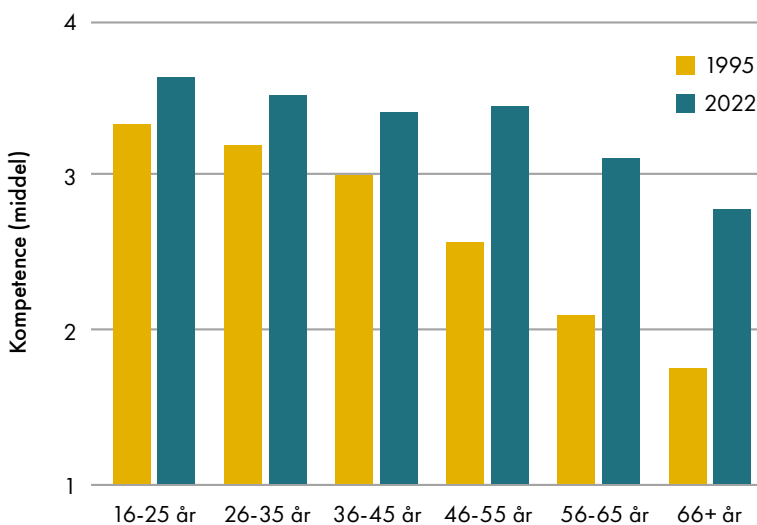
Når man ser på grafen, kan man hurtigt se, at andelen, der mener, at de i høj grad kan løse opgaverne, er steget betragteligt siden 1990'erne. Og det gælder for alle syv spørgsmål. Det er ikke længere 24 %, som mener, at de kan læse en bog på engelsk, men nu 43 %. Der er altså knap dobbelt så mange, som mener, at de kan læse en bog på engelsk uden problemer. Hvis vi ser på de andre 'svære' opgaver, altså at diskutere holdninger og skrive et brev, ser vi det samme mønster: I 1995 svarede ca. 25 %, at de i høj grad kunne udføre opgaverne. I 2022 er det steget til omkring 40 %.

Stigningen i oplevede engelskkompetencer er generelt størst for de mere krævende *skriftlige* opgaver, "læse en bog" og "skrive et brev", og mindst for den 'letteste' opgave, "vise vejen til bussen". Stigningen i de kompetencer, der vedrører skrevet engelsk, afspejler formodentlig den udvikling, vi beskrev i kapitel 3, nemlig at brugen af engelsk på skrift i det hele taget er blevet mere almindelig i Danmark i dag.

Samlet set er der ingen tvivl om, at danskerne i dag vurderer deres egne engelskkompetencer højere, end de gjorde i 1995. Men lad os se lidt nærmere på, hvordan engelskkompetencer hænger sammen med faktorer som alder og uddannelse.

Engelsk og alder

Vi kan se, at alder har en afgørende betydning for, hvordan man vurderer sine egne engelskkompetencer. Hvis man lægger svarene på de syv spørgsmål sammen og beregner, i hvor høj grad de forskellige aldersgrupper mener, de kan løse opgaverne, får man et billede af, at der er en klar sammenhæng mellem alder og ens tro på egne engelskevner. Figuren nedenfor viser for det første, at dem, der har svaret i 2022, mener, at de er bedre til engelsk end dem, der svarede i 1995. Det vidste vi allerede. Figuren viser imidlertid også, at jo ældre man er, des lavere er søjlerne, og dermed oplevelsen af egen engelskkompetence.

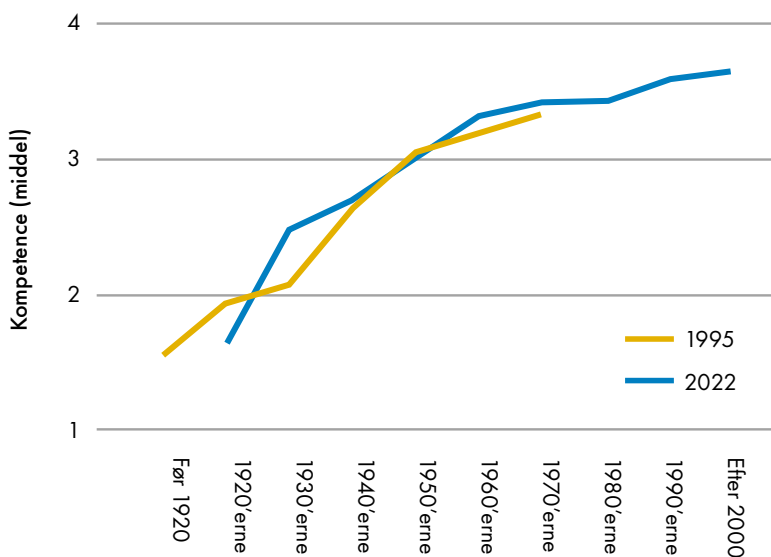

Figur 4.2 Vurdering af egne engelskkompetencer fordelt på aldersgrupper i henholdsvis 1995 og 2022

Grafen viser svarene fra 1995 i den gule farve, og svarene fra 2022 i den grønne farve. Hver af søjlerne repræsenterer en aldersgruppe i 10-års-intervaller. Op ad y-aksen står gennemsnitsscoren per aldersgruppe på de syv opgavespørgsmål. Scoren 4 betyder, at en gruppe svarer, at den kan alle opgaver ”i høj grad”, og scoren 1 betyder, at man ikke kan nogen af dem overhovedet.

Figuren viser, at alder er en afgørende faktor for ens oplevede engelskkompetence. Men figuren viser også, at alder spiller en mindre rolle i 2022, end det gjorde i 1995. Sagt med andre ord, alle aldersgrupper oplever at være bedre til engelsk, end folk på samme alder gjorde tidligere, men de ældre vurderer sig selv meget bedre, mens de yngre kun vurderer sig lidt bedre. Der er en åbenlys forklaring på det resultat. Vi beskrev ovenfor, at engelsk allerede havde en fremtrædende position i den danske folkeskole omkring 1960. Men de ældste deltagere i 1995-undersøgelsen var født før 1930, og en stor del af dem har sandsynligvis ikke haft engelsk i skolen. Til sammenligning har langt de fleste deltagere i 2022-undersøgelsen haft i hvert fald noget engelsk i skolen. Samtidig har deltagerne i 2022-undersøgelsen i højere grad været udsat for engelsk i det omgivende samfund.

Som opsamling på spørgsmålet om, hvilken rolle alder spiller i forhold til engelsk, kan man tegne en ny graf (figur 4.3), hvor gennemsnitsvurderingen på de syv opgavespørgsmål er holdt op imod respondentens fødselsår. Vi ser en klar udvikling, hvor dem, som er født i 1920'erne og før, kun i beskedent omfang kan engelsk, mens dem, der er født i 1960'erne eller senere og især den yngste generation, mener, at de kan klare de fleste af de syv situationer ”i nogen” eller ”i høj grad”.

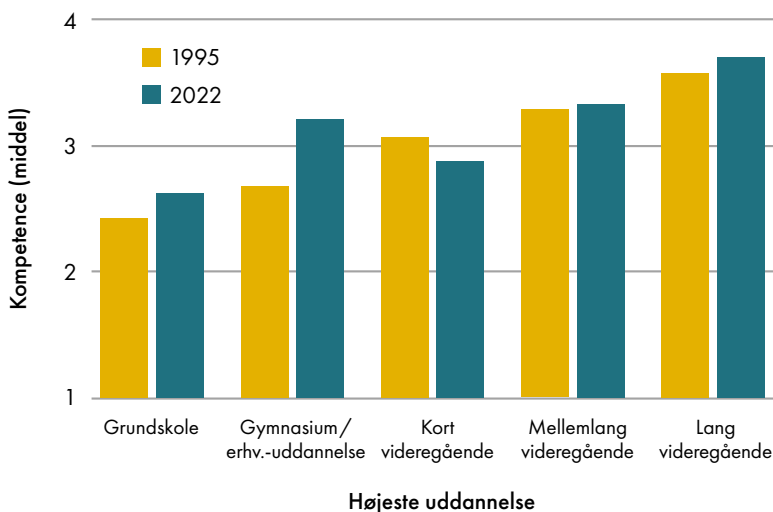

Figur 4.3 Vurdering af egne engelskkompetencer fordelt på fødselsår

Resultaterne viser altså, at alder spiller en stor rolle i forhold til engelskkompetencer, men også at danskerne – når de selv skal sige det – er blevet (meget) bedre til engelsk over de sidste årtier.

Engelsk og uddannelse

Også uddannelse betyder noget for, hvor godt man oplever, at ens engelsk er. I den næste graf viser søjlerne igen de to indsamlingstidspunkter, 1995 i gul og 2022 i grøn, men denne gang er søjlerne hen ad x-aksen ikke aldersgrupper, men i stedet uddannelsesgrupper, fra dem, der udelukkende har en grundskoleuddannelse, til dem, der har en lang videregående uddannelse.

Figur 4.4 Vurdering af egne engelskkompetencer fordelt på uddannelsesniveau i 1995 og 2022

Forskellige generationer, forskellige engelskkompetencer

Kamillas far, født i 1938 i Hobro og uddannet kommis, sagde altid, at han kunne to sprog: dansk og jysk. Kamilla selv, der er født i 1985 og er uddannet sprogforsker, har gennem sin uddannelse og sit arbejde lært flere sprog i forskellig grad: dansk, engelsk, tysk, fransk, latin, norsk og svensk. Kamillas niece, født 1989 i Odsherred og uddannet frisør, har lært dansk, engelsk og tysk gennem sin skolegang. Hun vil gerne have, at hendes små børn lærer både dansk og engelsk fra barnsben af, fordi hun mener, at engelsk vil være en stor fordel for dem i fremtiden.

Grafen viser en klar sammenhæng mellem uddannelsesniveau og ens opfattelse af egne engelskevner: jo længere uddannelse, des bedre til engelsk. Men man ser også, at forskellene mellem 1995 og 2022 ikke er så store inden for de enkelte uddannelsesgrupper. Så når folk i Danmark i dag generelt vurderer deres egne engelskkompetencer højere, er det ikke, fordi folk inden for hver uddannelsesgruppe er blevet bedre til engelsk. Det hænger snarere sammen med, at en del har flyttet sig fra én gruppe til en anden, således at flere har en længere uddannelse i dag end for 30 år siden.

Der er et enkelt slående brud på mønsteret, nemlig at i 2022 mener dem med en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse, at de kan mere engelsk end dem med en kort videregående uddannelse. Det virker umiddelbart underligt, at et højere uddannelsesniveau resulterer i lavere engelskkompetence. En årsag kan dog være, at nogle i gruppen med en gymnasial uddannelse er studerende på en videregående uddannelse, som de endnu ikke har færdiggjort. De optræder altså i statistikken som nogle med en gymnasial uddannelse, men de har engelskkompetencer på niveau med dem med en længere uddannelse. Men det kan også hænge sammen med, at de arbejder inden for eksempelvis salg, service, IT eller en virksomhed, hvor der bruges meget engelsk. Som vi viste i kapitel 3, bruges engelsk på rigtig mange arbejdspladser, og man må gå ud fra, at det også påvirker (oplevede) engelskkompetencer.

Hvor mange mennesker i Danmark oplever slet ikke at kunne engelsk?

I starten af kapitlet så vi på, hvor mange der svarede, at de var i stand til at udføre de syv opgaver. Man kan også vende skalaen om og fokusere på den andel, der mener, at de slet ikke kan udføre opgaverne. I tabel 4.2 har vi igen de syv spørgsmål, men nu ser vi kun på andelen af ”slet ikke”-svar.

Spørgsmål: "I hvor høj grad er du i stand til at ..."	Andel "slet ikke"
følge med i de engelske sangtekster når du lytter til musik?	5 %
vise vejen til den nærmeste bus og fortælle, hvor den kører hen, på engelsk?	6 %
læse og forstå en kort brugsanvisning på engelsk?	6 %
følge med i en engelsk film uden at kigge på de danske undertekster?	7 %
diskutere dine holdninger med en engelsktalende?	11 %
læse og forstå en bog på engelsk?	12 %
skrive et brev på engelsk?	13 %
"Slet ikke" på alle spørgsmål	3 %

Tabel 4.2 Andelen, der mener, at de "slet ikke" kan udføre opgaverne på engelsk

Det første, der er værd at bemærke, er den forholdsvis lave andel, der svarer "slet ikke" til de syv spørgsmål. Langt størstedelen svarer, at de kan udføre opgaverne i hvert fald i en vis grad. Men der er stadig et mindretal, 6 %, der ikke mener, at de kan engelsk nok til at forstå en brugsanvisning eller vise vej til den nærmeste bus på engelsk. Og der er en lidt større andel, 12-13 %, der ikke mener, at de kan diskutere holdninger eller skrive et brev på engelsk. Hvis vi ser på dem, der svarer "slet ikke" til alle syv spørgsmål, drejer det sig om 3 %. Det er altså dem, der selv vurderer, at de ikke kan engelsk overhovedet.

Også her er det relevant at sammenligne med tidligere. Hvor det i 2022 er mellem 5 og 13 %, der mener, at de ikke kan løse de enkelte opgaver, var det i 1995 mellem 15 og 33 %. 15 % mente dengang, at de slet ikke kunne forstå sangtekster på engelsk, 30 % mente, at de slet ikke kunne læse en bog, og 33 % mente, at de

slet ikke kunne skrive et brev. Andelen af dem, der ikke mener, at de kan udføre opgaverne, er altså faldet til omkring en tredjedel af, hvad det var i 1990'erne. Ligeledes svarede 10 % dengang, at de ikke kunne udføre nogen af opgaverne, mens det nu er 3 %.

Blandt dem, der er over 65, er andelen, der slet ikke kan engelsk, højere, men den er faldet mærkbart. I 1995 var det 40 % af dem over 65, der svarede "slet ikke" på alle syv spørgsmål. I 2022 var det 6 %. Det er et ganske stort fald. Hvor det i 1995 var en betydelig andel af ældre danskere, der sagde, at de havde svært ved at kommunikere på engelsk i hverdagsituationer, er det i 2022 altså kun en lille andel.

At 3 % af den voksne befolkning ikke kan noget engelsk, lyder måske ikke af meget, men ud af en voksen befolkning på små 5 millioner er det trods alt i størrelsesordenen 150.000 mennesker, og som vi har set tidligere (figur 4.2 og 4.3), optræder de især blandt de ældste og dem med de korteste uddannelser. Hertil kommer den gruppe af mennesker, der hverken mestrer dansk eller engelsk, og som derfor ikke er repræsenteret i vores undersøgelse, for eksempel nytilkomne ukrainske flygtninge. Når vi sammenholder dette med billedet fra kapitel 3 af, hvor meget engelsk fylder i hverdagen, må vi formode, at tilstedeværelsen af engelsk i Danmark af disse grupper opleves som problematisk – eller at der er en stor del af kommunikationen i hverdagen, som ganske enkelt går dem forbi.

De fleste i Danmark er ret gode til engelsk

Danskernes engelskkompetencer er generelt høje. Det viser sig både i internationale tests, og når folk selv skal sige det. Langt de fleste danskere ser sig i stand til at udføre en bred række af opgaver på engelsk, og rigtig mange kan gøre det med stor sikkerhed. Når vi sammenligner med tidligere, kan vi se, at danskernes engelskkompetencer er forøget siden 1990'erne. Og der er især sket et skift for den ældre generation. Hvor det i 1995 var op mod halvdelen af

de ældre, der mente, at de stod uden engelskkompetencer, er det nu en meget lille andel.

Når så mange er så gode til engelsk og i det daglige støder på engelsk i så stort omfang, som vi så i kapitel 3, kan man overveje, om engelsk stadig er et fremmedsprog. Som vi har påpeget i tidligere kapitler, er situationen nok snarere den, at engelsk i virkeligheden er et hverdagssprog for de fleste mennesker i Danmark og dermed ikke særlig 'fremmed'.

Det er dog ikke alle danskere, der er meget gode til engelsk. Der er store forskelle, når det kommer til alder og uddannelse. Og selvom mange mener i høj grad at kunne udføre opgaver på engelsk, er der også en del, der kun mener sig i stand til at gøre det i nogen eller mindre grad. Det er altså ikke alle, der kan alt på engelsk. Og der er nogen, der slet ikke kan noget. Den mangfoldighed må man tage med, hvis man vil forstå den rolle, engelsk har i Danmark i dag, og hvis man vil diskutere, hvilken status sproget bør få i fremtiden. I det næste kapitel forlader vi derfor tallene og ser i stedet på, hvad forskellige grupper siger om at møde engelsk i hverdagen.

Hvad betyder engelsk for forskellige grupper af mennesker?

I kapitel 3 og 4 gennemgik vi resultaterne af vores undersøgelse af engelskbrug og engelskkompetencer blandt folk i Danmark. Her blev det klart, at mens mange selv svarer, at de behersker engelsk og kan bruge det i hverdagsituationer, så er der også store forskelle. Og selvom langt de fleste møder engelsk i deres hverdag, er der stor forskel på, hvordan og hvor meget engelsk de møder. Ikke alle i Danmark er gode til engelsk, og ikke alle har den samme grad af kontakt med engelsk. Så hvad betyder engelskbrug og engelskkompetencer for ens hverdag? Det er nærliggende at tro, at man opfatter engelsk anderledes, hvis man bruger det hver dag, end hvis man stort set aldrig bruger det. Ligeledes kunne man tænke, at det gør en forskel, om de fællesskaber, man er med i, kommunikerer på dansk eller engelsk eller en blanding.

I dette kapitel undersøger vi, hvilket forhold forskellige grupper i samfundet har til engelsk, baseret på en række interviews, vi har lavet rundt om i landet. Hvor spørgeskemaundersøgelsen kan give det generelle billede af, hvordan og hvor meget engelsk bruges, kan de gruppeinterviews, vi har lavet, fortælle noget om, hvordan engelsk i hverdagen opleves forskelligt, alt efter hvem man er, og hvad man beskæftiger sig med på arbejde eller i fritiden. Vi har derfor besøgt forskellige grupper rundt omkring i Danmark for at opleve deres hverdag og tale med dem om, hvordan de forholder sig til engelsk.

Vi har talt med børn, unge, voksne og gamle, med jyder, fynboer og sjællændere, med landmænd, skolelærere, kontomedarbejdere og studerende. Vi har talt med folk, der går op i rollespil, skønlitteratur, computerspil og integration, med nogle der har dansk som modersmål, nogle der har lært dansk som voksne, og nogle

der slet ikke taler dansk. Vi har talt med mange, der selv synes, de er gode til engelsk, og andre, der bestemt ikke synes, de er det. Når vi ser på, hvad alle disse mennesker siger, er det tydeligt, at engelsk betyder noget forskelligt for forskellige mennesker. For nogle er engelsk et naturligt og neutralt fællessprog. Det er et sprog, der uden problemer bruges i hverdagen side om side med dansk. For andre er engelsk et fremmedelement i dagligdagen i Danmark og langt fra en naturlig del af hverdagen, men snarere et sprog, der skaber utryghed og fremmedgørelse. Samtidig siger langt de fleste, at engelsk er en nødvendighed i dagens Danmark.

En note om interviewundersøgelser:

Til interviewundersøgelsen har vi benyttet os af fokusgrupper. Det er en metode, hvor man samler grupper af mennesker, der har noget til fælles, for eksempel det at spille håndbold, for at høre deres mening om et bestemt emne, eller om deres oplevelser i et bestemt fællesskab, for eksempel en håndboldklub. I modsætning til traditionelle interviews, som er en samtale mellem en interviewer og en deltager, foregår samtalen i fokusgrupper primært mellem deltagerne, mens forskerens rolle er at introducere emner og holde samtalen på sporet. Ud over samtale bliver deltagerne i en fokusgruppe typisk bedt om at lave forskellige øvelser. Fokusgrupper giver altså maksimal mulighed for, at det er gruppens medlemmer, der diskuterer og laver opgaver sammen, og for at de sammen diskuterer sig frem til meninger og holdninger.

I vores interviewundersøgelse var målet at tale med grupper, der var så forskellige som mulige, når det

kom til alder, geografi, interesse og orientering mod henholdsvis noget meget lokalt og noget mere globalt. Det var vores forventning, at netop de faktorer ville have indflydelse på deltagerne brug af og holdninger til engelsk.

Vi lavede i alt otte fokusgruppeinterviews med 2-6 deltagere i hver gruppe (målet var 4-6 deltagere, men det var ikke muligt i alle tilfælde). Alle interviews varede 1,5-2 timer. Hver gruppe repræsenterede et bestemt interessefællesskab, nemlig en bogklub for pensionerede lærere, en seniorklub for pensionerede landmænd og landboere, en e-sportsklub for børn, en gruppe af rollespillere, en gruppe af Counter Strike-computerspillere, medlemmer af Hjemmeværnet, medlemmer af en frivillig forening, der arbejder med integration af nyankomne kvinder, samt medarbejdere på en international arbejdsplads i Danmark.

Hvor spørgeskemaundersøgelsen fortrinsvis havde til formål at afdække selvrapporterede engelskkompetencer og engelskbrug (altså hvor gode folk selv siger, de er til engelsk, og hvor meget, de siger, de bruger engelsk), var formålet med interviewundersøgelsen at afdække holdninger til engelsk blandt grupper, som vi forventede ville have meget forskellige forhold til og brug af engelsk. Og hvor deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen var udvalgt til at repræsentere den danske befolkning generelt, blev deltagerne i interviewundersøgelsen valgt, fordi de eksemplificerer nogle bestemte interessefællesskaber med meget forskellige erfaringer og oplevelser med engelsk.

Kasper og Otto – to yderpoler i forholdet til engelsk

Vi begynder med at se nærmere på to af deltagerne, som vi har valgt at kalde Kasper og Otto. De repræsenterer nemlig på flere måder to yderpoler. Se blot her:

”Altså, jeg foretrækker engelsk.” Kasper, 28 år, studerende og computerspiller, bosat på Sjælland

”Vi kan ikke engelsk nogen af os.” Otto, 76 år, tidligere landmand og aktiv i foreningslivet, bosat på Fyn

Der er næsten 50 års aldersforskel på Kasper og Otto og en verden til forskel på deres engelskkompetence. For Otto er engelsk et sprog, han og hans jævnaldrende ikke behersker. For Kasper er det et sprog, han faktisk foretrækker frem for det sprog, han har lært først, nemlig dansk. Otto og Kasper illustrerer således det store aldersrelaterede spænd, der er i danskernes engelskkompetencer, som vi så nærmere på i forrige kapitel. Men de repræsenterer også to yderpunkter i det *forhold*, man kan have til engelsk. Kasper fortæller for eksempel om sin brug af engelsk:

Altså, jeg foretrækker engelsk. Jeg kører alle mine enheder på engelsk, min uddannelse er på engelsk, og jeg synes også, nogle udtryk på dansk lyder *cringe*. Jeg synes, det er oftere, at jeg ikke kan huske, hvad noget hedder på dansk, end jeg ikke kan huske, hvad det hedder på engelsk.

Ikke alle de unge i vores undersøgelse er lige så begejstrede for engelsk som Kasper. Lasse, som er universitetsstuderende og i tyverne, fremhæver, at han synes engelsk er godt til noget, og dansk er godt til andet. Hans jævnaldrende, Kim, som spiller rollespil og laver podcast, overvåger konstant sin egen sprogbrug, så han kan sørge for at bruge danske ord frem for engelske. De har altså på forskellig vis et andet forhold til engelsk end Kasper, selvom de begge er virkelig gode til engelsk, ligesom Kasper.

Otto og de andre pensionerede landmænd, vi har talt med, ser ganske anderledes på deres egne engelskkompetencer. ”Vi kan ikke engelsk nogen af os,” siger Otto, og flere af de andre nikkede samstemmende. Gunnar tilføjer, at de jo ikke har lært det i skolen. På trods af manglende engelskkundskaber bruger flere i denne gruppe af ældre dog engelsk aktivt. Finn forklarer, at når han hjælper til på sin søns gård og skal tale med de udenlandske medarbejdere, så må det jo være på engelsk. Hvortil Gunnar supplerer: ”Og på polsk og det hele. På fingersprog.” Engelsk er altså en del af dette internationale landbrugssprog, som både Gunnar og Finn er gode til, men det er ikke det samme engelsk som det, man ville møde på en tur gennem Londons gader eller i engelskundervisningen på en dansk skole. Måske er det derfor, Gunnar og Otto selv siger, at de ikke kan noget engelsk. Det er i hvert fald klart, at de har et mindre trygt og mere distanceret forhold til sproget end de unge deltagere.

Alder er vigtigt, men ikke alt

Vi har også talt med ældre danskere, der har gode engelskkompetencer og et positivt forhold til sproget: ”Jeg er glad for at kunne engelsk,” siger Ellen på 79 år. Ellen er pensioneret folkeskolelærer, og hendes holdning deles af de andre medlemmer af den læseklub, hun deltager i. Flere af dem har selv undervist i engelsk, og de ser engelsk som en mulighed for at få adgang til viden, de ikke ville kunne få gennem dansk. Jørgen fortæller for eksempel, at han læser bøger på mange forskellige sprog, herunder engelsk. Det udvider horisonten.

Medlemmerne af læseklubben er dog enige om, at de kun vil læse bøger på dansk sammen. Hvis de skulle læse bøger på engelsk, ville det kræve, ”at folk lever flere uger med en ordbog eller Google Translate,” som Niels siger. Ellen forklarer:

Det kommer også an på, hvor vænnet man er til at læse en engelsk bog. Hvis man ikke gør det normalt, kan det godt

være, man kan følge med i en film eller noget andet noget, der foregår på engelsk. Så er det nok lidt sværere, når man begynder at læse. Der kommer alligevel nogle andre ord og vendinger, som man måske ikke helt er klar over. Altså, jeg foretrækker at læse på dansk, hvis jeg skal kunne forstå det sådan helt rigtigt.

Ellen synes også, det kan være svært at forklare andre, hvad hendes børn arbejder med, når deres jobtitler er på engelsk. Så selvom hun behersker engelsk på højt niveau, er det ikke et sprog, hun nødvendigvis føler sig fuldt fortrolig med.

Der er altså stor variation i, hvordan de mennesker, vi har talt med, forholder sig til engelsk, og hvad deres forhold til sproget er. Som vores samtaler med Kasper, Otto, Ellen og deres ligesindede illustrerer, er alder en vigtig faktor i denne sammenhæng, men det er ikke sådan, at ens forhold til engelsk *nødvendigvis* dikteres af alder. Der er også mange andre faktorer på spil.

Når dansk ikke rækker

For mange i Danmark er engelsk det sprog, de bruger til at kommunikere med den omkringliggende verden. Det er et internationalt sprog, som ”viser, at vi hører til den engelsktalende verden”, som Bodil på 76, der beskriver sig selv som bondekone, siger. Men engelsk bruges ikke kun til international kommunikation. Det har også en særlig status *inden for* landets grænser, hvor det af mange ses som et selvfølgeligt supplement til dansk. ”Det er enten-eller,” siger Fortnite-gameren David på 12 og fortsætter: ”Hvis ikke du kan dansk, så skal du jo kunne engelsk.” Hans ven Tobias på 13 år supplerer og tydeliggør, hvordan engelsk kan opfattes som et naturligt sprog i hverdagen i Danmark:

Engelsk er jo det, der bliver snakket mest, så det er også det, du værner dig til. Det er det, alle næsten forstår, så det er

det, det giver mest mening at snakke. Altså medmindre du snakker med en anden dansker.

Hvor de fleste ville undre sig over at blive tiltalt på for eksempel fransk eller kurdisk, opleves engelsk som upåfaldende og uproblematisk af mange af de mennesker, vi har talt med. Tina, som er lærer, midt i fyrrerne og soldat i Hjemmeværnet, fortæller:

Jeg har lige været i Ikea i dag. Og baristaen, hun var fra Ukraine og talte ikke så godt dansk. Så hun talte engelsk. Det gik da fint. Det er der jo ikke nogen, der er kede af.

Kasper, den studerende computerspiller, som vi mødte tidligere i kapitlet, er på linje med Tina. For ham er manglende betjening på dansk ganske uproblematisk, så længe man bare kan være sikker på, at man kan bruge engelsk:

Skal man kunne forvente, at man kan gå ned i hvilken som helst butik og finde nogen, der snakker dansk? Altså, der vil jeg hellere have, at man kan gå ned i en hvilken som helst butik og finde nogen, der i hvert fald også snakker engelsk.

Som eksemplerne illustrerer, er der blandt mange af dem, vi har talt med, en forståelse af, at engelsk er et naturligt alternativ til dansk i Danmark. Engelsk bliver italesat som det sprog, der bruges, når dansk ikke slår til. Og for nogle er det altså ligefrem vigtigere, at butikker har ansatte, der kan tale engelsk, hvis der er behov for det, end at de har ansatte, der kan betjene kunderne på dansk.

Engelsk som sprog i dagligdagen

Som vi beskrev i kapitel 3, viser vores spørgeskemaundersøgelse, at engelsk ikke bare er noget, man møder i butikker, men et sprog, mange bruger til daglig. Det afspejles også i interviewene. Otto,

den pensionerede landmand, som vi mødte i begyndelsen af dette kapitel, siger, at han støder på engelsk hver dag i fjernsynet, mens hans jævnaldrende kæreste Gurli siger, at hun ser det hver dag i avisen. Tina og Mette, som begge er hjemmевærnssoldater i fyrrerne, hører engelsksproget musik, læser ofte bøger på engelsk og ser engelsksprogede serier og film uden undertekster. Andre bruger engelsk på studiet eller på arbejdspladsen. Som vi har set, er Kasper i færd med at tage en videregående uddannelse på engelsk, mens Kim, som arbejder med at lave dansksprogede podcasts, fortæller om en amerikansk rollespilspodcast, som han lytter til og er meget inspireret af. Tina fortæller om, at børnene i hendes søns børnehave til hendes overraskelse taler engelsk til en lille pige i børnehaven, der ikke kan dansk, og gameren David på 12 fortæller om, at han og de andre i hans klasse brugte engelsk med en ny klassekammerat fra Mexico.

Det er slående, hvordan engelsk i disse fortællinger fremstår som en naturlig del af hverdagen i Danmark, på mange forskellige måder og for mange forskellige mennesker, fra børnehavebarnet til pensionisten.

De unges sprog

Selvom engelsk af mange ses som en naturlig del af hverdagen, er der ingen tvivl om, at engelsk spiller en større rolle i visse fællesskaber end i andre. Både ældre og unge, som vi har talt med, er enige om, at engelsk er de unges sprog. ”De synes jo, det ser sådan lidt mere smart ud med engelsk,” siger den pensionerede lærer Gurli på 76 og fortsætter: ”Engelsk signalerer ung blandt de unge.” Otto tilføjer: ”De behersker engelsk lige så godt som dansk.”

De yngre deltagere i tyverne er enige i, at engelsk er en integreret del af deres sprog. En af dem er den gartnerstuderende Agnes, som taler om, at hendes generation er vant til at lytte til ting på engelsk, at de snakker ”danglish” og ser de samme ting på internettet på engelsk. En anden er soldaten Jon, der siger, at han ligefrem kan

have svært ved at adskille dansk og engelsk. Og den universitetsstuderende Lasse giver udtryk for, at det er helt almindeligt at bruge engelske ord i det danske, men også at det er et ungt fænomen. At sige "cringe" i stedet for "tåkrummende" (som vi så Kasper gøre tidligere i dette kapitel) taler til en meget specifik generation af danskere, siger han, nemlig dem, der ved, hvad det vil sige at være "cringe". Og det er den yngre generation.

De helt unge deltagere er enige. Tobias på 13 mener, at i modsætning til hans forældres generation, så er hans generation opvokset med, at der er kommet flere og flere engelske udtryk. "Så vi er vant til det," konkluderer han. Hans ven David er enig. "Vi synes ikke, det er så slemt," siger han, da talen falder på, at nogle mennesker er utilfredse med brugen af engelske udtryk i det danske. "Vi er da ligeglade!"

De yngre deltagere bruger også en blanding af engelsk og dansk, når de taler med hinanden i vores interviews. Da rollespillerne er i gang med en tegneøvelse, som vi satte dem til, kommenterer Johanne på en af de andres tegninger: "Åh, that's cute" og senere "I like it." Og da Liv kommenterer, at hun har tegnet høretelefoner på Johanne på tegningen, svarer Johanne: "Oh, that's so sweet." Der er ikke nogen i gruppen, der tager notits af disse skift mellem dansk og engelsk, og Johanne er heller ikke den eneste, der skifter mellem sprogene. Benjamin tager også engelske ord til hjælp, da han skal forklare, hvordan det nogle gange opfattes som nørdet at spille rollespil – men bestemt ikke er det:

Man er oppe mod en eller anden – man fighter en uphill battle, når man går ind i sådan noget her. Det er cool, det jeg laver, okay!

"Det er op ad bakke," kunne man også sige. Men for Benjamin og andre på hans alder kan man lige så godt sige, at man "fighter en uphill battle".

Engelsk som en del af ungdomslivet

For Dortes teenagesøn er engelsk en helt naturlig del af hverdagen. Han ser TikTok-videoer om træning både på dansk og engelsk, han ser gangsterserien *Snowfall* på Max med danske undertekster og lytter til musik fra amerikanske rappere. Når han sælger eller køber den nyeste mode på Trendsales, foregår det oftest på dansk, men også nogle gange på engelsk. Når han skriver beskeder til sin mor, er de på dansk krydret med engelske udtryk som ”in case”, ”let’s go” og ”Holy shit det crazy”.

Fællesskabets sprog

Det er ikke kun blandt unge, at engelsk forstås som en integreret del af hverdagssproget. Engelsk har også en særlig status i bestemte fællesskaber. Det gælder blandt andet for de rollespillere og computerspillere, vi har talt med. Rollespillerne fortæller, at de spiller på dansk, men alle de regelbøger, de bruger til spillet, er på engelsk. De bruger også en masse engelske udtryk fra spillet, når de taler om det på dansk. For eksempel fortæller de, at deres terninger kommer i ”dice jail”, altså ’terningefængsel’, hvis de bliver ved med at slå noget dårligt. Da vi spørger til, hvad det betyder, oversætter Benjamin det til ”skammekrog”. Men ”dice jail” er det udtryk, de bruger i gruppen sammen med mange andre engelske udtryk.

Der er en lignende tendens blandt computerspillerne. Når de taler om spillet, vrimler det med engelske udtryk, for eksempel når Kasper her forklarer, hvordan man kan købe og sælge ting til spillet CS:GO:

Der er jo det her Steam-marked på Steam. Man kan købe og sælge de her skins, og man kan åbne de her lootboxes og

få skins. Og så skabte det en hel økonomi omkring de der skins, og folk der trader dem på kryds og tværs.

”Skins” gør, at ens våben i spillet kan skifte udseende, mens en ”lootbox” kan oversættes med ”skattekiste”. Når folk ”trader skins”, handler de med dem. Men når Kasper og de andre taler om det, forklarer de ikke udtrykkene. Det er bare sådan, man taler om computerspillet. Mange af de spillernavne, der bruges, er også på engelsk – og de staves ofte på helt særlige måder. Lasse fortæller om ”dupreeh, Magisk og zonic, som nu spiller for Vitality. De laver sådan et event i aften.” Og så er det ofte de engelske betegnelser for spilelementer, der bruges. Spillerne taler ikke om ”snyderi”, ”sigteroboter” eller ”vægkoder”, men om ”cheats, aimbots og wallhacks, der gør, at den selv sigter for dig, eller du kan se folk gennem vægge.”

Når engelsk fremstilles som en naturlig del af sproget i fællesskaber baseret på rollespil og computerspil, handler det dels om, at selve spillet kun findes på engelsk. Det vil sige, at teksten i regelbøger eller computerspil er på engelsk. Og det handler dels om, at det er fællesskaber, hvor man taler med og bliver inspireret af folk fra andre lande. Og her er der en fælles forståelse af, at engelsk er det naturlige fællessprog. Da snakken falder på, hvordan man kommunikerer med spillere fra andre lande, siger Kasper, at han prøver at bruge engelsk, hvis han spiller med folk, han ikke kender. Lasse tilføjer: ”Heldigvis er terminologien jo engelsk. Engelsk er det, der bliver brugt mest og hørt mest.”

Som man kan se fra eksemplerne her, blandes dansk og engelsk helt uproblematisk, når computerspillerne taler om spillet. Man kunne måske sige, at det ikke helt giver mening at tale om dansk og engelsk, men snarere om et blandet computerspilssprog. Vi så den samme tendens i den lille historie om Viggo, der indledte bogen i kapitel 1:

Viggo på 12 år sidder foran computeren og spiller Fortnite med sine venner. Mens han ivrigt trykker på mus og tastatur,

siger han ind i headsettet: ”Ja, jeg har splash medic, så hvis du ser en eller anden frugt-ting – jeg searcher lige. Lad mig lige searche. Der er folk, der fighter i Faulty, nej, lidt uden for Faulty. Jeg er stacked på alt ud over medic. Der er en key herinde.”

For udenforstående ser det ud, som om der bliver brugt meget engelsk her, og blandingen kan måske ligefrem være svær at forstå, men computerspillerne selv har et meget afslappet forhold til deres sprogbrug. David og Tobias er enige om, at de bruger meget engelsk, ”men det er ikke sådan, at engelsk styrer det danske sprog”, siger David. Og Tobias tilføjer: ”Vi snakker jo ikke engelsk. Vi snakker dansk.” Som sprogforskere vil vi sige, at de bruger et særligt sprogligt register, som trækker på *både* dansk og engelsk. For eksempel kan deres sætninger have dansk ordfølge (syntaks), med ord fra engelsk som måske bøjes på dansk, mens udtalen er en blanding. Vi så et eksempel tidligere med ”man fighter en uphill battle”. Det er umuligt at sige, om en sådan sætning er dansk eller engelsk – ja, det kan faktisk være umuligt at sige, om det enkelte ord er dansk eller engelsk eller måske en hybrid af de to. Og netop den måde at bruge engelsk og dansk på er med til at signalere et tilhørsforhold til en bestemt gruppe og dermed en bestemt identitet.

For unge mennesker i Danmark i dag og i nogle fællesskaber, hvor man mødes omkring bestemte interesser, anses engelsk altså for at være en helt naturlig del af den måde, man taler sammen på. Hovedsproget er dansk, men engelske ord, udtryk og hele sætninger er en integreret del af sproget. Og det fremstilles som en helt almindelig måde at tale og skrive sammen på. Når ikke lige en sprogforsker beder deltagerne om at tale om deres brug af engelsk, går den helt upåagtet hen.

Engelsk som uvelkomment og bekymrende

Det er dog ikke alle, der ser engelsk som en naturlig del af hverdagen. Selvom engelsk for rigtig mange *er* en del af hverdagen – i fjernsynet, i avisen eller på sociale medier – betyder det ikke nødvendigvis, at man ser engelsk som hverken naturligt eller godt.

For især ældre mennesker, der ikke selv synes, de er gode til engelsk, kan det være fremmedgørende at støde på engelsk i hverdagen. Da vi på et tidspunkt i interviewet med de pensionerede landmænd taler om en situation, hvor én er blevet irriteret over at blive tiltalt på engelsk i en butik på Strøget i København, reagerer Otto prompte: ”Det er jeg fandeme meget enig i,” siger han. ”Jeg ville gå ud af butikken.” ”Ja,” tilføjer Finn, ”hvis ikke de kan snakke dansk derinde, så vil vi ikke handle med dem.” ”Og mange gange så ved udsalg, SALE, SALE, SALE står der,” siger Ottos kæreste Gurli. ”Så snak dog dansk!” Otto tilføjer, at det ikke er, fordi han ikke kan forstå, hvad de siger, men han bryder sig ikke om det.

De yngre mennesker, vi har talt med, kender også til, at det kan være et problem for ældre at støde på engelsk i hverdagen. Tina fortæller om sin ældre veninde Jytte, som hun må oversætte for, hvis der bliver talt engelsk i butikkerne, og Lasse fortæller om sin mormor, der ville have svært ved at begå sig på engelsk. Også vores alleryngste deltagere har forståelse for, at ikke alle har det lige så let med engelsk, som de selv har. Da David på 12 siger, at han og hans venner ikke synes, det er så slemt med engelsk i Danmark, tilføjer han grinende:

Men du skal tænke på, de gamle, de har måske sådan tænkt
”Oh my God, vi har kæmpet for dette moderland. Nu skal
det engelske sprog ikke komme til vores rum.”

Selvom man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvor mange ældre der tænker ”Oh my God,” så har David nok ret i, at ”de gamle” – eller i hvert fald nogle af dem – i højere grad end de unge opfatter engelsk som noget, der ikke naturligt hører hjemme i Danmark. Det er i

hvert fald den opfattelse, pensionisten Otto giver udtryk for, da han fortæller om et arrangement med musikalsk underholdning, han har været til for nylig, hvor alt blev sunget på engelsk:

Der sagde jeg på bestyrelsesmødet bagefter: ”Det vil jeg ikke være med til mere.” Altså ved du hvad, vi bor i Danmark, og så må vi bruge det danske sprog. Skal du have noget ’syng med’, så skal det være på dansk.

Resten af gruppen af pensionerede landmænd er overvejende enige. ”Det var godt, Otto, at du sagde det,” siger Gunnar, mens Bodil er lidt mere åben over for engelsk. Hun mener, at de da godt kan tage en enkelt sang på engelsk en gang imellem. Men så heller ikke mere end det.

Samtidig med at de insisterer på brugen af dansk i Danmark og ser engelsk som noget fremmed og uvelkomment, er mange af de ældre deltagere enige om, at det er en god ting at kunne engelsk. ”Livet er lettere, hvis man kan lidt engelsk,” mener Ellen, som er tidligere lærer og skolebibliotekar. ”Det er nu meget rart at kunne gøre sig forståelig,” siger Bodil, som nu har overladt gården til sin søn. Hun er ligesom Ellen sidst i halvfjerdsene. ”Det kan da godt ærgre os lidt, at vi ikke kan,” tilføjer landmanden Finn på 81.

Der er enighed blandt Finn, Bodil og deres jævnaldrende om, at engelsk også vil være vigtigt i fremtiden. ”Om 25 år, hvad så?” spørger Gurli. ”Det er engelsk,” svarer Finn. Det er noget, man ikke kan undvære, også fordi ”vi hører til den del af verden, den engelsktalende verden,” som Bodil siger, inden hun tilføjer: ”Men det er så hele verden.” Otto mener også, at der vil blive mere og mere engelsk i Danmark, også selvom dansk stadig vil være hovedsproget. Og den udsigt giver anledning til bekymring. Otto nævner risikoen for at lande på et plejehjem på et tidspunkt, og at personalet der så taler engelsk. ”Men det kan da være, at vi er så heldige, at vi slipper for det,” siger han.

For nogle mennesker i Danmark er engelsk måske nok en del af hverdagen, men ikke nødvendigvis en velkommen del. Og udsigten til en fremtid med endnu mere engelsk kan godt være bekymrende – især når man har udsigt til i stigende grad at være afhængig af andre mennesker, som muligvis vil være engelsktalende.

Engelsk som uventet og irriterende

Da Kamilla en sommerdag besøger et par af sine jævnaldrende venner og deres to børn på henholdsvis 4 og 5 år, siger det yngste barn til sin mor: ”Moar, må jeg godt få en ice cream?”. Mor svarer: ”Nej, du må få en is.” Venneparret fortæller, at de synes, det er irriterende, at børnene bruger så mange engelske ord; ord de lærer blandt andet ved at se YouTube Kids.

Engelsk som nødvendigt på et mangfoldigt arbejdsmarked

Nu har vi set, at engelsk for nogle mennesker i Danmark opfattes som en naturlig del af hverdagen, mens det for andre er en knap så velkommen gæst. Men det er ikke så simpelt, at man enten opfatter engelsk som det ene eller det andet. Der er ofte tale om et mere nuanceret blik på engelsk, hvor selv de, der opfatter engelsk som en naturlig tilstedeværelse i Danmark, også har blik for de udfordringer, engelsk kan medføre. Og de, der opfatter engelsk som fremmedgørende, ser samtidig engelsk som en nødvendighed i visse dele af samfundet, for eksempel der hvor man mangler arbejdskraft.

”Vi har brug for det jo,” siger Chamsia, der er migrant og frivillig i et kvindenetværk, da samtalen falder på engelsk og engelsktalende internationale medarbejdere. Hun foretrækker selv dansk, og de taler også dansk i deres netværk. Men hendes veninde Laila er enig i behovet for engelsk i det danske samfund: ”Virksomhederne

vil gerne have udenlandsk arbejdskraft.” ”Vi kan se det allerede i butikkerne og restauranterne,” siger Chamsia. De pensionerede landmænd ser samme behov. Bodil fortæller, at hendes søn, som har overtaget gården, er ved at ansætte en brasiliansk medhjælper. ”Jo, hvis vi ikke havde udlændingene, så stod det skidt til,” siger Gunnar. ”At gå i en svinestald fra morgen til aften år ud år ind – det får de ikke en dansker til.”

Her nærmer vi os endnu et perspektiv på engelsk i Danmark, nemlig det, der knytter sig til de mennesker, der bor i Danmark, men som ikke taler dansk nok til at kunne klare sig på dansk i hverdagen. For mange er engelsk en adgangsbillet til det danske arbejdsmarked, og det er det sprog, de klarer sig på i hverdagen. På den måde gør det engelske sprog det muligt at komme ind på arbejdsmarkedet og ind i det danske samfund. Samtidig kan engelsk dog også være en barriere for at komme *rigtigt* med i fællesskabet. Man kan sige, at engelsk fungerer godt til at sikre inklusion på kort sigt, mens det på langt sigt kan risikere at medvirke til eksklusion. Det skyldes, at selvom engelsk måske nok tales af mange, er dansk i flere sammenhænge mindst lige så vigtigt. ”Jeg kom lidt for sent til det sociale arrangement, og da jeg kom, talte de dansk,” fortæller kundeservicemedarbejderen Alessandro fra Italien, ”så jeg gik tilbage til min plads.” Han siger, at det jo giver god mening, at de andre valgte dansk, når der ikke var nogen internationale med fra starten, men han havde ikke lyst til at være den, der skulle sige: ”Lad os skifte til engelsk, for nu er jeg her.” Så i stedet trak han sig og gik tilbage til skrivebordet.

Som Alessandros historie viser, kan deltagelse i fællesskabet på en dansk arbejdsplads i nogle tilfælde afhænge af evnen til at tale dansk. Selvom alle i princippet taler engelsk, er dansk også vigtigt, og underligt nok kan netop det, at alle taler engelsk, komme til at stå i vejen for, at udefrakommende lærer dansk. Muligheden for at øve sig på dansk forsvinder simpelthen, fordi alle taler engelsk hele tiden. Alessandros kollega Marina, som har boet i Danmark i over 20 år, taler i dag flydende dansk, men hun fortæller, at de venner,

hun har fra Baltikum, der *ikke* kunne tale engelsk, da de kom til Danmark, hurtigere lærte at tale dansk, end hun gjorde, fordi de ikke kunne bruge engelsk som en genvej til at kommunikere.

Fortællingen om, at danskerne alt for hurtigt og alt for velvilligt slår over i engelsk, når nyankomne forsøger at tale dansk, går igen blandt flere af de deltagere i interviewundersøgelsen, der er flyttet til Danmark som voksne. De prøver at bruge det dansk, de kan, med deres kolleger og bekendte, men det er svært, når folk af misforstået venlighed skifter til engelsk med det samme, fordi de hører en accent eller hører, at deres samtalepartner ikke taler helt flydende dansk.

Alle vores deltagere, både dem, der er født i Danmark, og dem, der er kommet til senere, ser engelsk som en nødvendighed på et mangfoldigt arbejdsmarked, og som en nødvendighed i et samfund som det danske, der ikke kan klare sig uden udenlandsk arbejdskraft. Fra de internationale engelsktalende medarbejders perspektiv spiller engelsk dog en kompleks rolle: Engelsk er på én gang en adgangsbillet til arbejdsmarkedet og en barriere for at komme helt med i fællesskabet.

Engelsk som en naturlig del af hverdagen og en barriere

Engelsk bliver af mange set som det sprog, man naturligt bruger, når dansk ikke rækker, og også i mange situationer, hvor man godt kunne bruge dansk. For unge mennesker er engelsk en naturlig del af hverdags sproget. De oplever engelsk som en del af deres medieforbrug, de finder det naturligt at bruge engelske ord og udtryk blandet med det danske, når de taler med hinanden, og de accepterer brugen af engelsk i det omgivende samfund uden problemer. I nogle fællesskaber, for eksempel blandt computerspillere og rollespillere, er der en fælles forståelse af, at engelsk er det almindelige fællessprog og en integreret del af den måde, man kommunikerer på i fællesskabet.

For andre er opfattelsen af engelsk mindre harmonisk. For nogle ældre, som ikke har lært ret meget engelsk i skolen, og som

måske ikke er sikre på deres egne engelskkundskaber, er engelsk et forstyrrende element i hverdagen. Et skilt med teksten ”SALE, SALE, SALE” får dem til at stoppe op og undre sig, og mødet med en engelsktalende tjener kan få nogle til at dreje om på hælen. Samtidig er de overbeviste om, at engelsk er kommet for at blive. Og de konstante møder med engelsk i hverdagen kan få dem til at bekymre sig om fremtiden og deres plads i den.

Fælles for alle de mange forskellige mennesker, vi har talt med, er dog, at de har en nuanceret opfattelse af engelsk. Man kan godt selv mene, at det engelske sprog har en helt naturlig plads i Danmark, og samtidig være opmærksom på, at det ikke er problemfrit for alle. Man kan være bekymret for at være sat uden for fællesskabet på grund af den stigende brug af engelsk og samtidig mene, at der er behov for udenlandsk, engelsktalende arbejdskraft. Og man kan opfatte engelsk som en adgangsbillet til arbejdsmarkedet, men samtidig se det som en hindring for hurtigt at lære dansk og komme rigtigt med i fællesskabet.

Engelsk betyder altså forskellige ting, alt efter hvem man er, hvor meget man er vant til engelsk, og hvad man beskæftiger sig med. Forskellige grupper forstår sig selv og hinanden henholdsvis som dem, der driver udviklingen mod mere engelsk, og dem, der må lære at leve med, at der kommer mere engelsk. Til syvende og sidst er de dog alle i en eller anden udstrækning engelskbrugere. Og engelsk anses for en uundgåelig og nødvendig del af hverdagen i Danmark i dag, som et sprog, der bruges side om side med dansk.

Engelsk i Danmark i fremtiden

Vi har igennem denne bog beskrevet, hvilken rolle det engelske sprog spiller i dagens Danmark og den verden, Danmark er en del af. Vi har set, at engelsk er en del af hverdagen i Danmark på en helt anden måde end tidligere. Vi har også set, hvordan det engelske sprogs rolle i verden og i Danmark hænger sammen med nogle af de store ændringer, der i øvrigt er sket i samfundet, for eksempel i form af øget international kommunikation og et øget medieudbud. De to pointer, altså at engelsk er et hverdagssprog, og at engelsks rolle spiller sammen med andre samfundsforandringer, samler vi op på her i sidste kapitel, før vi vender os mod de konklusioner, bogen peger på. Vi argumenterer for, at Danmark i dag skal ses som et flersproget samfund, hvor både dansk og engelsk spiller en rolle for langt de fleste, og at det i den sammenhæng er nødvendigt at udvide vores forståelse af, hvad engelsk egentlig er. Disse argumenter leder os frem til sidst i kapitlet at stille en række spørgsmål om, hvilken rolle engelsk bør spille i Danmark i fremtiden.

Engelsk som et hverdagssprog i Danmark

Der er ingen tvivl om, at engelsk spiller en meget stor rolle i verden i dag, og også i Danmark. Som vi har vist igennem bogen, er det engelske sprog over de seneste ca. 30 år blevet langt mere udbredt. Folk i Danmark oplever, at engelsk fylder mere i deres hverdag i dag, end de gjorde i 1990'erne, og når man spørger indbyggere i Danmark, hvor meget de bruger engelsk – og hvor gode de i øvrigt synes, de er til det – er der også tale om en tydelig opadgående trend. Det er dermed et faktum, at engelsk er et både udbredt

og vigtigt sprog i Danmark, og det er derfor, vi beskriver engelsk som et hverdagsprog.

I Undervisningsministeriets vejledning vedrørende fremmedsprog i folkeskolen fra 1976 står der om engelsk, at:

det tidlige indførelsetidspunkt og fagets stærke placering som obligatorisk i hele forløbet sikrer engelskundervisningen en længde og en bredde, der sigter mod at gøre Danmark tosproget med engelsk som det sprog, der følger nærmest efter modersmålet.³

Når vejledningen fra 1976 taler om ”at gøre Danmark tosproget”, er det et radikalt brud med ideen om Danmark som et etsproget samfund, og altså en forholdsvis vidtrækkende gentænkning af, hvordan vi skal forstå engelsks rolle i Danmark. Det er da heller ikke en formulering, som genfindes i senere versioner af lignende vejledninger, selvom ideen om at gøre engelsk til officielt andetsprog i Danmark har været luftet siden, blandt andre af Radikale Venstre i 2006.

Man kan spørge sig selv, hvad der egentlig ligger i begreberne ’tosproget’ og ’officielt andetsprog’. Hvilke ændringer skulle det for eksempel medføre i uddannelsessystemet og i den offentlige sektor, hvis Danmark var tosproget med engelsk som officielt andetsprog? Men på baggrund af vores undersøgelser kan man i hvert fald konstatere, at selv uden en officiel politik om engelsk som andetsprog i Danmark har engelsk *de facto* opnået status som andet og mere end et fremmedsprog i det danske samfund i dag. I modsætning til et fremmedsprog, som fortrinsvis læres i skolen, er engelsk netop et sprog, man er omgivet af i hverdagen, og som bruges i et utal af situationer. Engelsk er ikke et officielt andetsprog, og det er heller ikke sådan, at alle danskere er tosprogede i den forstand, at de behersker dansk og engelsk lige godt. Men engelsk er i praksis uomgængeligt i det danske samfund. Engelsk er blevet et hverdagsprog i Danmark.

Engelsk er vævet ind i samfundsforandringer

Hvis man vil forstå, hvordan engelsk er kommet til at spille denne rolle, og hvad det betyder for samfundet, er man nødt til at se på den sproglige udvikling i sammenhæng med de samfundsmæssige og teknologiske forandringer, som er gået hånd i hånd med udbredelsen af engelsk, og som fortsat er med til at drive udviklingen: britisk kolonihistorie, amerikansk økonomisk og militær magt i det 20. århundrede, udbredelsen af pop- og ungdomskultur i 1960'erne, præmissen om fri bevægelighed for arbejdstagere og studerende i EU, ændringer i det danske mediebillede efter DR's monopol blev brudt i slutningen af 1980'erne, internettets indtog og revolutionen i kommunikations- og medievaner, der fulgte i kølvandet på lanceringen af smartphonen i starten af 2000'erne. Alle disse begivenheder og processer har medvirket til at skabe den situation, vi kender i dag. Engelsk er ikke bare dumpet ned fra himlen. Det er blevet en del af det sproglige landskab, i takt med at samfundet har ændret sig.

Arbejdsmarkedet er et af de områder, hvor der er sket tydelige forandringer siden 1990'erne. Mange arbejdspladser i Danmark, både private og offentlige, tæller i dag ansatte med mange forskellige nationaliteter. Med princippet om arbejdskraftens fri bevægelighed har EU-samarbejdet været en vigtig forudsætning for, at denne udvikling kunne finde sted. Det er langt nemmere i dag end tidligere for udenlandsk arbejdskraft at få lov til at arbejde i Danmark. Arbejdspladser, som tæller forskellige nationaliteter, vil ofte være flersprogede, og selvom arbejdspladser kan håndtere flersprogethed på forskellige måder, gælder det ofte, at engelsk etableres som fællessproget. Det kan enten ske ved, at engelsk bliver det officielle koncernsprog, eller det kan ske mere uformelt ved, at engelsk bruges som *lingua franca*, det vil sige et fællessprog mellem mennesker, som ikke taler hinandens førstesprog. Det står ingen steder skrevet, at engelsk skal spille denne rolle. Andre sprog end engelsk kunne bruges som fællessprog på internationale arbejdspladser. For eksempel fungerer dansk også tit som

lingua franca mellem kolleger, som ikke taler hinandens sprog. Men engelsk opfattes af mange som det naturlige valg på et internationaliseret arbejdsmarked, hvilket blandt andet også afspejler sig i jobannoncer, som vi beskrev i kapitel 1. Engelsk må der til, synes logikken at være.

På de videregående uddannelser – særligt universiteterne – har vi set en udvikling i brugen af engelsk, der minder meget om den, vi ser på arbejdsmarkedet. I dag bruges dansk og engelsk som parallelle eller måske rettere komplementære sprog på de danske universiteter. Igen er der tydelige politiske initiativer og afledte samfundsmæssige forandringer på spil i kulissen. Siden slutningen af 1990'erne har det været et centralt projekt i EU at etablere et fælles marked for uddannelse på tværs af medlemslandene. Den såkaldte Bologna-proces har blandt andet haft til hensigt at fremme samarbejde og forståelse på tværs af landegrænser, ligesom det også har været hensigten at fremme de europæiske befolkningers forståelse af kulturel og sproglig diversitet inden for EU. På det sproglige område har udviklingen imidlertid ført til en stor grad af sproglig ensretning. Selvom det aldrig fra politisk hold har været intentionen, så har Bologna-processen ført til, at engelsk i stigende grad er blevet indført som undervisningssprog på universiteter i Danmark (og andre europæiske lande). I 2018 var der 399 videregående uddannelser, der blev udbudt på engelsk – det vil sige, at undervisningen foregår på engelsk, og at eksamener er på engelsk. Kurserne fungerer i teorien (men nok ikke i praksis), som hvis man læste på en engelsksproget uddannelsesinstitution. De 399 engelsksprogede uddannelser svarede til 28 % af det samlede udbud af videregående uddannelser i 2018. Også på dette område ses engelsk altså som et naturligt fællessprog, ved siden af dansk.

Medielandskabet har også ændret sig kraftigt siden 1990'erne. I det seneste årti er det i særlig grad udbredelsen af sociale medier og streamingtjenester, der har været med til at skubbe til udviklingen. Ni ud af ti danskere er på mindst et socialt medie – og de unge er ofte på fem eller flere. Det gør indbyggerne i Danmark til de flittigste

brugere af sociale medier i hele EU. Samtidig tilgår størstedelen af befolkningen – mindst to ud af tre borgere i Danmark – også forskellige former for underholdning via streamingtjenester. Der lyttes til musik på Spotify, Apple Music og Deezer, mens der ses serier og film til den store guldmedalje på Netflix, Max, Disney+ og lignende abonnements-tjenester.

Denne udvikling har betydning for, hvor ofte indbyggere i Danmark møder engelsk i hverdagen, og for hvordan sproget bruges. På dr.dk, TV 2 Play og flere andre streamingtjenester kan man tilgå dansksproget indhold, men ser man på det samlede landskab for streamingtjenester, er der ingen tvivl om, at engelsksproget indhold dominerer billedet. I vores spørgeskemaundersøgelse, som vi har fremlagt data fra gennem hele bogen, svarer 66 % af respondenterne under 25, at de dagligt ser engelsksprogede film og serier uden undertekster. Det ville have været helt utænkeligt i 1990'erne, hvor muligheden for at slå undertekster fra på tv kun eksisterede som en fremtidsfantasi.

På sociale medier som YouTube, Facebook, X, Pinterest og Instagram deles masser af indhold på dansk – og andre sprog. Men engelsk forekommer også her at være allestedsnærværende. Man kan gå på YouTube for at se tutorials om alt fra blomsterbinding til body-piercing, og sproget vil ofte være engelsk. Engelsk optræder også hyppigt *sammen* med dansk, for eksempel hos danske influencere, som i udgangspunktet bruger dansk i deres kommunikation, men krydrer det med engelske udtryk og vendinger, enten for at omtale de produkter, der reklameres for, eller for at tage del i den særlige sproglige stil, som bruges af mange unge mennesker i Danmark i dag. Engelsk kan i denne sammenhæng ses som en kommunikativ ressource, som kan bruges til at skabe en bestemt identitet, som igen kan bruges til at sælge en bestemt vare.

Brugen af engelsk i Danmark i dag er altså tæt knyttet til samfundsudviklinger, som i udgangspunktet ikke handler om sprog. Engelsk anvendes ikke i et tomrum, det er tværtimod tæt flettet sammen med forskellige aktiviteter – for eksempel arbejde,

uddannelse og mediebrug – og rammerne for disse aktiviteter har været i kraftig forandring de seneste årtier. I forhold til arbejdsmarkedet og videregående uddannelse er det tydeligt, at EU-samarbejdet har været med til at skabe nye betingelser for brugen af engelsk i Danmark, for eksempel i form af et stigende antal arbejdsmigranter fra EU-lande, men den øgede globale samhandel og gensidige økonomiske afhængighed, som globaliseringen har medført ud over EU's grænser, er også en vigtig del af historien. Den centrale pointe er dog den samme: Den rolle, engelsk spiller i det danske samfund, er tæt knyttet til den måde, samfundet i øvrigt udvikler sig på.

Det danske samfund i dag er tættere forbundet til resten af verden end tidligere. Nationalstatens grænser er ikke længere grænsen for vores fælles og individuelle ambitioner og interessefællesskaber. Indbyggere i Danmark dygtiggør sig på internationale uddannelser, gør karriere i globale virksomheder og finder globale fællesskaber inden for alt fra K-pop til rollespil og veteranbiler. Vi er optaget af globale problemstillinger som ligestilling og klimakrisen, og krige i andre dele af verden påvirker vores hverdag. Vi lever i en forbundet verden, og engelsk er ofte det sprog, der forbinder os i Danmark med resten af verdens lande.

Engelsk som en standardforventning i Danmark

Hvis man skal samle alt, hvad vi har sagt i denne bog, så kan det opsummeres således: Som indbygger i Danmark forventes man i dag at kunne engelsk, og man forventes at være parat til at bruge sproget i en række sammenhænge. Det er ikke alle, der bruger engelsk aktivt i hverdagen, men det ligger som en udtalt forventning, at man er i stand til at gøre det, hvis situationen kræver det. Når der laves internationale rundspørger, er Danmark at finde blandt de lande, hvor indbyggerne vurderer deres engelskkundskaber allerhøjest. Det afspejler en stor tiltro til egne evner, men peger også indirekte på forventningen om, at *alle* danskere er gode til engelsk. Når danske politikere kommer for skade at fremvise noget, der opfattes

som for dårligt engelsk og derfor bliver latterliggjort, peger det på samme måde på en forventning om, at engelsk er noget, man bør mestre som indbygger i Danmark. Og det gælder ikke mindst, hvis man er folkevalgt og skal repræsentere landets sproglige ære på den internationale scene.

Vores undersøgelser viser, at det i praksis ikke er alle indbyggere i Danmark, der føler, at de lever op til den underliggende forventning om at være gode til engelsk. Men forventningen findes, og det giver engelsk en helt særlig rolle i det danske samfund. For ingen andre sprog, udover dansk, er i nærheden af at have en lignende status. Den rolle, engelsk har i dag, har altså givet anledning til en ny måde at tænke om det danske sprogsamfund på. Hvor der før var en klar forventning om, at man skulle kunne dansk for at begå sig i Danmark, er engelsk nu også blevet en standardforventning. Eller sagt med andre ord: Som indbygger i Danmark i dag forventes det, at du kan dansk *og* engelsk.

Engelsk i Danmark er mange ting

Hvis vi vil forstå Danmark som et sprogsamfund, hvor engelsk har en særlig plads, bliver vi også nødt til at tænke mere nuanceret over, hvad engelsk egentlig *er*. Engelsk er nemlig mange forskellige ting. Engelsk omtales ofte som verdenssproget, men når man kigger den forestilling efter i sømmene, viser det sig, at engelsk måske ikke er *helt* så globalt, som man skulle tro. Som vi beskrev i kapitel 2, antages det, at der findes i omegnen af halvanden milliard mennesker, der taler engelsk på verdensplan. Det er mange mennesker, men ud af klodens samlede befolkning på over otte milliarder er det langt fra flertallet. På samme måde er det også en forsimpning, når engelsk opfattes som en og samme ting fra Kentucky til Kuala Lumpur. Engelsk findes i mange forskellige varianter, og det er derfor ikke tilstrækkeligt at tale om engelsk i ental.

Også i Danmark har engelsk mange ansigter. Engelsk kan være adgangsbilletten til en engelsksproget uddannelse eller et job i en

international virksomhed, men i ungdomskulturen har engelsk ofte værdi af andre grunde og på andre måder end på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet. Gymnasieelever i 1. g kan bruge engelsk i lydbeskeder til hinanden som et middel til at dramatisere en historie – ”OMG! Did he really say that?”, og rollespillere i tyverne kan, som vi så i kapitel 5, bruge engelsk til at udtrykke deres vurdering af hinanden: ”Oh, that’s so sweet.” Eller engelsk kan bruges som et redskab til at etablere en distance til ting, der kan være svære at sige: ”I love you” er langt mindre forpligtende end ”jeg elsker dig”. Her kan man tale om, at engelsk har en symbolsk funktion.

Når engelsk bruges med symbolsk funktion, forudsættes kendskab til mere end de enkelte ords betydning og den grammatik, der binder ordene sammen. Når engelsk anvendes af unge, trækker de på bestemte genrer eller specifikke kulturprodukter, der er en del af deres fælles referenceramme. Hvis man ikke kender referencerammen, kan det være meget svært at forstå meningen med det sagte. Et udsagn som ”OMG! Did he really say that?” betyder mere end bare det, som ordene betyder, hvis man oversætter dem ét for ét til dansk. Når det siges på engelsk, hører vi også den type person, som typisk siger sådan, og den situation og stemning, som det siges i: Det er sikkert en yngre person, måske en kvinde, der siger det til en veninde, hun siger det med overraskelse og måske en vis indignation, og hun inviterer veninden til at fortælle mere, ikke bare om, hvad der skete, men også om hvad hun følte, og hvad de sammen skal mene om det, som skete. Skiftet til engelsk sætter på den måde en bestemt scene, selvom vi sjældent med 100 % sikkerhed kan vide, om de antagelser, vi gør os, har hold i virkeligheden. Når engelsk bruges på denne måde, er det i praksis vanskeligt at skille sproget fra de genrer og kulturelle forståelser, der trækkes på. Sproget får sin betydning gennem tilknytning til den specifikke referenceramme, og det er således en *bestemt* form for engelsk, der bruges. De unge taler ikke bare engelsk, de taler engelsk på den særlige måde, som de kender fra YouTube og TikTok. Eller man kan måske sige, at de taler ’YouTube’ og ’TikTok’, og så kommer engelsk med som et følgefænomen.

Engelsk som en uundgåelig del af fremtiden

For Dortes niecer på 3 og 5 år fylder engelsk endnu ikke det store. Og så alligevel. De lytter til Taylor Swift med deres forældre. Og de ser *Bluey* og *Paw Patrol*, godt nok med dansk tale, men navnene på karakterer som Chase og Skye er på engelsk. Hvor meget kommer engelsk til at fylde i deres liv, når de bliver større? De vil snart lære engelsk i skolen, de kommer til at se film og serier på engelsk, og de vil høre engelsksproget musik. De kommer måske til at kommunikere med folk i udlandet på engelsk, og de kommer sandsynligvis til at skifte mellem engelsk og dansk med deres venner. Måske bliver de computergamere, K-pop-fans eller golfentusiaster og får derigennem brug for engelsk. Måske bliver de baristaer, IT-udviklere eller svinefarmere og får brug for engelsk på arbejde. Men en ting er sikkert. Så længe de bor i Danmark i den overskuelige fremtid, vil engelsk med stor sikkerhed spille en vigtig rolle i deres liv.

På samme måde er der bestemte normer, værdier og referencerammer knyttet til brugen af engelsk andre steder i samfundet. I teknisk forstand er sproget det samme, uanset om vi taler om engelsk som koncernsprog i Mærsk, engelsk på et menukort i Nyhavn eller engelsk i en akademisk afhandling på Aarhus Universitet. Men de normer, der knytter sig til brugen af sproget, og den referenceramme, som kræves for at forstå sprogbrugen, er vidt forskellig. Ligesom engelsk ikke kan reduceres til ét sprog, når vi taler om engelsk som verdenssprog, kan engelsk i Danmark heller ikke reduceres til en enkel(t) ting. Engelsk i Danmark er mange forskellige ting, og sproget betyder forskellige ting for forskellige mennesker på forskellige tidspunkter.

Engelsk i Danmark er, når dr.dk med et låneord skriver, at ”puff bars” skal forbydes, det er, når to 16-årige bruger engelske fraser fra tv-serien *Top Boy* som en del af deres samtale, det er, når den spanske træner i basketballklubben taler engelsk med de danske spillere. Engelsk i Danmark er også, når en ung kvinde ser en YouTube-video om at lave negle hos en belgisk YouTuber på engelsk, det er, når regnskabsmedarbejderen fra Ukraine skriver en arbejdsmail på engelsk, og når en 10-årig gamer spørger sine venner, hvilket ”map” de gerne vil spille på. Engelsk i Danmark er *Barnaby* på DR sent lørdag aften, og det er *RuPaul’s Drag Race* på Netflix. Det er den lokale grillbar med navnet Nordic Mad, og Joe & The Juice, der sælger drikkevarer med navne som Hell Of A Nerve og Pick Me Up. Det er universitetsunderviseren fra Italien, der holder forelæsning på engelsk om international politik, og den danske familiefar, der på engelsk bestiller mad hos tjeneren fra Letland på caféen på Østerbro.

Når vi skriver, at engelsk er et hverdagsprog i Danmark, betyder det ikke, at ”dit bedste skoleengelsk” er et hverdagsprog. Vores pointe er tværtimod, at engelsk – i al den variation, vi har givet eksempler på igennem denne bog – er en kommunikativ ressource, der bruges af de fleste mennesker i Danmark i deres hverdag. Engelsk er ikke bare én ting, ej heller dækker det over én bestemt slags sproglig kompetence. Tværtimod er engelsk mange ting og bruges på mange forskellige måder.

Engelsk i fremtidens uddannelsessystem

Hvilken betydning har det så, at engelsk nu er et hverdagsprog i Danmark? Hvordan skal vi forholde os til engelsk nu og i fremtiden?

Et spørgsmål er, om engelsk stadig skal betragtes som et fremmedsprog i skolesystemet? Hvis man tager det forhold seriøst, at engelsk i dag er et hverdagsprog i Danmark, og et sprog, der oftere bruges med folk i Danmark end med folk uden for Danmarks grænser, giver det måske ikke mening at blive ved med

at behandle engelsk som et sprog, der primært er hjemmehørende i Storbritannien og USA med det dertilhørende fokus i undervisningen på britisk og amerikansk litteratur og kultur og britiske og amerikanske samfundsforhold.

Man kunne i stedet lægge mere vægt på at lære eleverne at målrette deres brug af engelsk mod den situation, de står i, og de mennesker, de taler med. Vi har i kapitel 2 set, at engelsk i dag tales på mange forskellige måder rundt omkring i verden. Og vores undersøgelse af engelsk i Danmark viser, at engelsk bruges i rigtig mange forskellige situationer og til rigtig mange forskellige formål både på arbejde og i fritiden. Undersøgelsen viser også, at selvom mange i Danmark er gode til engelsk, er det ikke alle, der er det, og vi ved også, at det langt fra er alle rundt om i verden, der behersker engelsk lige så godt, som man gør i Danmark. Den mangfoldighed både i det engelske sprogs form og funktion gør, at det er nødvendigt at forberede eleverne på, at ikke alle dem, de skal kommunikere med, taler samme slags engelsk, som de selv gør, og at ikke alle har de samme høje kompetencer. En konsekvens af, at engelsk er et hverdagsprog i Danmark og et ofte brugt sprog i verden i dag, kunne altså være, at engelskundervisningen i højere grad kommer til at handle om at kunne tilpasse sit sprog til mange forskellige situationer og til folk med meget forskellige engelskkompetencer.

Man kunne også spørge, om engelsk i højere grad skal bruges som undervisningssprog i den danske folkeskole, det vil sige også uden for engelsktimerne, for at forberede eleverne på at kunne begå sig i et samfund, hvor både dansk og engelsk er en del af arbejde, studier og fritid. Det er dog ikke noget, man kan gøre uden videre. Engelsk er et hverdagsprog i Danmark, men det betyder ikke, at eleverne nødvendigvis har det ordforråd og kender de sproglige genrer, der knytter sig til bestemte faglige områder som for eksempel fysik/kemi eller samfundsfag. Det vil givetvis også være forbundet med større udfordringer for nogle elever end andre at bruge engelsk på denne måde. Vi skulle nemlig stå i en situation,

hvor dem, der har svært ved engelsk, af den grund får svært ved fysik og samfundsfag. Det er heller ikke givet, at alle lærere uden videre vil kunne undervise på engelsk.

De andre sprog i uddannelsessystemet

Dansk og engelsk er ikke de eneste sprog i Danmark – og bestemt heller ikke de eneste sprog i verden. Men det kan godt nogle gange (måske også i denne bog) komme til at lyde, som om det er de eneste relevante sprog. Engelsk er et hverdagsprog i Danmark, og et verdensprog for danskere – men det er ikke det eneste sprog, der er behov for, hvis man skal navigere i verden i dag. Det kan dog godt opfattes sådan af dem, der lærer sprog i skolesystemet. En rapport udgivet af Det Nationale Center for Fremmedsprog i 2023 viser, at eleverne opfatter engelsk som en nødvendighed i deres fremtidige liv, mens andre fremmedsprog som tysk og fransk opfattes som mindre vigtige og som skolefag, der har meget lidt med elevernes dagligdag uden for skolen og med deres fremtid at gøre. Rapporten konkluderer, at grundlaget for tysk- og franskfagenes udfordringer (med at få interesserede og motiverede elever og studerende) er, at engelsk i manges øjne opfylder deres kommunikationsbehov. Opfattelsen er, at der simpelthen ikke er brug for at lære andre sprog. Man kan sagtens forstå, hvor den opfattelse kommer fra, når man tænker på, hvilken rolle engelsk spiller i Danmark, men det er ikke desto mindre en forsimplet fortælling, som ikke tager højde for vigtigheden og værdien af at mestre *andre* sprog, når man bevæger sig ud i verden.

Elevernes erfaring med engelsk kan også komme til at spænde ben for andre sprog, når det handler om *forventninger* til at lære et fremmedsprog. Som det er nu, er engelsk et sprogfag i folkeskolen på linje med tysk og fransk. Der afsættes flere timer til engelsk, og man begynder at lære det tidligere end de andre sprog, men engelsk kategoriseres i princippet som et fremmedsprog ligesom tysk og fransk. Men fordi børn og unge i dag i høj grad møder engelsk i

det omgivende samfund, opnår de hurtigt et helt andet kendskab til og nærhed med det engelske sprog end med tysk og fransk. Hvis erfaringerne med at lære engelsk bliver gjort til målestok for beherskelsen af andre fremmedsprog, kan det medføre skuffelse og manglende motivation hos eleverne, når de opdager, at det er noget helt andet at lære tysk og fransk i Danmark – meget sværere og meget langsommere end at lære engelsk.

En anden konsekvens af, at engelsk i dag fungerer som et hverdagsprog i Danmark, er altså, at man bliver nødt til i højere grad at fremhæve fordelene ved at beherske andre sprog end dansk og engelsk, og at man bliver nødt til at gøre forskellen på *hverdagssproget* engelsk og *fremmedsprogene* tysk og fransk (og andre fremmedsprog) tydelig for eleverne – hvis de fortsat skal være motiverede for at lære andre sprog end engelsk.

Sproglig inklusion og eksklusion

Tilstedeværelsen af engelsk i Danmark har også konsekvenser uden for uddannelsessystemet. Valget af ét sprog frem for et andet i flersprogede sammenhænge er nært knyttet til inklusion og eksklusion. Sproglig mangfoldighed rummer både muligheden for at inkludere flere, for eksempel når udenlandsk arbejdskraft kan inkluderes på det danske arbejdsmarked ved brug af engelsk, og risikoen for eksklusion, som for eksempel når ældre danskere oplever brugen af engelsk på restauranter og i butikker som fremmedgørende. Der er sjældent nogen nemme løsninger, når det kommer til sprogvvalg.

For ikke så længe siden var spørgsmålet om sprogvvalg i Danmark i mange sammenhænge ikke relevant. Dansk var en selvfølge. I dag opstår der tit situationer, hvor der skal vælges mellem dansk og engelsk. Skal mødet på arbejdspladsen holdes på engelsk, så den nye franske medarbejder kan forstå, hvad der siges, eller skal det holdes på dansk, så de mange dansktalende medarbejdere lettere kan udtrykke sig? Skal menukortet på restauranten være på dansk,

fordi vi er i Danmark, eller på engelsk, fordi der kommer mange turister i området? Skal vi se en film på engelsk i klassens time, så alle bliver bedre til engelsk, eller skal vi se en film på dansk, så alle kan forstå, hvad der bliver sagt?

En konsekvens af, at engelsk er blevet et hverdagsprog i Danmark, og et sprog, man forventer, at folk kan, er altså, at vi bliver nødt til at overveje, hvordan vi bruger dansk og engelsk, så flest muligt bliver inkluderet. Det gælder allerede i mange hverdags-situationer, hvor den enkelte må træffe valg om at kommunikere på dansk eller engelsk – og hvilket engelsk.

Sprogvalg på arbejdsmarkedet

Overvejelser om sprogvalg, inklusion og eksklusion gælder også på arbejdsmarkedet, hvor de enkelte arbejdspladser må træffe beslutninger om, hvilke sprog der bruges hvornår – og om hvordan man bedst understøtter de medarbejdere, der vil lære dansk, og dem, der gerne vil lære mere engelsk.

Mange store private virksomheder har allerede været i gang med de overvejelser i lang tid, men spørgsmål om brugen af engelsk og valget mellem dansk og engelsk bliver også i stigende grad relevant på andre dele af arbejdsmarkedet. Indtil nu er engelsk (som vi viste i kapitel 3) i mindre grad blevet brugt på offentlige arbejdspladser end på private. Men når politikere begynder at tale om at hente sygeplejersker i Indien til at arbejde på danske sygehuse, må man sige, at internationaliseringen også har ramt den danske velfærdsstat. Det kan blive relevant at spørge, om engelsk måske skal indføres som et primært sprog på linje med dansk i sundhedsvæsenet for at gøre det nemmere at rekruttere udenlandsk (engelsktalende) arbejdskraft til stillinger, der er vanskelige at få besat med arbejdskraft fra Danmark. Samtidig er det nødvendigt at tage højde for, at ikke alle brugere af det danske sundhedsvæsen taler engelsk, og at en fremtid med engelsktalende plejepersonale er en reel bekymring blandt ældre borgere. Man kan også spørge, om vi i det hele taget skal revidere

forestillingen om, at det at lære dansk er en forudsætning for at blive integreret på arbejdsmarkedet og i det danske samfund, hvis nu engelsk måske er tilstrækkeligt?

Engelsk i lovgivningen

I Danmark har vi ikke en sproglov, som man for eksempel har i Norge og Sverige. Det tætteste, vi kommer på en lov om sprog, er Retskrivningsloven, der tilsiger, at dansk retskrivning, som den fastlægges af Dansk Sprognævn, skal følges af myndigheder og offentlige institutioner i Danmark, og Retsplejeloven, der fastslår, at retssproget er dansk. I dag har Dansk Sprognævn til opgave ”at følge det danske sprogs udvikling, at give råd og oplysninger om det danske sprog og at fastlægge den danske retskrivning,” ligesom nævnet ”har til opgave at udarbejde principper og retningslinjer for arbejdet med at følge og dokumentere det danske tegnsprog og at give råd og oplysninger om dansk tegnsprog.” Spørgsmålet er, om den opgaveformulering skal udvides, når vi nu kan konstatere, at Danmark *de facto* er blevet et flersproget samfund, hvor engelsk spiller en vigtig rolle som hverdagsprog. Bør eksperterne i Sprognævnet som følge deraf udvide deres felt til også at inkludere råd og oplysning om brugen af engelsk i Danmark og om valget mellem dansk og engelsk i samfundsinstitutioner og på arbejdspladser?

Sproglig mangfoldighed og det danske demokrati

Måske kommer der også snart et tidspunkt, hvor vi må overveje, hvordan vores demokratiske og bureaukratiske institutioner håndterer sprog for at sikre lige adgang. Man kan spørge, om der er behov for at formulere en sprogpolitik på nationalt plan, der omhandler relationen mellem dansk, engelsk og andre sprog i Danmark? Indtil videre er det klart, at vi ikke kan kræve, at alle skal kunne forstå engelsk. Det ville være et demokratisk problem, hvis for eksempel en offentlig høring ikke var tilgængelig på dansk. Men hvad med

det omvendte scenarie? Ifølge Dansk Industri rundede vi i 2023 300.000 udenlandske lønmodtagere på det danske arbejdsmarked, regnet i fuldtidsstillinger. Det svarer til over 10 % af den erhvervsaktive befolkning. Hvis denne udvikling fortsætter, vil der måske komme et tidspunkt, hvor det vil blive presserende at inkludere ikke-dansktalende international arbejdskraft i demokratiske processer i foreningslivet og lokalpolitik. I en by i Island er andelen af internationale indbyggere, der ikke forstår islandsk, så stor, at man har indført et engelsktalende råd ved siden af byrådet for at sikre, at denne borgergruppe får indflydelse. Gad vide, om vi også i Danmark snart får behov for at tænke engelsk ind i byrådets arbejde eller i forældrerådet i børnehaven?

Engelsk er kommet for at blive

Det er ikke vores ærinde med denne bog at besvare disse spørgsmål. Det er spørgsmål, som i sidste ende kræver politiske svar, og der er flere af spørgsmålene, der nok aldrig kan svares entydigt på. Vi vil til gengæld meget gerne gøre opmærksom på, at spørgsmålene eksisterer, opfordre til, at de tages op til debat, og bidrage til, at debatten føres på et så oplyst grundlag som muligt. Det er spørgsmål, der vedrører os alle sammen, og de går ikke væk af, at vi ignorerer dem.

Engelsk er kommet for at blive, i hvert fald *for the foreseeable future*. Som vi har vist igennem bogen, er engelsk ikke noget, man bare kan regulere eller vælge at lukke ned for. Sproget er fulgt med som en integreret del af de politiske, økonomiske og teknologiske forandringer, vi har oplevet i Danmark gennem mere end 100 år, og udviklingen er accelereret de seneste 30 år.

Så længe samfundet fortsætter med at udvikle sig i samme spor, vil engelsk fortsætte med at spille en rolle. Det er i sig selv hverken godt eller dårligt. Men det er på tide, vi forholder os mere reflekteret til, hvad det betyder for det danske samfund og dets indbyggere.

KILDER

I denne sektion kan du finde de kilder, der er brugt i de forskellige kapitler. Kilderne er organiseret efter de overordnede temaer i hvert kapitel. Til sidst er der en liste over udgivelser fra projektet *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape // Engelsk og globalisering i Danmark: Et sociolinguistisk landskab i forandring*.

KAPITEL 1

Fremmedsprog i Danmark historisk set

Hansen, Erik & Jørn Lund. 1994. *Kulturens gesandter. Fremmedordene i dansk*. København: Munksgaard.

Uddannelse

Hjort, Poul Lindegaard. 1972. Nabosprogene i den højere danske skole. Et historisk rids med kommentarer. *Sprog i Norden. Årsskrift for de nordiske sprognavn*. 25-43.
Link til artiklen: <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/17819>

Holm-Larsen, Signe. 2004. Fremmedsprogene i folkeskolen – fortid og fremtid. *Undervisningsministeriets tidsskrift Uddannelse* 2004(1). 30-39.

Medier

Alle tiders programoversigter. Programoversigter fra DR tilbage fra 1925. <https://www.dr.dk/alletidersprogramoversigter/?from=1986-02-01&to=1986-03-01&date=1986-02-01>

Lønsmann, Dorte, Jacob Thøgersen & Janus Mortensen. 2022. Er engelsk stadig et fremmedsprog i Danmark? Et spørgsmål om kollektiv sproglig identitet. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 61. 126-179. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/132242/178174>

Thøgersen, Jacob. 2021. ”At bevare” og ”at udvikle” det danske sprog: DR’s sprogpoltiske forpligtelser og afrapporteringer af sprogpolitisk arbejde. I Anne Holmen (red.), *Sprogs status i rigsfællesskabet 2031 (Københavnstudier i Tosprogethed. Studier i Parallelsproglighed C13)*. 41-63. København: Det Humanistiske Fakultet. Link til artiklen: https://cip.ku.dk/udvikling-og-forskning/forskning/studier_i_parallel-sproglighed/Sprogs_status_i_Rigsf_llesskabet_2031_SAMLET.pdf

Thøgersen, Jacob & Nicolai Pharao. 2020. Holdningers og mediers rolle i (de)standardisering. *Danske Talesprog* 20. 103-122. Link til artiklen: <https://tidsskrift.dk/dansketalesprog/article/view/140975>

Arbejde

Digitalt arkiv med tidligere numre af fagbladet *Ingeniøren*. <https://danmarkshistorien.ing.dk/titles/>

KAPITEL 2

Det engelske sprogs historiske udvikling

Charles-Edwards, Thomas M. 2012. The Britons and their languages. I *Wales and the Britons, 350–1064*. Oxford: Oxford University Press.

Haberland, Hartmut & Janus Mortensen. 2009. Engelsk – et nøgleord fra RUC til Tokyo. I Ken Farø, Alexandra Holsting, Niels-Erik Larsen, Jens Erik Mørgensen & Thora Vinther (red.), *Sprogvidenskab i glimt*. 385-388. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Irvine, Susan (red.). 2004. *The Anglo-Saxon Chronicle: 7. MS E*. Cambridge: Boydell & Brewer.

Jespersen, Otto. 1962. *Growth and structure of the English language*. 9. udg. Oxford: Basil Blackwell.

Mortensen, Janus. 2020. Det engelske sprog anvendt som globalt lingua franca: Indien som eksempel. *Anglo Files* 198. 47-52.

Rositzke, Harry August. 1951. *The Peterborough Chronicle*. New York: Columbia University Press.

Engelsk som verdenssprog

Coulmas, Florian. 2017. *An introduction to multilingualism: Language in a changing world*. Oxford: Oxford University Press.

Crystal, David. 2003. *English as a global language*. 2. udgave. Cambridge: Cambridge University Press.

Special Eurobarometer 540. 2024. *Europeans and their Languages*. European Commission. Link til undersøgelsen: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2979>

United Nations Department of Economic and Social Affairs. 2022. *Statistical Yearbook 2022*. United Nations Publication. Link til undersøgelsen: <https://unstats.un.org/UNSDWebsite/Publications/StatisticalYearbook/syb65.pdf>

Engelsk, kolonisering og globalisering

Hamid, M. Obaidul & Hoa Thi Mai Nguyen. 2016. Globalization, English language policy, and teacher agency: Focus on Asia. *The International Education Journal: Comparative Perspectives* 15(1). 26-44.

Lemberg, Diana. 2019. The end of empires and some linguistic turns: British and French language policies in inter- and postwar Africa. I James R. Fichter (red.), *British and French colonialism in Asia and the Middle East: Connected empires across the eighteenth to the twentieth centuries*. 297-321. Cham: Palgrave Macmillan.

Rudwick, Stephanie. 2021. *The ambiguity of English as a lingua franca: Politics of language and race in South Africa*. New York: Routledge.

Historiske kilder

CERN. The birth of the web. <https://home.cern/science/computing/birth-web>

Danmarkshistorien.dk. Knud den Store, ca. 995-1035. Aarhus Universitet. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/knud-den-store-ca-995-1035>

Danmarkshistorien.dk. Amerikanisering og dansk kultur, 1945-1965. Aarhus Universitet. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/amerikanisering-og-dansk-kultur-1945-65>

Danmarkshistorien.dk. Dansk udvandring til USA, 1820-1930. Aarhus Universitet. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/dansk-udvandring-til-usa-1820-1930>

Encyclopedia Britannica. British Empire Timeline. <https://www.britannica.com/summary/British-Empire-Timeline>

Smithsonian American Art Museum. Manifest Destiny and Indian Removal. <https://americanexperience.si.edu/wp-content/uploads/2015/02/Manifest-Destiny-and-Indian-Removal.pdf>

KAPITEL 3

Lærebøger om stikprøver og spørgeskemametode

Hansen, Niels-Henrik Møller, Bella Marckmann, Esther Nørregård-Nielsen, Sara Lea Rosenmeier & Jeanette Østergaard. 2015. *Spørgeskemaer i virkeligheden*. 2. udg. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Frederiksen, Morten, Peter Gundelach & Rikke Skovgaard Nielsen. 2017. *Survey. Design, stikprøve, spørgeskema, analyse*. København: Hans Reitzels Forlag.

Danskernes kontakt med engelsk

Danmarks Statistik. 2024. Streaming af film og serier er blevet mere populært. Link til statistikken: <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=47839>

Preisler, Bent. 1999. *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Thøgersen, Jacob & Bent Preisler. 2023. Danskerne og det engelske sprog – dengang og nu. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 64. 8-50. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/141688>

Engelske ord i dansk

Gottlieb, Henrik. 2020. *Echoes of English*. Berlin: Peter Lang.

Heidemann Andersen, Margrethe. 2023. Selvbruner på og highlighteren on. Engelske lån i dansk tv og radio. *Danske Talesprog* 22. 58-82. Link til artiklen: <https://tidsskrift.dk/dansketalesprog/article/view/136455>

Heidemann Andersen, Margrethe. 2020. Engelske lån i dansk: Nice to have eller need to have?. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 1(58). 9-37. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/120482>

Heidemann Andersen, Margrethe. 2019. Moderne importord i danske avistekster. I Margrethe Heidemann Andersen & Pia Jarvad (red.), *Yes, det er coolt. Moderne importord i dansk* (Sprognævnets konferenciserie, bind 6). 33-61. Bogense: Dansk Sprognævn.

Heidemann Andersen, Margrethe & Pia Jarvad (red.). 2019. *Yes, det er coolt. Moderne importord i dansk* (Sprognævnets konferenciserie, bind 6). Bogense: Dansk Sprognævn.

Heidemann Andersen, Margrethe & Line Sandst. 2022. Hverdagens engelsk. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 62. 76-101. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/134595>

KAPITEL 4

Engelskkompetencer i Danmark

Education First. 2022. EF English proficiency index. A ranking of 111 countries and regions by English skills. Link til rapporten: <https://www.ef.com/assetscdn/WIBIwq6RdJvcD9bc8Rmd/cefcom-epi-site/reports/2022/ef-epi-2022-english.pdf>

Larsen, Sanne, Ane Qvortrup & Ida Klitgård. 2019. Faglighed i gymnasiet. Engelsk. Delrapport 5. Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. Rapport udviklet for Børne- og Undervisningsministeriet. Link til rapporten: <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/publikationer/2020/jan/200109-engelsk-delrapport5-og-resume.pdf>

Thøgersen, Jacob. 2023. Danskernes engelskkompetencer og engelskkontakt i 1990'erne og 2020'erne. *Anglo Files* 208. 37-43.

Thøgersen, Jacob & Bent Preisler. 2023. Danskerne og det engelske sprog – dengang og nu. *NyS – Nydanske Studier* 64. 8-50. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/141688>

TOEFL iBT. 2022. Test and score data summary 2022. Link til rapporten: <https://www.ets.org/pdfs/toefl/toefl-ibt-test-score-data-summary-2022.pdf> (se især tabel 15 og 16).

Folkeskolens læreplaner

<https://digitalelaereplaner.dk>

Danglish

Ritzau. Taler du danglish? Disse engelskfejl begår vi. *Jyllands-Posten*, 20. november 2016.

KAPITEL 5

Ideologier om engelsk i Danmark

Kraft, Kamilla. 2023. Sprogideologier om engelsk i Danmark: Hvem bruger engelsk, og hvor bør man (ikke) bruge engelsk? *Anglo Files* 210. 50-55.

Kraft, Kamilla & Dorte Lønsmann. Under udgivelse. Er du Svend eller er du Pia? Stance og positionering i fokusgruppesamtaler om engelsk i Danmark. *Danske Talesprog*.

KAPITEL 6

Parallelsproglighed, komplementær sproglighed og engelsk på universiteterne

Gregersen, Frans m.fl. (red.). 2018. *More parallel, please! Best practice of parallel language use at Nordic Universities: 11 recommendations*. TemaNord, 510. København: Nordisk Ministerråd.

Harder, Peter. 2008. Hvad er parallelsproglighed? Link til artikel: https://cip.ku.dk/om/om_parallelsproglighed/oversigtsartikler_om_parallelsproglighed/hvad_er_parallelsproglighed/

Preisler, Bent. 2009. Complementary languages: The national language and English as working languages in European universities. I Peter Harder (red.), *Angles on the English-speaking world: English in Denmark: Language policy, internationalization and university teaching*. 10-28. København: Museum Tusulanum.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2018. Svar på § 20-spørgsmål om engelsksprogede uddannelser. Link til ministerens svar: <https://www.ft.dk/samling/20171/aldmdel/ufu/spm/162/svar/1499193/1913887.pdf>

Elevers opfattelser af fremmedsprog

Lund, Sonja Barfod, Anne Sofie Jakobsen, Mette Skovgaard Andersen & Hanne Wacher Kjærgaard. 2023. *En motivations- og barriereanalyse*. Det Nationale Center for Fremmedsprog.

Vejledningen om engelsk i folkeskolen fra 1976

Undervisningsministeriet. Undervisningsvejledning for folkeskolen 2. Fremmedsprog, side 9. <https://digitalelaereplaner.dk/laereplan/undervisningsvejledning-for-folkeskolen-2-fremmedsprog/>

Engelsk i det islandske byråd

Ćirić, Jelena. 2023. Boom Town: A South Iceland community aiming to make the most of tourism and immigration. *Iceland Review* 6. 74-87. Link til artiklen: <https://www.icelandreview.com/magazine/boom-town/>

Mediebrug i tal

Danmark bruger sociale medier mest i EU. *Nyt fra Danmarks Statistik* 284. 17. august 2023. Link til undersøgelsen: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=46771>

Danmarks Statistik. 2023. *It-anvendelse i befolkningen 2023*. Link til undersøgelsen: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=49775&sid=it-bef2023>)

YDERLIGERE INFORMATION

Hvis du gerne vil vide mere om projektet *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape // Engelsk og globalisering i Danmark: Et sociolinguistisk landskab i forandring*, kan du læse mere på projektets danske hjemmeside: <https://engerom.ku.dk/forskning/centre/english-and-globalisation-in-denmark/>. Siden opdateres løbende.

Derudover findes der også en række udgivelser fra projektet:

Kraft, Kamilla. 2023. Sprogideologier om engelsk i Danmark: Hvem bruger engelsk, og hvor bør man (ikke) bruge engelsk? *Anglo Files* 210. 50-55.

Kraft, Kamilla & Dorte Lønsmann. Under udgivelse. Er du Svend eller er du Pia? Stance og positionering i fokusgruppesamtaler om engelsk i Danmark. *Danske Talesprog*.

Lønsmann, Dorte & Janus Mortensen. 2023. Engelsk i Danmark – what's the score? *Anglo Files* 208. 32-36.

Lønsmann, Dorte, Janus Mortensen & Jacob Thøgersen. 2024. Det engelske sprog i dagens Danmark: Here, there and everywhere. *Sprog & Samfund* 42(1). 10-14.

Lønsmann, Dorte, Jacob Thøgersen & Janus Mortensen. 2022. Er engelsk stadig et fremmedsprog i Danmark? Et spørgsmål om kollektiv sproglig identitet. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 61. 126-179. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/132242/178174>

- Mortensen, Janus. Under udgivelse. English in Denmark. I Kingsley Bolton m.fl. (red.), *The Wiley Blackwell Encyclopedia of World Englishes*. John Wiley & Sons.
- Mortensen, Janus. 2023. Beyond threat or opportunity – English and language ideological tensions in the Nordic countries. I Elizabeth Peterson & Kristy Beers-Fägersten (red.), *English in the Nordic Countries: Connections, Tensions, and Everyday Realities*. 104-124. New York & London: Routledge.
- Skov, Marianne Haugaard. 2023. ”Meget af det kommer nok også fra TikTok” – Unges brug af engelsk som sproglig ressource i hverdagen. *Anglo Files* 209. 75-79.
- Thøgersen, Jacob. 2023. Danskernes engelskkompetencer og engelskkontakt i 1990’erne og 2020’erne. *Anglo Files* 208. 37-43.
- Thøgersen, Jacob. 2023. Danskerne og det engelske sprog i 1990’erne og 2020’erne. 19. møde om udforskningen af dansk sprog (MUDS 19-rapport). 343-360.
- Thøgersen, Jacob & Bent Preisler. 2024. Globalization, attitudes towards English and party-political affiliation – The case of Denmark. *Scandinavian Studies in Language* 15(1). 1-52.
- Thøgersen, Jacob & Bent Preisler. 2023. Danskerne og det engelske sprog – dengang og nu. *NyS – Nydanske Studier* 64. 8-50. Link til artiklen: <https://www.nys.dk/article/view/141688>

NOTER

- 1 Forskningsprojektet er muliggjort af Danmarks Frie Forskningsfond, og bogudgivelsen er støttet af Carlsberg Mindelegat.
- 2 De indledende vignetter er baseret på interview og observationer fra vores feltarbejde i Enida-projektet. Citater i anførselstegn er taget direkte fra projektets datamateriale, men eksemplerne er anonymiseret og i nogle tilfælde let omskrevet for at illustrere generelle tendenser.
- 3 Tak til Dea Jespersen for at gøre os opmærksomme på denne formulering.

OM FORFATTERNE

Dorte Lønsmann, lektor ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

Kamilla Kraft, adjunkt ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

Janus Mortensen, professor ved Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Københavns Universitet

Jacob Thøgersen, lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

